

Uchwała Nr.....
Rady Powiatu Rzeszowskiego
z dnia ..... 2026 r.

**w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób
Niepełnosprawnych na lata 2026-2030”**

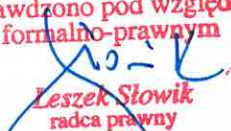
Działając na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 5) w zw. z art. 12 pkt 11) ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2025 r. poz. 1684) oraz art. 35a ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.)

**Rada Powiatu Rzeszowskiego
uchwala co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Rzeszowskiego i Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą od dnia 1 stycznia 2026 r.

sprawdzono pod względem
formalno-prawnym

Leszek Słowik
radca prawny
Rz-589

Uzasadnienie do uchwały

Zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Uchwalany „Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030” stanowi wykonanie wskazanego obowiązku ustawowego oraz element lokalnej polityki społecznej powiatu rzeszowskiego.

Program jest kontynuacją dotychczas prowadzonej przez Powiat Rzeszowski polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami, opartej m.in. na wcześniejszym Powiatowym Programie Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych realizowanym w latach 2021-2025. Ewaluacja poprzedniego programu, stanowiąca załącznik do nowego dokumentu, pozwoliła na ocenę skuteczności dotychczasowych działań, identyfikację dobrych praktyk oraz zdiagnozowanie obszarów wymagających wzmocnienia, co zostało uwzględnione w projektowanym programie na lata 2026-2030.

Dokument wpisuje się w system krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych, w szczególności: Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, Strategię na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030, Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu oraz wojewódzki „Program na Rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu – Podkarpacie 2021-2030”. Zapisy Programu są także spójne ze strategicznymi dokumentami powiatowymi.

Program został opracowany na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-demograficznej powiatu rzeszowskiego oraz analizy skali i struktury zjawiska niepełnosprawności, z wykorzystaniem danych statystycznych oraz informacji pochodzących m.in. z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowego Urzędu Pracy, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, placówek oświatowych oraz organizacji pozarządowych. Powiat rzeszowski, jako jeden z dynamicznie rozwijających się powiatów województwa podkarpackiego, charakteryzuje się jednocześnie rosnącą liczbą mieszkańców oraz zróżnicowaną strukturą wiekową i społeczną, co przekłada się na zwiększone zapotrzebowanie na usługi i wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami.

Projekt programu powstał w oparciu o współpracę międzysektorową oraz konsultacje z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych, a także organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zaangażowanymi w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Jego głównym celem jest poprawa jakości życia osób

z niepełnosprawnościami zamieszkujących powiat rzeszowski poprzez stworzenie spójnego i efektywnego systemu wsparcia, obejmującego rehabilitację społeczną i zawodową, integrację społeczną, likwidację barier oraz poszanowanie praw osób z niepełnosprawnościami. Cele szczegółowe i kierunki działań programu koncentrują się m.in. na zwiększaniu dostępności usług i infrastruktury, wspieraniu aktywności zawodowej, wzmacnianiu systemu usług społecznych, rozwoju oferty edukacyjnej i terapeutycznej dla dzieci i młodzieży, a także na współpracy z organizacjami pozarządowymi i środowiskiem lokalnym.

Zakres merytoryczny Programu jest zgodny z rozwiązaniami przyjmowanymi w innych powiatach, gdzie programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych mają charakter kompleksowy, obejmują zarówno diagnozę, cele, kierunki działań, jak i system monitoringu oraz ewaluacji. Program powiatu rzeszowskiego zawiera ponadto szczegółowy plan realizacji działań, wskaźniki monitoringu oraz opis zasad ewaluacji, co umożliwi bieżącą ocenę postępów i skuteczności podejmowanych przedsięwzięć.

Uchwalenie „Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030” jest niezbędne dla zapewnienia ciągłości lokalnej polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwi planowe i skoordynowane wykorzystanie środków finansowych pochodzących z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, budżetu powiatu oraz funduszy zewnętrznych, w tym środków europejskich. Przyjęcie programu stwarza również podstawę do ubiegania się o dofinansowanie projektów i przedsięwzięć realizowanych na rzecz osób z niepełnosprawnościami przez jednostki organizacyjne powiatu i partnerów społecznych.

Mając na uwadze powyższe, przyjęcie uchwały w sprawie uchwalenia „Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030” jest zasadne.

Powiat Rzeszowski

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie

POWIAT RZESZOWSKI

**Powiatowy Program Działań
Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
na lata 2026-2030**

Rzeszów 2026

Program został opracowany przez zespół do spraw opracowania Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim na lata 2026-2030, powołany Zarządzeniem Nr II/13/2025 Starosty Rzeszowskiego z dnia 6 sierpnia 2025 roku, w składzie:

- 1) Przewodniczący Zespołu – Pani Agnieszka Gabrowska, Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie,
- 2) Zastępca Przewodniczącego Zespołu – Pani Agnieszka Capińska, Zastępca Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie.
- 3) Członkowie Zespołu:
  - a) Pan Tomasz Tarnawski, Główny Specjalista w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie,
  - b) Pani Izabela Malec, Starszy Specjalista w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie,
  - c) Pani Żaneta Gotkowska, Starszy Specjalista w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie,
  - d) Pan Józef Pelc, Starszy Specjalista w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie,
  - e) Pan Arkadiusz Gwóźdź, Podinspektor w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie,
  - f) Pani Joanna Liwo, Starszy Doradca Do Spraw Zatrudnienia w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rzeszowie,
  - g) Pani Małgorzata Zaborniak-Sobczak, Wicedyrektor w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 1 w Rzeszowie,
  - h) Pani Jolanta Pieczonka, Przewodnicząca Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego,
  - i) Pani Joanna Florczak, Wicedyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Mrowli.

Spis treści

1. Wykaz skrótów.....	3
2. Wprowadzenie	4
3. Zgodność z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego – podstawy merytoryczne opracowania programu.....	5
4. Charakterystyka powiatu rzeszowskiego i zasięg terytorialny realizacji programu	10
5. Diagnoza niepełnosprawności oraz stan infrastruktury wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu rzeszowskiego	16
5.1. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności jako kluczowy organ w systemie orzecznictwa osób niepełnosprawnych	20
5.2. Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych realizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie ze środków PFRON jako kluczowa jednostka w obszarze działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami	25
5.3. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych realizowana przez Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie	39
5.4. Instytucje i placówki realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej oraz wspierania dziecka i rodziny, w tym osób z niepełnosprawnościami	44
5.5. System wsparcia edukacyjno-terapeutycznego dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim	64
5.6. Trzeci filar wsparcia osób z niepełnosprawnościami – organizacje pozarządowe w tym wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego	74
5.7. Powiatowa Społeczna Rada do spraw Osób Niepełnosprawnych jako organ doradczo-opiniotwórczy w obszarze polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami	77
5.8. Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego	78
5.9. Pozostałe powiatowe programy realizowane ze środków PFRON i ich znaczenie w wyrównywaniu szans oraz wspieraniu aktywności osób z niepełnosprawnościami.....	85
6. Analiza SWOT	92
7. Cele i kierunki działań w programie na lata 2026-2030	95
7.1. Cel główny	96
7.2. Cele szczegółowe i kierunki działań	96
8. Monitoring i ewaluacja	102
8.1. Zasady i przebieg monitoringu.....	102
8.2. Plan realizacji działań programu	103
8.3. Ewaluacja końcowa programu	113
9. Podsumowanie	114
10. Spis tabel i wykresów	116

Załącznik do programu - Ewaluacja Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych realizowanego w latach 2021-2025

1. Wykaz skrótów

CIS – Centrum Integracji Społecznej
DDM – Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży
DPS – Dom Pomocy Społecznej
FUS – Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
IPET – Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny
IT – Information Technology (Technologia Informacyjna)
KIS – Klub Integracji Społecznej
KRUS – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
MGOPS – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
MON – Ministerstwo Obrony Narodowej
MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO – Organizacje pozarządowe
OIK – Ośrodek Interwencji Kryzysowej
OKS – Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego
ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
POW – Placówka opiekuńczo-wychowawcza
PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
PrOśw – Prawo oświatowe
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
PWN – Państwowe Wydawnictwo Naukowe
PZdsOoN – Powiatowy Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
RPO WP – Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego
ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RSI – Regionalna Strategia Innowacji
SAM – Samodzielność – Aktywność – Mobilność
SCWEW – Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą
SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
UE – Unia Europejska
WOKRO – Wiodący Ośrodek Koordynacyjno-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy
WRR – Program Wyrównywanie Różnic Między Regionami
WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej
WWR – Wczesne Wspomaganie Rozwoju
ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

2. Wprowadzenie

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030 stanowi dokument strategiczny, którego celem jest kompleksowe określenie kierunków polityki społecznej powiatu rzeszowskiego wobec osób z niepełnosprawnościami. Jego opracowanie wynika z obowiązku nałożonego przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także z potrzeby dostosowania działań powiatowych do krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych.

Tworząc program, wzięto pod uwagę nie tylko ramy prawne, ale także diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i demograficznej powiatu, a w szczególności problemy i potrzeby zgłaszane przez osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny. Dokument ten stanowi odpowiedź na wyzwania związane z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu, wspieraniem aktywności zawodowej, likwidacją barier w życiu codziennym oraz zapewnieniem osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym.

Program ten został opracowany w zgodzie z podstawowymi wartościami wynikającymi z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych, Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz innymi dokumentami międzynarodowymi, krajowymi i regionalnymi. Jego zapisy są spójne z priorytetami określonymi w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, a także w strategiach wojewódzkich i powiatowych. Zapewnia to jego kompleksowość i komplementarność podejmowanych działań.

Podstawowym zadaniem programu jest wyznaczenie celów oraz działań służących poprawie jakości życia osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących teren powiatu rzeszowskiego. Dokument uwzględnia konieczność współpracy różnych instytucji – jednostek samorządu terytorialnego, instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, placówek edukacyjnych, służby zdrowia oraz podmiotów rynku pracy – w celu stworzenia spójnego i skutecznego systemu wsparcia.

Wprowadzenie niniejszego programu ma na celu zapewnienie, aby działania podejmowane w latach 2026-2030 były nie tylko zgodne z obowiązującymi przepisami prawa, ale także realnie odpowiadały na potrzeby osób z niepełnosprawnością zamieszkujących powiat

rzeszowski, wspierały ich samodzielność, aktywność i integrację społeczną oraz przyczyniały się do budowania społeczeństwa otwartego i włączającego.

Podczas tworzenia programu prowadzone były konsultacje z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Powiatowym Urzędem Pracy, organizacjami pozarządowymi, gminami oraz jednostkami organizacyjnymi powiatu zajmującymi się działaniami na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Na ich podstawie opracowano cele i kierunki działań, które planuje się zrealizować na rzecz osób z niepełnosprawnościami w latach 2026-2030 w powiecie rzeszowskim.

Ewaluacja Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych realizowanego w latach 2021-2025 stanowi podsumowanie efektów dotychczasowych działań oraz źródło wniosków niezbędnych do dalszego planowania polityki społecznej powiatu. Dokument ten, dołączony jako załącznik do niniejszego programu, pozwala na ocenę skuteczności przyjętych rozwiązań, identyfikację dobrych praktyk oraz obszarów wymagających wzmocnienia. W ten sposób nowy program na lata 2026-2030 opiera się na doświadczeniach poprzedniej edycji, stanowiąc jej rozwinięcie i kontynuację w oparciu o zdiagnozowane potrzeby lokalnej społeczności.

3. Zgodność z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego – podstawy merytoryczne opracowania programu

Uregulowania prawne

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami od wielu lat stanowi przedmiot refleksji oraz działań na szczeblu międzynarodowym, krajowym i lokalnym. Prawa tej grupy społecznej są chronione zarówno przez globalne porozumienia jak i przez przepisy obowiązujące w Polsce, które wspólnie tworzą ramy dla prowadzenia lokalnych polityk wspierających. Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych jest takim instrumentem – zakorzenionym w szerokim kontekście prawnym i społecznym.

Na arenie międzynarodowej już w XX wieku podejmowano próby systematyzowania praw i potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Jednym z pierwszych dokumentów było przyjęcie przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych „Deklaracji Praw Osób Niepełnosprawnych” uchwałą nr 2856 (XXVI) z dnia 9 grudnia 1975 roku. W kolejnych latach dokument ten został rozwinięty przez „Światowy Program Działań na Rzecz Osób

Niepełnosprawnych” (rezolucja 37/52 z 3 grudnia 1982 roku), a następnie przez „Standardowe zasady wyrównywania szans osób niepełnosprawnych” przyjęte przez ONZ w 1993 roku. Każdy z tych aktów był krokiem w stronę uznania osób z niepełnosprawnościami za pełnoprawnych uczestników życia społecznego.

Najważniejszym dokumentem o randze prawnej, który w sposób kompleksowy traktuje prawa tej grupy, jest Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych przyjęta przez ONZ w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 roku. Polska ratyfikowała ten dokument w 2012 roku, zobowiązując się tym samym do aktywnego wdrażania jego postanowień. Konwencja ta wprowadziła rewolucyjne podejście do niepełnosprawności – zamiast koncentrować się wyłącznie na deficytach jednostki, podkreśla rolę barier społecznych, środowiskowych i instytucjonalnych w ograniczaniu aktywności osób z niepełnosprawnościami.

Na gruncie krajowym najważniejszym aktem prawnym regulującym zasady wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Akt ten stanowi podstawę całego krajowego systemu wsparcia tej grupy, określając zarówno zasady orzekania o niepełnosprawności, jak i katalog form pomocy dostępnych w ramach rehabilitacji społecznej i zawodowej. Reguluje m.in. finansowanie turnusów rehabilitacyjnych, likwidację barier architektonicznych i technicznych, dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, a także organizację i funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej. Jednocześnie ustawa określa narzędzia aktywizacji zawodowej takie jak dofinansowanie kosztów zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, refundacja kosztów przystosowania stanowisk pracy, wsparcie dla zakładów aktywności zawodowej oraz działania z zakresu pośrednictwa pracy i szkoleń. Ważnym elementem ustawy jest również określenie zasad działania i finansowania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, który zapewnia środki na realizację zadań przez samorządy, pracodawców i organizacje pozarządowe. Dzięki temu aktowi prawnemu możliwe jest kompleksowe planowanie, koordynowanie i finansowanie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami na poziomie lokalnym i krajowym.

Istotne znaczenie ma również ustawa o pomocy społecznej z 12 marca 2004 roku, która wskazuje, że jednostki samorządu terytorialnego – w tym powiaty – są odpowiedzialne za opracowywanie strategii rozwiązywania problemów społecznych, a także programów dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami. Ponadto, ustawa o samorządzie

powiatowym przypisuje powiatom prowadzenie polityki społecznej, a więc także planowanie działań zmierzających do integracji, aktywizacji i wsparcia tej grupy.

Warto również wskazać na ustawę o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, która wyznacza nowe standardy w zakresie tworzenia przestrzeni i usług dostępnych dla wszystkich obywateli – w tym tych z niepełnosprawnościami. Ustawa ta wzmacnia obowiązki instytucji publicznych, w tym powiatowych i promuje uniwersalne projektowanie oraz równe traktowanie.

Uregulowania strategiczne

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych stanowi element szerszego systemu dokumentów planistycznych i strategicznych, obowiązujących zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym. Opracowanie programu wynika z konieczności spójnego wpisania lokalnych działań w ramy wyznaczone przez dokumenty strategiczne o zasięgu ogólnopolskim i wojewódzkim.

Dokumenty strategiczne szczebla krajowego

Na poziomie ogólnokrajowym podstawę merytoryczną dla opracowania programu stanowią przede wszystkim:

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 – przyjęta przez Radę Ministrów, określająca priorytety i kierunki działań państwa na rzecz pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym. Dokument podkreśla konieczność usuwania barier, wspierania samodzielności, aktywizacji zawodowej oraz zapewniania dostępności przestrzeni publicznej.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030) – która akcentuje potrzebę integracji społecznej grup zagrożonych wykluczeniem, w tym osób z niepełnosprawnościami oraz rozwój systemów wsparcia sprzyjających ich aktywizacji.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 – podkreślająca znaczenie spójności społecznej i terytorialnej, a także konieczność wdrażania działań wspierających osoby zagrożone marginalizacją społeczną, w tym osoby z niepełnosprawnościami, na poziomie lokalnym i regionalnym.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu – dokument ukierunkowany na wyrównywanie szans, wspieranie aktywności społecznej i zawodowej oraz

na budowanie systemu wsparcia dla osób narażonych na wykluczenie, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami.

Dokumenty strategiczne szczebla wojewódzkiego

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030 został opracowany w ścisłej zgodności z dokumentami strategicznymi obowiązującymi na poziomie województwa podkarpackiego. Spójność ta zapewnia harmonizację działań podejmowanych na szczeblu lokalnym z polityką rozwojową i społeczną regionu, a tym samym zwiększa skuteczność i trwałość realizowanych przedsięwzięć.

Wojewódzki Program na Rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu – Podkarpacie 2021–2030 – program ten stanowi podstawowy dokument wyznaczający kierunki polityki społecznej województwa wobec osób z niepełnosprawnościami. Określa on cele związane z wyrównywaniem szans, aktywizacją społeczną i zawodową, rehabilitacją, przeciwdziałaniem dyskryminacji oraz eliminowaniem barier środowiskowych. Powiatowy program wpisuje się w te założenia poprzez planowane działania na rzecz zwiększenia dostępności przestrzeni publicznej, wspierania aktywizacji zawodowej, integracji społecznej oraz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

Strategia rozwoju województwa – Podkarpacie 2030 – akcentuje znaczenie włączenia społecznego, rozwoju kapitału ludzkiego oraz zwiększenia dostępności usług publicznych. Wskazuje również na potrzebę wspierania grup szczególnie narażonych na marginalizację społeczną. Program ten realizuje te założenia, przewidując m.in. rozwój lokalnych systemów wsparcia, poszerzanie oferty usług społecznych, promowanie dostępności cyfrowej i komunikacyjnej oraz wzmacnianie współpracy międzysektorowej.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021–2030 – podkreśla potrzebę włączania wszystkich grup społecznych w procesy rozwojowe, a także wykorzystywania innowacyjnych narzędzi i technologii w usługach społecznych. Powiatowy program przewiduje wdrażanie nowoczesnych rozwiązań wspierających samodzielność osób z niepełnosprawnościami co jest w pełni zgodne z kierunkami RSI.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2021-2027 – program wyznacza ramy finansowania działań w regionie, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów związanych z włączeniem społecznym, dostępnością, edukacją oraz rynkiem pracy.

Powiatowy program jest spójny z RPO WP poprzez możliwość realizacji jego celów przy wykorzystaniu środków europejskich i krajowych, zwłaszcza w obszarze projektów społecznych, infrastrukturalnych i edukacyjnych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami.

Dokumenty strategiczne szczebla powiatowego

Dokumenty strategiczne szczebla powiatowego wyznaczają cele i działania mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców, w tym wsparcie osób z niepełnosprawnościami, rozwój kapitału społecznego oraz integrację grup zagrożonych wykluczeniem. Poniżej przedstawiono ich opis wraz z odniesieniem do działań przewidzianych w niniejszym programie.

Strategia Rozwoju Powiatu Rzeszowskiego na lata 2016-2023 – dokument ten wyznacza cele i priorytety rozwojowe powiatu, w tym w obszarze polityki społecznej, infrastruktury i usług publicznych. Akcentuje potrzebę poprawy jakości życia mieszkańców, rozwój kapitału społecznego oraz integrację grup zagrożonych wykluczeniem. Powiatowy program na lata 2026-2030 stanowi realizację tych zapisów, wskazując konkretne działania ukierunkowane na osoby z niepełnosprawnościami – od aktywizacji zawodowej, przez wspieranie rodzin, aż po poprawę dostępności w przestrzeni publicznej. Choć jest to strategia do 2023 roku, jej diagnoza i założenia wskazują, że powiat rzeszowski już wcześniej stawiał na działania mające wpływ na poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnościami.

Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Powiatu Rzeszowskiego na lata 2026-2030 – oba dokumenty obejmują komplementarne obszary polityki społecznej, w szczególności w odniesieniu do osób z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną oraz osób doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego. Program ochrony zdrowia psychicznego koncentruje się na diagnozie potrzeb oraz rozwoju systemu opieki psychiatrycznej i wsparcia środowiskowego, natomiast niniejszy program uzupełnia te działania poprzez rozwój rehabilitacji społecznej i zawodowej, integracji społecznej, likwidacji barier oraz usług oparcia społecznego, tworząc spójny system wsparcia na poziomie powiatu.

Podsumowanie

Spójność Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030 z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego gwarantuje, że podejmowane działania będą:

- zgodne z priorytetami krajowymi i regionalnymi w zakresie integracji społecznej, aktywizacji zawodowej oraz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami,
- wspierały realizację długofalowych celów polityki społecznej i rozwojowej zarówno na poziomie kraju, jak i województwa podkarpackiego,
- możliwe do współfinansowania ze środków krajowych, europejskich oraz regionalnych,
- uzupełniały i wzmacniały przedsięwzięcia podejmowane na poziomie województwa i państwa, zapewniając spójność działań w różnych obszarach wsparcia.

Tym samym Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030 stanowi integralną część polityki społecznej zarówno województwa podkarpackiego, jak i państwa, odpowiadając na lokalne potrzeby społeczności powiatu rzeszowskiego, jednocześnie wpisując się w długofalową wizję rozwoju regionalnego i krajowego.

4. Charakterystyka powiatu rzeszowskiego i zasięg terytorialny realizacji programu

Powiat rzeszowski to jednostka samorządu terytorialnego w województwie podkarpackim, otaczająca miasto Rzeszów (stolica województwa stanowiąca odrębną jednostkę administracyjną na prawach powiatu). To jeden z większych i dynamicznie rozwijających się powiatów regionu.

Powiat rzeszowski zajmuje powierzchnię ok. 1 145 km² i tworzy go 14 gmin, które zamieszkuje łącznie 176 357 osób (według najaktualniejszych danych z 2024 roku).

Obszar powiatu obejmuje zarówno tereny nizinno-pagórkowate (dolina Wisłoka), jak i bardziej urozmaicone krajobrazowo pasma Pogórza Dynowskiego oraz Pogórza Strzyżowskiego.

Powiat rzeszowski graniczy z następującymi powiatami:

- Rzeszów (miasto na prawach powiatu),
- powiat łańcucki,
- powiat przeworski,
- powiat przemyski,
- powiat brzozowski,
- powiat strzyżowski,
- powiat ropczycko-sędziszowski,
- powiat kolbuszowski,
- powiat niżański,
- powiat leżajski.

Powiat rzeszowski wraz z miastem Rzeszów tworzą bardzo duży oraz prężnie rozwijający się kompleks gospodarczy, zwłaszcza w dziedzinie przemysłu lotniczego, motoryzacyjnego i IT. Znajdują się tu liczne zakłady produkcyjne, parki przemysłowe i strefy aktywności gospodarczej. Przez powiat przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, m.in. drogi krajowe (nr 9, 19), a także autostrada A4 oraz droga ekspresowa S19.

W skład powiatu rzeszowskiego wchodzi 14 gmin. Są to:

- gminy miejskie: Dynów;
- gminy miejsko-wiejskie: Błażowa, Boguchwała, Głogów Małopolski, Sokołów Małopolski oraz Tyczyn;
- gminy wiejskie: Chmielnik, Dynów, Hyżne, Kamień, Krasne, Lubenia, Świlcza oraz Trzebownisko.

W tabeli nr 1 przedstawiono zestawienie danych obrazujących powierzchnię i ludność, wg danych z 2024 roku. Z informacji tych wynika, iż większość ludności zamieszkuje tereny wiejskie. Większość miejscowości znajdujących się na terenie powiatu rzeszowskiego zamieszkuje więcej kobiet niż mężczyzn, wyjątkiem jest gmina miejsko-wiejska Błażowa, oraz gminy wiejskie Chmielnik, Dynów, Kamień w których przeważają mężczyźni. Najwięcej osób

na 1 km² odnotowano w gminie Krasne. Natomiast najmniej w gminie Kamień. Analizując dane statystyczne wykorzystane w poprzednim programie należy zwrócić uwagę, że liczba ludności powiatu rzeszowskiego wzrosła, przy nieznacznym zmniejszeniu jego powierzchni (wynikającym z włączenia części terenów do miasta Rzeszowa).

Tabela 1 – Demografia gmin powiatu rzeszowskiego.

Powiat rzeszowski	Powierzchnia w km ²	Ludność				Współczynnik feminizacji
		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Na km ²	
Dynów (gm. miejska)	24,6	5995	2974	3021	243,70	102,00
Błażowa (gm. miejsko- wiejska)	112,6	10792	5407	5385	95,85	100,00
Boguchwała (gm. miejsko- wiejska)	89	22150	10721	11429	248,88	107,00
Głogów Młp. (gm. miejsko- wiejska)	141,4	19860	9930	9930	140,46	100,00
Sokołów Młp. (gm. miejsko- wiejska)	134,2	17355	8660	8695	129,33	101,00
Tyczyn (gm. miejsko- wiejska)	53,7	11567	5714	5853	215,40	103,00
Chmielnik (gm. wiejska)	52,9	7386	3708	3678	139,63	100,00
Dynów (gm. wiejska)	119	6574	3346	3228	55,25	97,00
Hyżne (gm. wiejska)	51,3	6989	3488	3501	136,24	101,00
Kamień (gm. wiejska)	73,6	6826	3447	3379	92,75	98,00
Krasne (gm. wiejska)	39,1	13100	6445	6655	335,04	104,00
Lubenia (gm. wiejska)	54,9	6566	3224	3342	119,60	104,00
Świlcza (gm. wiejska)	108,2	16787	8293	8494	155,15	103,00
Trzebownisko (gm. wiejska)	90,3	24410	12010	12400	270,33	104,00

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie na podstawie danych z 2024 roku
opublikowanych przez Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Powiat rzeszowski wchodzi w skład województwa podkarpackiego. Najwięcej ludności powiatu zamieszkuje gminy z najbliższego otoczenia miasta Rzeszowa: Boguchwałę, Trzebownisko i Głogów Małopolski. Jest to region, w którym nowoczesność spotyka się z tradycją, a rozwój gospodarczy idzie w parze z dbałością o środowisko i lokalną społeczność. Dzięki strategicznemu położeniu, bogatej infrastrukturze i unikatowym walorom przyrodniczym jest to idealne miejsce zarówno do inwestowania, jak i do życia.

Największe atuty powiatu rzeszowskiego:

- **Bliskość miasta Rzeszowa**

- Powiat otacza stolicę województwa podkarpackiego, korzystając z jej potencjału gospodarczego, kulturalnego i edukacyjnego.
- Mieszkańcy mają łatwy dostęp do uczelni, szpitali, urzędów i ofert pracy w Rzeszowie, mieszkając jednocześnie w spokojniejszym otoczeniu.

- **Bardzo dobra komunikacja i infrastruktura**

- Przez powiat przebiegają główne szlaki drogowe: autostrada A4, droga ekspresowa S19, drogi krajowe i wojewódzkie.
- Lokalizacja Portu Lotniczego Rzeszów – Jasionka na terenie powiatu sprzyja inwestycjom i turystyce.

- **Dynamiczny rozwój gospodarczy**

- Powiat jest częścią rozwijającego się regionu przemysłowego, szczególnie w branży: lotniczej, motoryzacyjnej, logistycznej i IT (Information Technology).
- Istnieją tu parki przemysłowe i strefy aktywności gospodarczej.

- **Walory przyrodnicze i krajobrazowe**

- Położenie na pograniczu Pogórza Dynowskiego i Strzyżowskiego sprzyja turystyce pieszej i rowerowej.
- Lasy, rzeki (m.in. Wisłok, Strug), doliny i pagórkowate tereny to atrakcyjne miejsca rekreacji i wypoczynku.

- **Dziedzictwo kulturowe i historyczne**

- Zabytkowe kościoły, cerkwie, kapliczki, dwory i cmentarze świadczą o bogatej historii regionu.
- Lokalne wydarzenia kulturalne (festiwale, jarmarki, dożynki) integrują społeczność i przyciągają turystów.

- **Wysoka jakość życia**

- Łączy zalety mieszkania blisko dużego miasta z ciszą i zielenią terenów podmiejskich i wiejskich.
- Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna i sportowa w wielu gminach.

Powiat rzeszowski ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 29. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 0,17 na 1000 mieszkańców powiatu rzeszowskiego. W roku 2023 urodziło się 1 476 dzieci, w tym 47,8% dziewczynek i 52,2% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,02 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W roku 2023 zarejestrowano 2 457 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 1 565 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla powiatu rzeszowskiego 892. W tym samym roku 72 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 23 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 49. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu rzeszowskiego w 2050 roku wynosi 182 566, z czego 92 435 to kobiety, a 90 131 mężczyźni (wzrost liczby ludności, a więc trend odmienny dla większości regionów naszego kraju). Te dane świadczą również o rosnącej atrakcyjności naszej małej ojczyzny jako wyboru na swoje miejsce do życia przez coraz większą liczbę osób.

Zasięg terytorialny realizacji programu

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026–2030 będzie realizowany na całym obszarze powiatu rzeszowskiego i obejmie wszystkie gminy wchodzące w jego skład. Jest on skierowany do osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących teren powiatu, niezależnie od rodzaju i stopnia niepełnosprawności oraz miejsca zamieszkania (obszary miejskie i wiejskie).

Działania programu będą realizowane przy koordynacji Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie oraz współpracy jednostek pomocy społecznej, instytucji rynku pracy, placówek oświatowych, ochrony zdrowia oraz organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających na terenie powiatu. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się także współpracę międzygminną i ponad powiatową.

5. Diagnoza niepełnosprawności oraz stan infrastruktury wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu rzeszowskiego

Problematyka niepełnosprawności stanowi istotne wyzwanie zarówno w wymiarze społecznym, jak i instytucjonalnym. Skuteczna diagnoza sytuacji osób z niepełnosprawnościami wymaga uwzględnienia zarówno barier indywidualnych, jak i systemowych, które wpływają na jakość ich życia oraz możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. W niniejszym rozdziale przedstawiono analizę skali zjawiska niepełnosprawności na terenie powiatu rzeszowskiego oraz ocenę dostępnej infrastruktury wsparcia, obejmującej instytucje, organizacje i formy pomocy kierowane do tej grupy społecznej.

Niepełnosprawność to złożone i wielowymiarowe zjawisko społeczne, obejmujące osoby z ograniczeniami funkcjonalnymi wynikającymi z długotrwałych zaburzeń fizycznych, psychicznych, intelektualnych lub sensorycznych, które w interakcji z barierami środowiskowymi mogą utrudniać pełne uczestnictwo w życiu społecznym na równi z innymi osobami. Rozumienie niepełnosprawności ewoluowało na przestrzeni lat. Współcześnie odchodzi się od postrzegania niepełnosprawności wyłącznie jako cechy jednostki i jej deficytów zdrowotnych, na rzecz ujęcia systemowego, zgodnie z którym niepełnosprawność jest rezultatem interakcji między osobą a jej otoczeniem, które może zarówno ograniczać, jak i wspierać samodzielność oraz integrację społeczną.

Zgodnie z definicją zawartą w **Konwencji ONZ** o prawach osób niepełnosprawnych: „Osoby z niepełnosprawnościami to osoby, które mają długotrwale fizyczne, psychiczne, intelektualne lub sensoryczne upośledzenia, które w interakcji z różnymi barierami mogą utrudniać ich pełne i skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie na równych zasadach z innymi osobami.”

Pozostałe definicje niepełnosprawności – wybrane ujęcia.

Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia – klasyfikacja Światowej Organizacji Zdrowia, która traktuje niepełnosprawność jako rezultat interakcji stanu zdrowia z czynnikami środowiskowymi i osobistymi:

„Niepełnosprawność to ogólny termin obejmujący zaburzenia funkcji, ograniczenia aktywności oraz ograniczenia uczestnictwa.”

Słownik języka polskiego PWN – przedstawia bardziej potoczne, ale nadal trafne ujęcie:

„Niepełnosprawność – stan człowieka, który ze względu na trwałe lub czasowe upośledzenie fizyczne lub umysłowe nie może w pełni uczestniczyć w życiu społecznym.”

W **Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021–2030** przyjęto nowoczesne, zgodne z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych społeczne podejście do niepełnosprawności, a nie wyłącznie medyczne. Strategia niepełnosprawność określa w następujący sposób:

„Niepełnosprawność wynika z oddziaływania między osobami z długotrwałymi fizycznymi, psychicznymi, intelektualnymi lub sensorycznymi ograniczeniami, a barierami zewnętrznymi, które uniemożliwiają im pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równi z innymi osobami.”

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego precyzuje osobę niepełnosprawną z zaburzeniami psychicznymi jako osobę:

„chorą psychicznie (w szczególności na schizofrenię, zaburzenia afektywne dwubiegunowe, inne psychozy), upośledzoną umysłowo lub wykazującą inne zakłócenia czynności psychicznych, które zalicza się do zaburzeń psychicznych, jeżeli zakłócenia te uzasadniają zastosowanie wobec tej osoby określonych w ustawie form pomocy lub opieki.”

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – podstawowy akt prawa krajowego, definiuje osobę niepełnosprawną jako:

„osobę, której stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza albo uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, w tym zawodowych i która posiada orzeczenie o niepełnosprawności wydane na podstawie odrębnych przepisów.”

W polskim systemie prawnym funkcjonują różne systemy orzekania o niepełnosprawności, których zakres i cel zależą od przeznaczenia danego orzeczenia. Najczęściej stosowane są dwa niezależne systemy:

1. System orzecznictwa dla celów poza rentowych, regulowany przez ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W ramach tego systemu orzeczenia wydają powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Określają one stopień niepełnosprawności

(lekki, umiarkowany, znaczny) oraz wskazania do korzystania z ulg, świadczeń, form wsparcia lub zatrudnienia. Ten system jest kluczowy z punktu widzenia polityki społecznej prowadzonej przez jednostki samorządu terytorialnego, w tym powiaty.

2. System orzecznictwa ZUS/KRUS, obowiązujący w kontekście świadczeń rentowych (np. renta z tytułu niezdolności do pracy). Tutaj orzeka się o częściowej lub całkowitej niezdolności do pracy, co ma inne podstawy prawne i konsekwencje.

Dodatkowo funkcjonują także odrębne orzeczenia dla celów edukacyjnych (np. opinie poradni psychologiczno-pedagogicznych o potrzebie kształcenia specjalnego), które nie są tożsame z orzeczeniami o stopniu niepełnosprawności.

Dla realizacji lokalnych programów wspierających osoby z niepełnosprawnościami, największe znaczenie mają orzeczenia Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności (PZdsOoN), które umożliwiają dostęp do usług świadczonych przez PCPR, DPS, ŚDS, WTZ, a także do dofinansowań, programów PFRON i innych form pomocy oferowanych na poziomie powiatu.

Tabela 2 – Porównanie systemu orzecznictwa niepełnosprawności w systemie poza rentowym i rentowym.

Kryterium	System poza rentowy (PZdsOoN)	System rentowy (ZUS / KRUS / MON / MSWiA)
Podstawa prawna	Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej (1997 rok)	Ustawa o emeryturach i rentach z FUS (1998 rok), inne odrębne akty
Cel orzeczenia	Korzystanie z ulg, świadczeń, wsparcia lokalnego (PCPR, PFRON)	Uzyskanie renty z tytułu niezdolności do pracy
Organ orzekający	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności (PZdsOoN)	Lekarze orzecznicy ZUS, komisje KRUS, MON, MSWiA
Kategorie orzeczenia	Stopień: lekki, umiarkowany, znaczny	Niezdolność do pracy: częściowa lub całkowita
Zakres stosowania	Polityka społeczna, edukacja, aktywizacja zawodowa, ulgi	Świadczenia pieniężne (renty), ubezpieczenia
Znaczenie dla polityki powiatowej	Kluczowe – uprawnienia do wsparcia w ramach lokalnych programów	Ograniczone – głównie związane z ZUS i świadczeniami centralnymi

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2025.

Ewolucja podejścia do niepełnosprawności

W ciągu ostatnich dekad nastąpiło przejście od modelu medycznego (koncentrującego się na leczeniu i ograniczeniach jednostki) do modelu społecznego, który uznaje, że to otoczenie – bariery architektoniczne, komunikacyjne, prawne czy mentalne w znaczącym stopniu determinują niepełnosprawność.

Podejście to znajduje odzwierciedlenie m.in. w krajowych i wojewódzkich programach i strategiach, które zostały wymienione w powyższym rozdziale oraz działaniach instytucji takich jak Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Znaczenie lokalne i praktyczne

Z perspektywy powiatu i jego jednostek pomocowych (PCPR, OPS, szkoły, poradnie), kluczowe jest rozumienie niepełnosprawności w sposób zintegrowany:

- uwzględniający różnorodność potrzeb i form niepełnosprawności,
- nieograniczający się do orzeczeń, lecz także obejmujący osoby bez formalnego statusu, które doświadczają wykluczenia,
- traktujący osoby z niepełnosprawnościami jako pełnoprawnych obywateli, którzy mają prawo do edukacji, pracy, udziału w kulturze i samostanowienia.

Stan infrastruktury wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu rzeszowskiego

Infrastruktura wsparcia osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu rzeszowskiego stanowi kompleksowy system instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej oraz opiekuńczej. Obejmuje ona zarówno jednostki organizacyjne pomocy społecznej, jak i organizacje pozarządowe oraz inne instytucje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Analiza stanu infrastruktury pozwala na ocenę dostępności usług, stopnia ich dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz skuteczności podejmowanych działań w zakresie integracji społecznej i zawodowej.

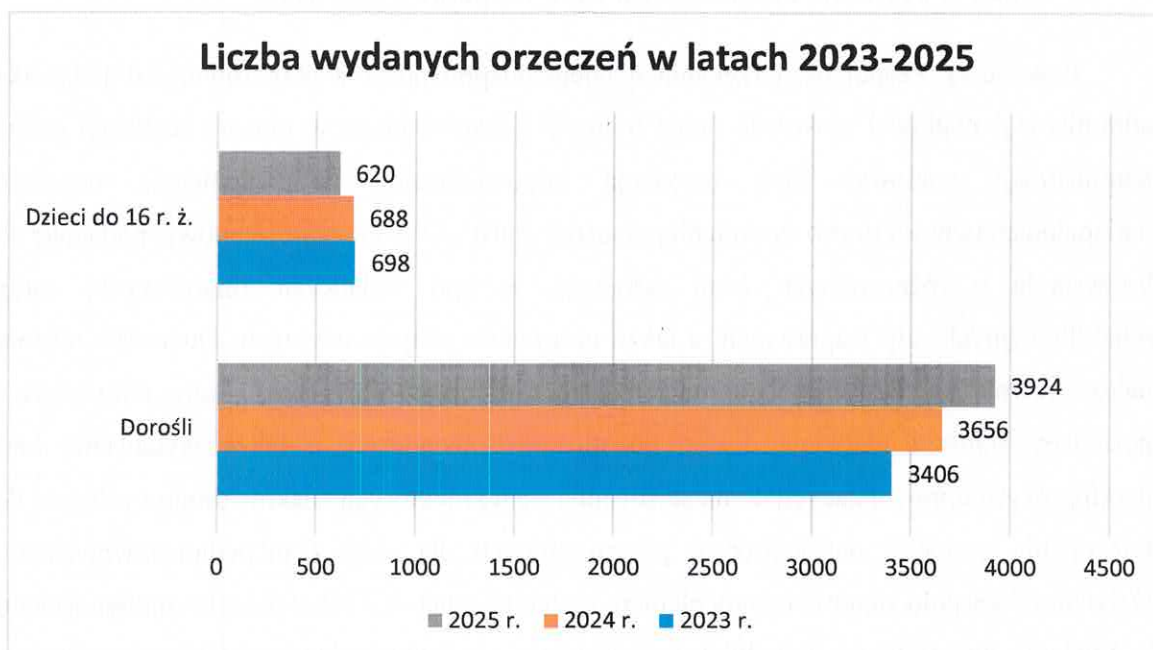
5.1. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności jako kluczowy organ w systemie orzecznictwa osób niepełnosprawnych

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie jest jednostką administracji rządowej powołaną przez Starostę Rzeszowskiego w ramach realizacji zadań administracji rządowej. Jest instytucją odpowiedzialną za wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności oraz o stopniu niepełnosprawności. Dokumenty te stanowią podstawę do korzystania z różnorodnych form wsparcia, w tym świadczeń finansowych, usług rehabilitacyjnych, ulg i uprawnień, a także programów aktywizacyjnych. Do zadań zespołu należy również wydawanie legitymacji osoby z niepełnosprawnością, które potwierdzają posiadany status i ułatwiają dostęp do ulg oraz świadczeń, a także wydawanie kart parkingowych uprawniających do niestosowania się do niektórych znaków drogowych oraz do korzystania z miejsc parkingowych przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami. Działalność zespołu stanowi istotny element systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w powiecie, umożliwiając im pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

Liczba wydanych orzeczeń

W latach 2023-2025 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Rzeszowskim prowadził intensywną działalność w zakresie orzecznictwa. Wśród dzieci do 16. roku życia wydano 698 orzeczeń w 2023 roku oraz 688 w 2024 roku, natomiast w 2025 roku liczba ta wyniosła 620. W przypadku osób powyżej 16-go roku życia w 2023 roku wydano 3 406 orzeczeń, a w 2024 roku – 3 656. W roku 2025 liczba ta ukształtowała się na poziomie 3924.

Wykres 1 – Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności (dzieci do 16 r. ż.) i orzeczeń o stopniu niepełnosprawności (osoby powyżej 16 r. ż.).

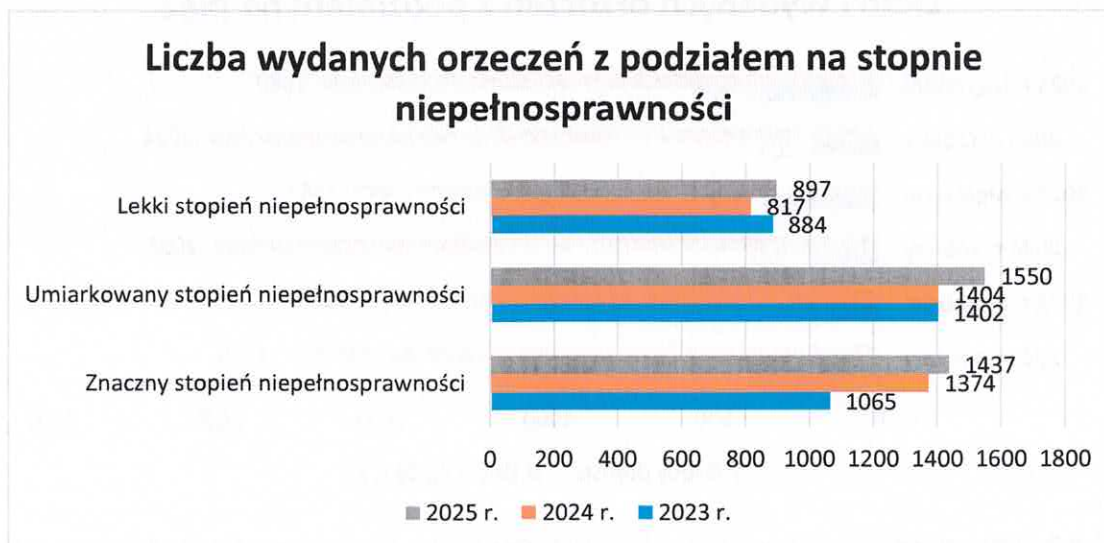
Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie 2025.

Orzeczenia według stopnia niepełnosprawności

Analizując dane z podziałem na stopnie niepełnosprawności, zauważa się stosunkowo stabilny poziom wydawanych orzeczeń. W roku 2023 wydano 884 orzeczenia o lekkim stopniu niepełnosprawności, 1402 o umiarkowanym stopniu oraz 1065 o znacznym stopniu niepełnosprawności. W roku 2024 wartości te wyniosły odpowiednio: 817, 1404 i 1374. W roku 2025 liczby te kształtowały się na poziomie: lekki – 897, umiarkowany – 1550, znaczny – 1437. Dane wskazują na dominującą liczbę orzeczeń o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności, co podkreśla skalę potrzeb związanych z szerokim wsparciem społecznym i zdrowotnym.

Wykres 2 – Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na poszczególne stopnie niepełnosprawności.

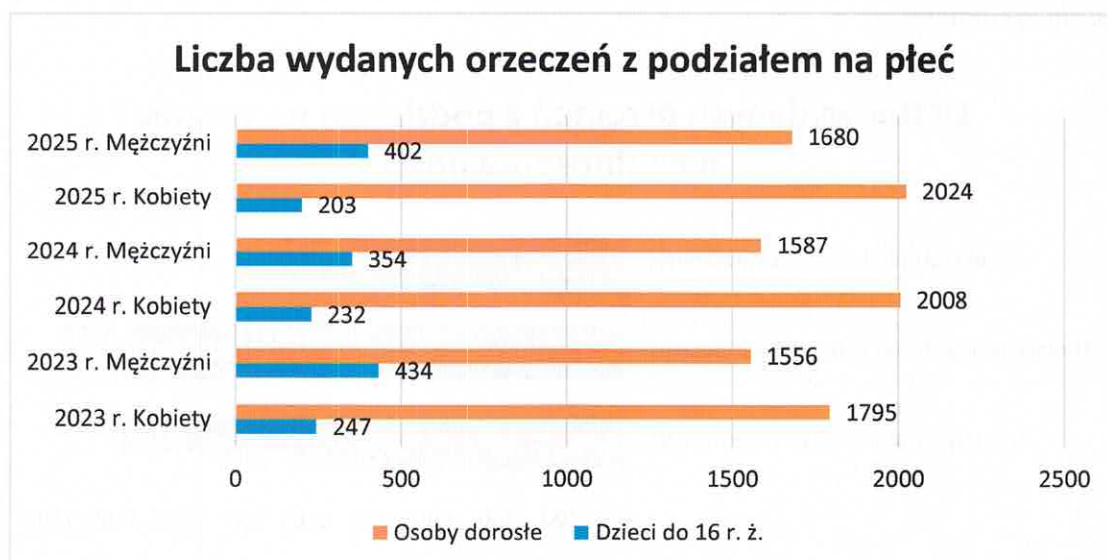

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie 2025.

Orzeczenia według płci

Ważnym aspektem analizy jest również rozkład liczby wydanych orzeczeń w podziale na płeć. W roku 2023 wśród mężczyzn powyżej 16. roku życia wydano 1556 orzeczeń, a wśród dzieci – 434. W przypadku kobiet wartości te wyniosły odpowiednio 1795 oraz 247. W roku 2024 liczba orzeczeń dla mężczyzn wyniosła 1587 (dorośli) i 354 (dzieci), a dla kobiet – 2008 (dorośli) i 232 (dzieci). Natomiast w roku 2025 odnotowano 1680 orzeczeń wydanych mężczyznom powyżej 16 roku życia oraz 402 dotyczące chłopców, a także 2024 orzeczenia wśród dorosłych kobiet i 203 w grupie do 16 roku życia. Dane te wskazują, że w analizowanych latach liczba orzeczeń wydanych kobietom była wyższa niż w przypadku mężczyzn, zwłaszcza w grupie osób dorosłych.

Wykres 3 – Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na płeć.

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie 2025.

Cel wydania orzeczeń

Orzeczenia o niepełnosprawności oraz o stopniu niepełnosprawności wydawane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności stanowią podstawę do korzystania z szeregu form wsparcia i uprawnień. Wnioski składane przez mieszkańców powiatu dotyczą najczęściej wskazania do odpowiedniego zatrudnienia, uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego, możliwości korzystania z rehabilitacji, zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze, a także ulg komunikacyjnych czy uprawnień do korzystania z karty parkingowej. Orzeczenia są również niezbędne w procesie rekrutacji do placówek oświatowych, przy ubieganiu się o zatrudnienie na stanowiskach dostosowanych do możliwości zdrowotnych czy w ramach programów aktywizacji zawodowej. Dane zestawione w tabeli obrazują strukturę i główne cele, dla których mieszkańcy powiatu występowali o wydanie orzeczeń w latach 2023-2025.

Tabela 3 – Wykaz danych dotyczących celu złożenia wniosku o uzyskanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności przez osoby powyżej 16-tego roku życia.

Cel złożenia wniosku	2023	2024	2025
Odpowiednie zatrudnienie	1 088	1 064	1280
Szkolenie	25	10	13
Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	20	26	30
Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	440	495	516
Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji / korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych	502	732	821
Zasiłek stały	0	0	0
Zasiłek pielęgnacyjny	436	566	560
Korzystanie z karty parkingowej	330	308	384
Inne	729	889	814

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie 2025.

Tabela 4 – Wykaz danych dotyczących celu złożenia wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności przez osoby do 16-tego roku życia.

Cel złożenia wniosku	2023	2024	2025
Zasiłek pielęgnacyjny	381	319	273
Zasiłek stały	254	306	323
Inne	51	63	66

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie 2025.

Tabela 5 – Liczba wydanych legitymacji w latach 2023-2025.

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Legitymacje wydane osobom przed 16 rokiem życia na podstawie ważnych orzeczeń o niepełnosprawności	86	79	83
Legitymacje wydane osobom po 16 roku życia na podstawie ważnych orzeczeń o niepełnosprawności	592	600	815

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie 2025.

Tabela 6 – Liczba wydanych kart parkingowych w latach 2023-2025.

2023	2024	2025
901	938	1222

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie 2025.

5.2. Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych realizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie ze środków PFRON jako kluczowa jednostka w obszarze działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie jest jednostką organizacyjną powiatu rzeszowskiego realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym i jest realizowana przede wszystkim przez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Zadania związane z dofinansowaniami ze środków PFRON dla osób z niepełnosprawnościami są realizowane w PCPR w Rzeszowie. Zadaniem tymi są:

1. Koordynacja działań na terenie powiatu w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.
2. Doradztwo specjalistyczne w zakresie praw i uprawnień dla osób niepełnosprawnych.
3. Realizacja Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych.
4. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.
5. Dofinansowania do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.
6. Dofinansowania do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

7. Dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów.
8. Dofinansowania na likwidację barier architektonicznych.
9. Dofinansowania na likwidację barier w komunikowaniu się.
10. Dofinansowania na likwidację barier technicznych.
11. Dofinansowania do usług tłumacza języka migowego.

Tego typu pomoc jest odpowiedzią na najczęściej występujące i zarazem najistotniejsze ograniczenia utrudniające, a często wręcz uniemożliwiające osobom z niepełnosprawnościami funkcjonowanie w środowisku i kontaktowanie się z otoczeniem. Często eliminują możliwość podjęcia zatrudnienia, a niekiedy nawet samodzielnego wyjścia z domu. Usunięcie istniejących przeszkód oraz umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami poruszania się w otoczeniu pozwala na podjęcie funkcji społecznych i zapewnia możliwość wykorzystania czasu wolnego.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Warsztaty terapii zajęciowej zostały powołane do życia na mocy ustawy o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej z dnia 9 maja 1991 roku. Stanowią one wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę, która stwarza osobom z niepełnosprawnościami niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu, prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie Młodzież Sprawna Inaczej w Rzeszowie funkcjonuje od 1996 roku. Placówka stanowi istotny element systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu rzeszowskiego, zapewniając kompleksową rehabilitację społeczną i zawodową osobom niezdolnym do podjęcia pracy. Celem działalności warsztatu jest rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania, aktywizacja społeczna oraz przygotowanie uczestników do ewentualnego zatrudnienia w zakładach aktywności zawodowej lub na otwartym rynku pracy.

Funkcjonowanie WTZ finansowane jest ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przekazywanych samorządowi powiatowemu oraz ze środków własnych Powiatu Rzeszowskiego. Dodatkowo warsztat współpracuje z lokalnymi instytucjami i organizacjami, w tym z Bankiem Żywności wspierając rodziny osób z niepełnosprawnościami.

Turnusy rehabilitacyjne

Turnusy rehabilitacyjne stanowią jedną z podstawowych form wsparcia w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Ich celem jest poprawa sprawności psychofizycznej, rozwijanie umiejętności społecznych oraz wzmacnianie samodzielności i aktywności życiowej uczestników. Realizacja tych celów odbywa się poprzez udział w zajęciach rehabilitacyjnych, terapeutycznych i integracyjnych, dostosowanych do rodzaju i stopnia niepełnosprawności, a także poprzez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych oraz aktywne spędzanie czasu.

Dofinansowanie turnusów umożliwia osobom z niepełnosprawnościami, a także – w uzasadnionych przypadkach – ich opiekunom, udział w zorganizowanych formach rehabilitacji, często niedostępnych bez wsparcia finansowego ze środków PFRON.

Tabela 7 – Liczba przyznanych dofinansowań do turnusu rehabilitacyjnego w latach 2023-2025.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do turnusu rehabilitacyjnego w tym:		
	Liczba dofinansowań dla osób niepełnosprawnych	Liczba dofinansowań dla opiekunów	Wydatkowana kwota
2023	164	78	414 362,00 zł
2024	106	63	350 000,00 zł
2025	142	73	456 343,00 zł
Razem:	412	214	1 220 705,00 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

Analiza danych za lata 2023-2025 wskazuje na rosnące i stabilne zainteresowanie turnusami rehabilitacyjnymi wśród mieszkańców powiatu rzeszowskiego. Liczba składanych wniosków utrzymuje się na wysokim poziomie, co obrazuje realną potrzebę kontynuowania tej formy wsparcia. Jednocześnie widoczna jest ograniczona możliwość objęcia dofinansowaniem wszystkich osób spełniających kryteria, co wynika przede wszystkim z poziomu środków finansowych pozostających w dyspozycji powiatu.

W roku 2025 zaobserwowano wyraźny wzrost liczby osób, którym przyznano dofinansowanie, zarówno wśród uczestników turnusów, jak i ich opiekunów. Zwiększyła się także łączna kwota przeznaczona na realizację zadania, co pozwoliło na szerszy dostęp do

turnusów w porównaniu z rokiem poprzednim. Mimo tej poprawy, liczba wniosków nadal przewyższa liczbę przyznanych dofinansowań, co wskazuje na utrzymującą się lukę między potrzebami, a zasobami.

Trend ten podkreśla konieczność utrzymania, a w miarę możliwości zwiększania puli środków przeznaczonych na finansowanie turnusów rehabilitacyjnych. Dane pokazują również, że turnusy pełnią istotną rolę w procesie rehabilitacji zarówno dzieci, jak i dorosłych, co uzasadnia ich dalsze wspieranie oraz rozwijanie jako kluczowego elementu systemu rehabilitacji społecznej w powiecie.

Sport, kultura, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych

Celem tego wsparcia jest umożliwienie osobom z różnymi rodzajami i stopniami niepełnosprawności aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, rozwijania zainteresowań i pasji, integracji z innymi oraz poprawy jakości życia. Działania te sprzyjają przełamywaniu barier społecznych, budowaniu relacji oraz wzmacnianiu samodzielności osób z niepełnosprawnościami.

W ramach zadania dofinansowywane są m.in:

- imprezy sportowe (turnieje, zawody, wydarzenia integracyjne),
- aktywność rekreacyjna i turystyczna (wyjazdy integracyjne, wycieczki krajoznawcze i wypoczynkowe),
- imprezy integracyjne (spotkania, pikniki, warsztaty i wydarzenia okolicznościowe).

Organizatorami przedsięwzięć są organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i fundacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami, posiadające doświadczenie w realizacji działań integracyjnych. Dofinansowanie obejmuje zarówno koszty organizacyjne wydarzeń, jak i wydatki związane z zapewnieniem dostępności infrastruktury oraz transportu.

Tabela 8 – Liczba dofinansowanych zadań/imprez w ramach sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w latach 2023-2025.

Rok	Liczba dofinansowanych zadań/imprez w ramach sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	Wydatkowana kwota
2023	3	26 229,44 zł
2024	4	42 456,40 zł
2025	1	12 555,00 zł
Razem	8	81 240,84 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

Podsumowanie danych z lat 2023-2025 wskazuje, że wsparcie w obszarze sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych cieszy się stałym zainteresowaniem organizacji pozarządowych, które regularnie składają wnioski o dofinansowanie różnorodnych inicjatyw integracyjnych, rekreacyjnych i sportowych. W latach 2023 i 2024 możliwe było objęcie wsparciem kilku przedsięwzięć rocznie, co umożliwiło szeroką aktywizację uczestników. Wsparcie obejmowało zarówno wydarzenia o zasięgu powiatowym i wojewódzkim, jak i wyjazdy turystyczno-integracyjne oraz imprezy sportowe.

Dane za rok 2025 pokazują, że choć liczba złożonych wniosków utrzymała się na podobnym poziomie, możliwości finansowe powiatu były w tym okresie znacząco ograniczone. W efekcie dofinansowanie przyznano wyłącznie jednemu przedsięwzięciu – „Powiatowy Dzień Jedności Osób z Niepełnosprawnościami”. Wybór ten wynikał z priorytetowego charakteru wydarzenia, które stanowi najważniejszą cykliczną inicjatywę integracyjną w powiecie i od wielu lat jest kluczowym elementem lokalnego systemu wsparcia.

Ograniczona pula środków w 2025 roku spowodowała zmniejszenie liczby realizowanych projektów, jednak nie świadczy to o spadku aktywności organizacji pozarządowych. Wręcz przeciwnie – składane wnioski wskazują na niezmienną potrzebę organizowania działań integracyjnych i rekreacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami. W kolejnych latach warto dążyć do zapewnienia stabilnego finansowania tego obszaru, ponieważ inicjatywy sportowe, kulturalne i rekreacyjne odgrywają ważną rolę w przeciwdziałaniu izolacji, wzmacnianiu więzi społecznych i budowaniu aktywnego stylu życia.

Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny dla osób fizycznych

O dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnościami, dla których jest on niezbędny w procesie rehabilitacji, usprawniania oraz codziennego funkcjonowania. Sprzęt ten umożliwia prowadzenie systematycznych ćwiczeń w warunkach domowych, utrwalanie efektów terapii oraz poprawę sprawności ruchowej i ogólnej kondycji fizycznej.

Wsparcie w tym zakresie ma istotne znaczenie dla poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami, ponieważ odpowiednio dobrany sprzęt zwiększa samodzielność, zmniejsza zależność od osób trzecich i wpływa na większą aktywność w życiu społecznym. Koszty zakupu profesjonalnego sprzętu rehabilitacyjnego często przekraczają możliwości finansowe beneficjentów i ich rodzin, dlatego dofinansowanie ze środków PFRON stanowi realną i często jedyną możliwość jego pozyskania.

Najczęściej dofinansowywano zakup takich urządzeń jak: rowerki stacjonarne, bieżnie elektryczne, orbitreki (rowery eliptyczne) oraz rotory rehabilitacyjne. Sfinansowano również zakup specjalistycznych kombinezonów rehabilitacyjnych przeznaczonych dla osób z zaburzeniami napięcia mięśniowego.

Tabela 9 – Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2023-2025.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego	Wydatkowana kwota
2023	44	99 909,16 zł
2024	56	125 162,54 zł
2025	81	109 582,36 zł
Razem:	181	334 654,06 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

Wnioski z analizy danych z lat 2023-2025 wskazują na systematyczny wzrost liczby składanych wniosków, co potwierdza rosnące zapotrzebowanie na sprzęt rehabilitacyjny wśród mieszkańców powiatu. Jednocześnie poziom realizacji wniosków pozostaje stabilny, choć uzależniony od wysokości środków finansowych przekazywanych w danym roku na to zadanie.

Pomimo tego, że katalog dofinansowywanych urządzeń pozostaje od lat zbliżony i obejmuje przede wszystkim standardowy sprzęt umożliwiający codzienną rehabilitację domową, widoczny jest stały popyt na sprawdzone i często stosowane rozwiązania rehabilitacyjne, co podkreśla ich znaczenie dla utrzymania sprawności, samodzielności i jakości życia osób z niepełnosprawnościami. Dane wskazują więc na utrzymującą się potrzebę kontynuacji tego rodzaju wsparcia oraz zapewnienie odpowiednich środków finansowych na to zadanie w kolejnych latach.

Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych

O dofinansowanie ze środków PFRON na zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny mogą ubiegać się także osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, o ile prowadzą działalność związaną z rehabilitacją osób z niepełnosprawnościami przez okres co najmniej dwóch lat przed dniem złożenia wniosku. Warunkiem ubiegania się o wsparcie jest również wykazanie posiadania środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na pokrycie tej części kosztów przedsięwzięcia, która nie jest objęta dofinansowaniem ze środków Funduszu.

Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Osoby z niepełnosprawnościami bardzo często wymagają specjalistycznego zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, które umożliwiają im codzienne funkcjonowanie, poprawiają mobilność, komunikację oraz jakość życia. Część tych wyrobów jest refundowana przez Narodowy Fundusz Zdrowia na podstawie zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne. Pozostała część kosztów może być pokryta w formie dofinansowania ze środków PFRON, przyznawanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Najczęściej dofinansowywanymi przedmiotami ortopedycznymi i środkami pomocniczymi były m.in.: protezy kończyn dolnych, ortezy, gorsety ortopedyczne, obuwie ortopedyczne, aparaty słuchowe, wózki inwalidzkie, pieluchomajtki, wyroby stomijne, sprzęt wspomagający oddychanie (aparat CPAP), systemy wspomagające słyszenie oraz środki ułatwiające codzienne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 10 – Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych w latach 2023-2025.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	Wydatkowana kwota
2023	657	1 441 334,83 zł
2024	924	2 404 366,43 zł
2025	1231	2 658 255,67 zł
Razem:	2812	6 503 956,93 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

Dane z lat 2023-2025 wskazują na systematyczny i znaczący wzrost zapotrzebowania na przedmioty ortopedyczne oraz środki pomocnicze. Zarówno liczba składanych wniosków, jak i wysokość wypłacanych dofinansowań rośnie z roku na rok, co potwierdza rosnące potrzeby osób z niepełnosprawnościami w zakresie codziennego funkcjonowania.

Dynamiczny przyrost liczby wniosków i wysokości wypłacanych dofinansowań może wynikać m.in. z:

- pogarszającej się kondycji zdrowotnej populacji,
- upowszechnienia wiedzy o możliwościach uzyskania dofinansowania,
- wzrostu cen sprzętu medycznego i środków pomocniczych,
- zwiększonej dostępności technologii wspomagających, które stają się standardem w codziennym funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami.

Należy podkreślić, że liczba wniosków nie odzwierciedla liczby osób, gdyż jedna osoba mogła złożyć kilka wniosków – co dodatkowo świadczy o złożoności i systematyczności potrzeb oraz konieczności korzystania z wielu wyrobów medycznych równocześnie.

Wyraźny wzrost wypłaconych kwot w 2024 i 2025 roku odzwierciedla intensyfikację potrzeb zdrowotnych oraz coraz większe znaczenie nowoczesnych rozwiązań medycznych i pomocniczych w codziennym funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie dane potwierdzają, że jest to jedno z najbardziej obciążonych zadaniowo obszarów finansowanych ze środków PFRON w ramach rehabilitacji społecznej.

Trend rosnącej liczby wniosków oraz wysokości dofinansowań wskazuje, że potrzeba zapewnienia stabilnych i adekwatnych środków finansowych w tym obszarze będzie w kolejnych latach kluczowa dla utrzymania dostępności i ciągłości wsparcia.

Likwidacja barier architektonicznych

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków PFRON, o dofinansowanie w ramach likwidacji barier architektonicznych mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnościami mające trudności w poruszaniu się. Są to zarówno osoby, u których ograniczenia ruchowe występują od urodzenia, jak i osoby, u których powstały one w trakcie życia, np. w wyniku chorób, urazów lub wypadków (amputacje, paraliże, schorzenia neurologiczne, zwyrodnienia). Do grupy tej zaliczają się również osoby niewidome i niedowidzące, dla których bariery architektoniczne znacząco utrudniają codzienne funkcjonowanie.

Zadanie polega na dostosowaniu miejsca zamieszkania oraz jego najbliższego otoczenia do indywidualnych potrzeb osoby z niepełnosprawnością poprzez usunięcie istniejących barier architektonicznych. Celem tych działań jest umożliwienie samodzielnego, bezpiecznego i swobodnego poruszania się w przestrzeni domowej, co przyczynia się do poprawy komfortu i jakości życia oraz wzrostu poczucia niezależności.

Koszty prac budowlanych i adaptacyjnych związanych z likwidacją barier architektonicznych zwykle znacznie przekraczają możliwości finansowe osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin. Wsparcie ze środków PFRON stanowi często jedyną realną możliwość realizacji takich inwestycji. Dofinansowanie to ma istotne znaczenie nie tylko z punktu widzenia indywidualnego beneficjenta, ale również w wymiarze społecznym – sprzyja integracji, aktywizacji oraz ogranicza ryzyko marginalizacji osób z niepełnosprawnościami.

Najczęściej dofinansowywane prace obejmują m.in. przystosowanie łazienek do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, wykonanie podjazdów i pochylni, montaż krzesełek schodowych, platform podnośnikowych i wind, a także dostosowanie ciągów komunikacyjnych wewnątrz i na zewnątrz budynków.

Tabela 11 – Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych w latach 2023-2025.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych	Wydatkowana kwota
2023	29	756 850,26 zł
2024	23	692 580,01 zł
2025	21	576 000,19 zł
Razem:	73	2 025 430,46 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

Tendencje i obserwacje w latach 2023-2025 wskazują, że zapotrzebowanie na likwidację barier architektonicznych w miejscu zamieszkania utrzymuje się na wysokim i względnie stabilnym poziomie. Każdego roku wpływa znacząca liczba wniosków, co potwierdza, że bariery w przestrzeni domowej pozostają jedną z najistotniejszych przeszkód ograniczających samodzielność i bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami.

Jednocześnie widoczna jest różnica między liczbą złożonych wniosków, a liczbą przyznanych dofinansowań, wynikająca głównie z ograniczonych środków finansowych przeznaczonych na to zadanie. Zapotrzebowanie zgłaszane przez mieszkańców powiatu znacząco przewyższa dostępne fundusze, co prowadzi do konieczności selekcjonowania wniosków i często wydłuża proces realizacji indywidualnych potrzeb.

Warto podkreślić, że koszty likwidacji barier architektonicznych są zazwyczaj wysokie, co powoduje, że osoby z niepełnosprawnościami w przeważającej mierze nie są w stanie samodzielnie sfinansować potrzebnych prac. Utrzymujące się zainteresowanie dofinansowaniem potwierdza więc realną skalę problemu oraz kluczowe znaczenie tej formy wsparcia w budowaniu niezależności i bezpieczeństwa.

Dane finansowe wskazują również, że mimo różnic w liczbie wniosków między latami, potrzeby w zakresie likwidacji barier architektonicznych pozostają wysokie i stabilne. Może to świadczyć o starzeniu się lokalnej populacji, zwiększającej się liczbie osób o ograniczonej mobilności oraz o rosnącej świadomości społecznej dotyczącej dostępności i prawa do życia w środowisku domowym wolnym od barier.

Wszystkie te obserwacje podkreślają konieczność zapewnienia odpowiednich środków finansowych na ten cel w kolejnych latach oraz dalszego rozwoju działań sprzyjających dostępności architektonicznej w powiecie rzeszowskim.

Likwidacja barier w komunikowaniu się

O dofinansowanie w ramach likwidacji barier w komunikowaniu się mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnościami, u których występują trudności lub całkowita niemożność porozumiewania się i przekazywania informacji w sposób tradycyjny, co w konsekwencji utrudnia im utrzymywanie kontaktów z otoczeniem.

Program kierowany jest do osób, których potrzeby w tym zakresie wynikają bezpośrednio z rodzaju i stopnia niepełnosprawności, w szczególności do osób z uszkodzeniami narządu słuchu, zaburzeniami mowy, trudnościami w komunikacji werbalnej oraz osób z dysfunkcjami narządu ruchu uniemożliwiającymi korzystanie ze standardowych środków porozumiewania się. Dla wielu beneficjentów uzyskanie takiego wsparcia stanowi jedyną realną możliwość pełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym, a także utrzymywania relacji rodzinnych i społecznych.

Celem likwidacji barier w komunikowaniu się jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do narzędzi i technologii umożliwiających skuteczną komunikację, dostęp do informacji oraz zwiększenie samodzielności w codziennym funkcjonowaniu. Dofinansowanie ma na celu wyrównywanie szans oraz przeciwdziałanie izolacji społecznej, a także wykluczeniu cyfrowemu.

Najczęściej wsparcie obejmuje zakup sprzętu i oprogramowania umożliwiającego komunikację alternatywną i wspomagającą, w tym m.in. laptopów, komputerów stacjonarnych, tabletów, smartfonów, specjalistycznych programów do komunikacji, takich jak „MÓWik”, „MÓWik Print”, „Things I Mean”, a także kompletne zestawy (np. tablet z oprogramowaniem i przyciskiem BLUE) oraz specjalistyczne urządzenia, w tym komunikatory sterowane wzrokiem (np. C-Eye).

Tabela 12 – Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier w komunikowaniu się w latach 2023-2025.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier w komunikowaniu się	Wydatkowana kwota
2023	79	214 999,30 zł
2024	82	199 547,04 zł
2025	65	289 392,41 zł
Razem:	226	703 938,75 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

Analiza danych za lata 2023-2025 wskazuje, że likwidacja barier w komunikowaniu się pozostaje jednym z częściej wykorzystywanych przez mieszkańców powiatu form wsparcia. Liczba składanych wniosków utrzymywała się na podobnym poziomie w każdym z analizowanych lat, co potwierdza stałe zapotrzebowanie na technologie ułatwiające komunikację, w szczególności wśród osób z dysfunkcjami słuchu, mowy oraz osób korzystających z komunikacji alternatywnej.

W latach 2023 i 2024 poziom przyznanych dofinansowań był zbliżony, natomiast rok 2025 przyniósł wyraźny wzrost wartości udzielonego wsparcia. Wynikało to przede wszystkim z większego zapotrzebowania na kosztowniejsze urządzenia specjalistyczne, takie jak komunikatory sterowane wzrokiem, oraz z rosnącej roli technologii cyfrowych w procesach komunikacyjnych osób z niepełnosprawnościami.

Widoczna jest również różnica między liczbą złożonych wniosków, a liczbą przyznanych dofinansowań, która wynika z ograniczonych środków finansowych przeznaczonych na realizację tego zadania. Zjawisko to jest najbardziej widoczne w 2025 roku, gdy dostępna pula środków nie pozwoliła na zaspokojenie wszystkich zgłoszonych potrzeb.

Trendy te wskazują na konieczność dalszego rozwijania wsparcia w obszarze technologii wspomagających komunikację, a także na utrzymujące się znaczenie cyfrowej dostępności jako elementu kluczowego dla samodzielności i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami.

Likwidacja barier technicznych

Zadanie w zakresie likwidacji barier technicznych skierowane jest do osób z niepełnosprawnościami, u których występują trudności w samodzielnym funkcjonowaniu wynikające z niedostosowania urządzeń i sprzętów codziennego użytku do indywidualnych potrzeb. Bariery techniczne dotyczą przede wszystkim braku możliwości bezpiecznego i niezależnego korzystania z podstawowych elementów wyposażenia mieszkania, sprzętów domowych oraz urządzeń niezbędnych w codziennym życiu.

Dofinansowanie w ramach tego zadania umożliwia przystosowanie już posiadanych urządzeń bądź zakup nowego, specjalistycznego sprzętu, który zwiększa komfort, bezpieczeństwo oraz niezależność osoby z niepełnosprawnością. Wsparcie to ma kluczowe znaczenie dla poprawy jakości życia, a także dla odciążenia rodzin i opiekunów w codziennej opiece.

W analizowanym okresie głównym przedmiotem dofinansowania były łóżka elektryczne ułatwiające pielęgnację i codzienne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami. Ponadto dofinansowano m.in.: podnośniki transportowo-kąpielowe, wózki prysznicowe, podnośniki wannowe, czujniki cieczy, mówiące taśmy miernicze, płyty indukcyjne, uchwyty i poręcze łazienkowe, siłowniki do bram wjazdowych, platformy aluminiowe dla wózków inwalidzkich, automatyczne odkurzacze samojezdne, suszarki do ubrań dostosowane do potrzeb osób niewidomych oraz specjalistyczne lodówki do transportu leków.

Tabela 13 – Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier technicznych w latach 2023-2025.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier technicznych	Wydatkowana kwota
2023	30	118 000,00 zł
2024	48	200 000,00 zł
2025	68	320 000,00 zł
Razem:	146	638 000,00 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

Podsumowanie danych za lata 2023-2025 wskazuje na wyraźny i systematyczny wzrost zarówno liczby składanych wniosków, jak i wartości udzielonych dofinansowań w ramach

likwidacji barier technicznych. Trend ten odzwierciedla rosnące zapotrzebowanie na specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom z niepełnosprawnościami bardziej samodzielne, bezpieczne i komfortowe funkcjonowanie w środowisku domowym.

W roku 2023 poziom wsparcia był relatywnie stabilny, natomiast już rok 2024 przyniósł znaczny wzrost zainteresowania – zarówno w zakresie liczby wniosków, jak i środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania. Rok 2025 umocnił ten kierunek, przynosząc najwyższe wartości zarówno w liczbie pozytywnie rozpatrzonych spraw, jak i w kwocie udzielonych dofinansowań.

Widoczny wzrost zapotrzebowania wynika m.in. z upowszechniania się urządzeń ułatwiających opiekę nad osobami wymagającymi stałego wsparcia (np. łóżka elektryczne, podnośniki), rozwoju technologii asystujących oraz rosnącej świadomości społecznej dotyczącej możliwości pozyskania dofinansowania. Istotnym czynnikiem jest także coraz większa liczba osób starszych i zależnych, co bezpośrednio przekłada się na zwiększone potrzeby w zakresie sprzętu ułatwiającego funkcjonowanie.

Trendy w analizowanym okresie wskazują, że zadanie w zakresie likwidacji barier technicznych ma kluczowe znaczenie dla poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami oraz to, że zapotrzebowanie na tego typu wsparcie będzie prawdopodobnie rosło w kolejnych latach. Wymaga to dalszego utrzymania, a w miarę możliwości – zwiększania dostępnej puli środków, aby móc odpowiadać na stale rozwijające się potrzeby mieszkańców powiatu w tym zakresie.

Usługi tłumacza języka migowego

Dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego ma na celu ułatwienie osobom niesłyszącym oraz z poważnymi trudnościami w komunikowaniu się dostępu do informacji, instytucji oraz usług niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu. Wsparcie to umożliwia skorzystanie z pomocy wykwalifikowanego tłumacza języka migowego w sytuacjach wymagających bezpośredniego kontaktu, takich jak wizyty w urzędach, placówkach medycznych, instytucjach edukacyjnych czy podczas załatwiania spraw życia codziennego.

Tego rodzaju pomoc zwiększa poczucie bezpieczeństwa i niezależności osoby z niepełnosprawnością, wzmacnia jej samodzielność oraz sprzyja aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym i obywatelskim.

W okresie objętym analizą, tj. w latach 2023-2025, ze względu na brak zainteresowania ze strony wnioskodawców, dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego nie zostało udzielone.

5.3. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych realizowana przez Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie

Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie jako jednostka organizacyjna powiatu rzeszowskiego realizuje zadania dotyczące aktywizacji zawodowej i wspierania zatrudnienia, którymi obejmuje osoby bezrobotne i poszukujące pracy, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Osoba z niepełnosprawnościami chcąc wejść na rynek pracy ma możliwość rejestracji w PUP i skorzystania z oferowanych form pomocy.

Powiatowy Urząd Pracy w ramach swoich działań:

- prowadzi aktywne pośrednictwo pracy dla osób z niepełnosprawnościami - pomoc w znalezieniu i doborze odpowiedniej pracy zgodnej z kwalifikacjami lub doświadczeniem zawodowym konkretnej osoby,
- przedstawia bezrobotnemu lub poszukującemu pracy możliwości innej pomocy przy braku ofert pracy,
- informuje o aktualnej sytuacji i przewidywanych zmianach na lokalnym rynku pracy,
- informuje o wolnych miejscach pracy dla osób z niepełnosprawnościami i oczekiwaniach pracodawców,
- informuje o warunkach pozyskania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, możliwości udziału w aktywnych formach wsparcia takich jak staże, szkolenia, prace interwencyjne, oraz możliwościach zdobywania lub podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez osoby z niepełnosprawnościami,
- informuje na stronie internetowej o realizowanych działaniach skierowanych dla osób z niepełnosprawnościami,
- rozpowszechnia materiały promocyjne i informacyjne o realizowanych w PUP programach i projektach na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- aktywnie współpracuje z PCPR, ZUS, MOPS, PFRON, Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych, organizacjami pozarządowymi oraz fundacjami w zakresie zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w celu wyrównywania ich szans i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu,

- uczestniczy w spotkaniach i szkoleniach związanych z problematyką niepełnosprawności,
- organizuje giełdy pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

W związku z faktem, iż rolą Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie jest aktywizacja zawodowa osób, w tym osób z niepełnosprawnościami, ważną kwestią jest zmniejszenie wysokiego poziomu bierności zawodowej tych osób m.in. poprzez rozmowy z doradcą ds. zatrudnienia.

W ramach kształtowania świadomości społecznej związanej z problematyką osób z niepełnosprawnościami podejmowane są następujące działania:

- prowadzenie działań informacyjnych,
- przeciwdziałanie marginalizacji zawodowej,
- zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w formach aktywnej integracji w ramach projektów systemowych, unijnych, samorządowych, PFRON,
- promowanie i wspieranie osób i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz działań na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, które pełnią bardzo ważną rolę w polityce społecznej realizowanej na poziomie powiatu,
- kształtowanie pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnościami jako aktywnych członków społeczeństwa (pracowników, rodziców itp.) w celu zmiany stereotypowego postrzegania ich przez pryzmat niepełnosprawności, która nie powoduje zmniejszenia wydajności pracy,
- odpowiednie dobranie stanowiska pracy do możliwości, kompetencji i doświadczenia pracownika (uwzględniające jak najbardziej kompleksowo jego możliwości psychofizyczne, ograniczenia i potencjał).

Poniżej przedstawiamy dane statystyczne i strukturę osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rzeszowie.

Tabela 14 – Liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w latach 2023-2025 (powiat ziemski).

Liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w latach 2023-2025 (powiat ziemski)	2023	2024	2025
Liczba bezrobotnych ogółem	359	318	303
w tym kobiet	150	133	129
Liczba poszukujących pracy	36	25	28
w tym kobiet	16	10	12

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie 2025.

W roku 2025 odnotowano nieznaczny spadek liczby osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w PUP.

Tabela 15 – Charakterystyka osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (ze względu na wiek).

Charakterystyka osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (ze względu na wiek)	2023	2024	2025
18-24	21	26	17
25-29	24	16	18
30-39	62	57	57
40-44	33	25	25
45-49	55	48	40
50-54	55	52	57
55-59	57	58	59
60+	52	36	30

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie 2025.

Największą grupę wśród osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami stanowiły osoby w wieku 30-39 lat oraz 55-59 lat (w sumie ok 33% w 2023, 36% w 2024 roku oraz 38% w 2025 roku). Najmniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 18-24 lat (6%) w 2023 roku, 25-29 lat (5%) w 2024 roku oraz 18-24 lat (5%) w 2025 roku.

Tabela 16 – Charakterystyka osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (ze względu na wykształcenie).

Charakterystyka osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (ze względu na wykształcenie)	2023	2024	2025
Podstawowe i gimnazjalne	82	63	54
Zasadnicze zawodowe	130	114	121
Średnie ogólne	33	34	31
Średnie zawodowe i policealne	87	77	70
Wyższe	27	30	27

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie 2025.

W grupie bezrobotnych z niepełnosprawnościami najwięcej jest osób legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym (36% - w 2023 roku i 2024 roku oraz 39% w 2025 roku) oraz średnim zawodowym i policealnym (ok 24% - w 2023 roku, 2024 roku i 2025 roku). Wysoki odsetek osób bezrobotnych stanowiły również osoby z najniższym wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym tj. 23% w 2023 roku, 21% w 2024 roku oraz 17% w 2025 roku. Najmniej liczną grupą osób są absolwenci szkół średnich ogólnokształcących (9%, 11% i 10 % dla analizowanych lat) oraz szkół wyższych (8%, 9%, 9%).

Osoby pozostające bez pracy do 1 roku stanowią niemal połowę grupy zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami (48% - 2023 rok , 47% - 2024 rok i 49% 2025 rok). Od roku do dwóch lat bez pracy pozostawało 12%, 19% i 15% osób. Dużą grupę stanowią bezrobotni zarejestrowani powyżej 2 lat tj. 39% w 2023 roku, 34% w 2024 roku oraz 36% w 2025 roku.

Tabela 17 – Liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami pozostająca bez pracy.

Liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami pozostająca bez pracy	2023	2024	2025
do 1 roku od momentu rejestracji	174	150	150
od 1 roku do 2 lat od momentu rejestracji	44	59	45
powyżej 2 lat od momentu rejestracji	141	109	108

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie 2025.

Tabela 18 – Liczba osób bezrobotnych z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności.

Liczba osób bezrobotnych z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności	2023	2024	2025
Lekki	249	219	207
Umiarkowany	105	93	88
Znaczny	5	6	9

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie 2025.

Najliczniejszą grupę stanowią osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności ok. 69% ogółu zarejestrowanych osób niepełnosprawnych (w analizowanych latach). 29% to osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, a osoby ze znacznym stopniem to tylko 1,4-2,9% ogółu.

Biorąc pod uwagę przyczynę niepełnosprawności, wiodącymi schorzeniami osób zarejestrowanych były choroby neurologiczne, a następnie choroby psychiczne i upośledzenia narządu ruchu.

Tabela 19 – Aktywizacja zawodowa.

Aktywizacja zawodowa	2023	2024	2025
Liczba zgłoszonych miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami	361	324	315
Liczba osób bezrobotnych objętych usługą pośrednictwa pracy	486	255	383
Liczba osób z niepełnosprawnościami, którzy znaleźli zatrudnienie	201	195	190

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie 2025.

W analizowanych latach pracodawcy zgłosili do urzędu pracy 361, 324 oraz 315 wolne miejsca pracy.

W ramach pośrednictwa pracy w 2025 roku objęto aktywizacją zawodową 383 osoby z niepełnosprawnościami. Osoby te informowane były o aktualnych ofertach pracy, stażu, organizowanych spotkaniach z pracodawcami oraz targach pracy. W celu zapewnienia szybkiej komunikacji z osobami niepełnosprawnymi wykorzystano wszystkie dostępne formy kontaktu w tym osobisty, telefoniczny oraz elektroniczny.

Z tytułu podjęcia pracy wyrejestrowano 190 osób w 2025 roku.

W tym w ramach aktywnego wsparcia w analizowanym okresie 90 osób skorzystało z następujących instrumentów rynku pracy:

Tabela 20 – Liczba osób jakie skorzystały z instrumentów rynku pracy.

Liczba osób jakie skorzystały z instrumentów rynku pracy	2023	2024	2025
Staż	2	9	8
Szkolenia organizowanych przez urząd	0	1	6
Prac interwencyjnych	4	7	1
Robót publicznych	7	6	3
Zatrudnienie w ramach dofinansowania wynagrodzenia za skierowanego bezrobotnego powyżej 50 r.ż.	0	1	0
Bon na zasiedlenie	1	2	0
Osób podjęło pracę u pracodawcy, który otrzymał zwrot kosztów doposażenia miejsca pracy,	8	5	5
Prace społeczno-użyteczne	3	3	1
Podjęcie własnej działalności gospodarczej	4	1	2

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie 2025.

Praca zawodowa dla osoby z niepełnosprawnościami jest nie tylko warunkiem utrzymania finansowej niezależności, ale przede wszystkim szansą na pełnoprawne funkcjonowanie w społeczeństwie. Dużym ułatwieniem dla pracodawcy są korzyści finansowe płynące z zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.

5.4. Instytucje i placówki realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej oraz wspierania dziecka i rodziny, w tym osób z niepełnosprawnościami

System pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim tworzy rozbudowaną sieć instytucji i placówek, które realizują zadania ukierunkowane na wsparcie osób, rodzin, dzieci i młodzieży, w tym osób z niepełnosprawnościami. Działania te obejmują zarówno świadczenie pomocy finansowej i rzeczowej, jak i prowadzenie kompleksowych usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, wychowawczych oraz interwencyjnych. W strukturze powiatowego systemu wsparcia kluczową rolę odgrywa PCPR oraz ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej i środowiskowe domy samopomocy. Uzupełniają je wyspecjalizowane jednostki, takie jak Ośrodek Interwencji Kryzysowej czy Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet

w ciąży w Górnio, a także nowoczesne formy wsparcia w postaci mieszkań treningowych dla wychowanków pieczy zastępczej, w tym osób z niepełnosprawnościami. Wspólnym celem tych instytucji jest zapewnienie kompleksowej pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej, stworzenie warunków do ich społecznej integracji oraz umożliwienie jak największej samodzielności i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie jest jednostką organizacyjną powiatu, której zadaniem jest realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych. Działalność PCPR obejmuje także wsparcie dzieci, młodzieży i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej lub kryzysowej, w tym osób wymagających szczególnej opieki, np. cudzoziemców posiadających status uchodźcy.

W ramach pomocy społecznej PCPR prowadzi szeroki zakres działań obejmujący:

- udzielanie mieszkańcom powiatu informacji o przysługujących im prawach i uprawnieniach;
- specjalistyczne poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, socjalne i rodzinne, dostępne nieodpłatnie w siedzibie PCPR, Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Górnio oraz w Domu dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży w Górnio;
- prowadzenie spraw związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej i interwencją kryzysową, w tym z procedurą „Niebieskiej Karty”;
- prowadzenie i nadzór nad mieszkaniami chronionymi, domami pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz Środowiskowym Domem Samopomocy, w tym umieszczanie osób wymagających wsparcia;
- udzielanie dostosowanej pomocy cudzoziemcom – uchodźcom.

PCPR w Rzeszowie pełni również funkcję organizatora rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Do zadań w tym obszarze należy m.in. kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, organizowanie szkoleń dla kandydatów i rodzin zastępczych, prowadzenie grup wsparcia, a także udzielanie poradnictwa i pomocy terapeutycznej dzieciom oraz rodzinom zastępczym. Kluczowym elementem działań jest również współpraca z instytucjami lokalnymi, sądami,

ośrodkami pomocy społecznej, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami kościelnymi, w celu zapewnienia kompleksowego i skutecznego systemu wsparcia.

Działania PCPR w obszarze pomocy społecznej i wspierania rodziny realizowane są w ramach Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2026, uchwalonej przez Radę Powiatu Rzeszowskiego. Strategia wyznacza kierunki działań w obszarze polityki społecznej oraz programów szczegółowych, m.in.:

- Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Ofiar Przemocy Domowej;
- Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych;
- Powiatowego Programu Systemu i Rozwoju Pieczy Zastępczej;
- Powiatowego Programu Psychologiczno-Terapeutycznego dla Osób Stosujących Przemoc Domową;
- Powiatowego Programu Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc Domową.

Strategia oraz programy podlegają corocznej ewaluacji i bieżącemu monitorowaniu, co pozwala na dopasowywanie działań PCPR do aktualnych potrzeb mieszkańców powiatu.

Ważnym elementem działalności PCPR jest inicjowanie współpracy lokalnych środowisk i instytucji, tworzenie sieci wsparcia oraz platformy do wymiany doświadczeń i interdyscyplinarnej diagnozy potrzeb rodzin i dzieci. PCPR prowadzi także szkolenia i doradztwo metodyczne dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, wzmacniając kompetencje kadry w powiecie rzeszowskim.

Dzięki szerokiemu zakresowi działań Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie pełni kluczową rolę w systemie wsparcia rodzin, dzieci i osób w trudnej sytuacji życiowej, w tym osób z niepełnosprawnościami, zapewniając kompleksową pomoc zarówno instytucjonalną, jak i środowiskową.

Ośrodki Pomocy Społecznej

Ośrodki pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim pełnią istotną rolę w systemie wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin. Realizowane przez nie działania obejmują zarówno przyznawanie świadczeń pieniężnych i rzeczowych, jak i organizację usług

opiekuńczych czy dostęp do specjalistycznych programów wspierających samodzielność i aktywność społeczną.

Dane statystyczne przekazane przez ośrodki pomocy społecznej obejmują lata 2022–2024 i dotyczą m.in. pomocy przyznawanej rodzinom ze względu na niepełnosprawność i długotrwałą chorobę, wypłaty zasiłków pielęgnacyjnych, a także liczby osób korzystających z programów „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” oraz „Opieka wytchnieniowa”. Uwzględniono także inne formy wsparcia świadczone na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym pomoc rzeczową, prawną, psychologiczną czy usługi opiekuńcze.

Tabela 21 – Pomoc przyznana w OPS rodzinom ze względu na długotrwałą chorobę i niepełnosprawność.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Pomoc przyznana ze względu na długotrwałą chorobę (liczba rodzin)			Pomoc przyznana ze względu na niepełnosprawność (liczba rodzin)		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
GOPS Krasne	85	81	77	58	55	56
MGOPS Głogów Młp.	135	148	143	112	105	108
MGOPS Błazowa	85	82	87	69	71	71
GOPS Kamień	104	101	106	68	62	70
MGOPS Sokółów Młp.	137	119	122	126	110	110
GOPS Dynów	129	113	118	92	89	79
MOPS Dynów	57	54	47	49	46	46
GOPS Trzebownisko	136	138	120	77	80	85
GOPS Świlcza	90	99	66	114	85	73
MGOPS Tyczyn	53	51	48	62	59	53
GOPS Chmielnik	37	27	32	36	33	30
GOPS Hyżne	93	85	53	93	85	53
MOPS Boguchwała	185	184	169	103	111	93
GOPS Lubenia	17	22	23	37	34	30
Razem	1343	1304	1211	1096	1025	957

Źródło: Opracowanie własne Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego 2025.

Tabela 22 – Liczba osób w OPS dla których zostały wypłacone zasiłki pielęgnacyjne.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Zasiłki pielęgnacyjne dla osób niepełnosprawnych - dzieci do 16 roku życia (liczba osób)			Zasiłki pielęgnacyjne dla osób niepełnosprawnych - osoby po 16 roku życia (liczba osób)		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
GOPS Krasne	92	101	103	160	172	170
MGOPS Głogów Młp.	129	130	166	221	227	253
MGOPS Błażowa	80	78	83	199	199	205
GOPS Kamień	34	33	38	113	118	124
MGOPS Sokół Młp.	115	125	119	251	271	260
GOPS Dynów	44	41	40	122	130	135
MOPS Dynów	42	39	37	105	109	115
GOPS Trzebownisko	176	192	210	272	298	295
GOPS Świlcza	104	107	113	299	296	321
MGOPS Tyczyn	97	104	112	135	150	159
GOPS Chmielnik	64	60	75	125	138	140
GOPS Hyżne	79	84	78	102	109	118
MOPS Boguchwała	207	208	213	285	317	348
GOPS Lubenia	57	49	42	88	104	122
Razem	1320	1351	1429	2477	2638	2765

Źródło: Opracowanie własne Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego 2025.

Tabela 23 – Liczba osób w OPS korzystających z programu pn. „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Korzystanie z programu pn. „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” (liczba osób)		
	2022	2023	2024
GOPS Krasne	-	-	4
MGOPS Głogów Młp.	11	24	50
MGOPS Błazowa	-	1	4
GOPS Kamień	-	-	-
MGOPS Sokolów Młp.	-	-	-
GOPS Dynów	6	3	12
MOPS Dynów	4	4	5
GOPS Trzebownik	1	1	7
GOPS Świlcza	25	41	76
MGOPS Tyczyn	9	16	27
GOPS Chmielnik	24	23	44
GOPS Hyżne	9	15	11
MOPS Boguchwała	16	23	66
GOPS Lubenia	12	20	33
Razem	106	146	281

Źródło: Opracowanie własne Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego 2025.

Tabela 24 – Liczba osób w OPS korzystających z programu pn. „Opieka wytchnieniowa”.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Korzystanie z programu pn. „Opieka wytchnieniowa” (liczba osób)		
	2022	2023	2024
GOPS Krasne	7	10	11
MGOPS Głogów Mlp.	2	1	17
MGOPS Błazowa	-	-	4
GOPS Kamień	-	-	-
MGOPS Sokółów Mlp.	-	-	-
GOPS Dynów	1	3	2
MOPS Dynów	-	-	-
GOPS Trzebownik	4	4	7
GOPS Świlcza	13	11	14
MGOPS Tyczyn	-	4	9
GOPS Chmielnik	-	19	24
GOPS Hyżne	3	2	3
MOPS Boguchwała	-	-	40
GOPS Lubenia	2	4	10
Razem	32	58	141

Źródło: Opracowanie własne Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego 2025.

Pomoc przyznawana rodzinom

W latach 2022-2024 widoczny jest spadek liczby rodzin korzystających z pomocy przyznawanej zarówno ze względu na długotrwałą chorobę (z 1343 do 1211), jak i niepełnosprawność (z 1096 do 957). Może to świadczyć o częściowym usamodzielnianiu się rodzin, zmianach kryteriów pomocy albo o przeniesieniu części potrzeb do innych form wsparcia (np. świadczeń wspierających).

Zasiłki pielęgnacyjne

W przeciwieństwie do świadczeń rodzinnych, liczba osób korzystających z zasiłków pielęgnacyjnych systematycznie wzrastała – zarówno w przypadku dzieci do 16 roku życia (z 1320 w 2022 roku do 1429 w 2024 roku), jak i osób dorosłych (z 2477 do 2765). Oznacza to rosnące zapotrzebowanie na tego typu wsparcie finansowe i wzrost świadomości prawnej mieszkańców.

Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”

Dane pokazują bardzo dynamiczny rozwój programu – liczba osób objętych wsparciem wzrosła niemal trzykrotnie (ze 106 w 2022 roku do 281 w 2024 roku). Największy wzrost zanotowano w Świlczy, Głogowie Młp. i Boguchwale. Oznacza to, że ta forma wsparcia odpowiada na realne potrzeby rodzin i osób z niepełnosprawnościami, zapewniając im większą samodzielność i odciążenie opiekunów.

Warto podkreślić, że równolegle trwają prace nad ustawą o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami, której celem jest nadanie tej formie wsparcia charakteru systemowego. Projekt ustawy został przyjęty przez Komitet Rady Ministrów i skierowany do dalszych prac legislacyjnych. Zakłada on m.in. możliwość samodzielnego wyboru asystenta przez osobę z niepełnosprawnością, dostosowanie zakresu usługi do indywidualnych potrzeb oraz utworzenie rejestru asystentów i podmiotów świadczących tę formę pomocy. Przyjęcie rozwiązań ustawowych pozwoli przekształcić dotychczasowy program z modelu pilotażowego w stabilny, ogólnopolski system wsparcia, co znacząco zwiększy dostępność i przewidywalność usług również na poziomie powiatu.

Program „Opieka wytchnieniowa”

Program odnotowuje dynamiczny wzrost liczby osób korzystających z tej formy wsparcia – liczba osób objętych programem wzrosła z 32 w 2022 roku do 141 w 2024 roku. Największy wzrost zainteresowania zanotowano w gminach takich jak Chmielnik i Boguchwała, co wskazuje na rosnące potrzeby opiekunów rodzinnych w zakresie czasowego odciążenia od codziennych obowiązków. Program pozwala nie tylko zapewnić opiekunom chwilę wytchnienia, ale także poprawia jakość życia osób z niepełnosprawnościami, umożliwiając lepsze zaspokojenie ich potrzeb przy wsparciu profesjonalnych opiekunów.

Eksperci i organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami podkreślają, że wprowadzenie rozwiązań systemowych w zakresie opieki wytchnieniowej byłoby bardzo

pożądane. Pozwoliłoby to na stabilniejsze finansowanie programu, łatwiejszy dostęp do usług oraz lepsze dopasowanie formy wsparcia do indywidualnych potrzeb rodzin i opiekunów.

Inne formy wsparcia świadczone przez ośrodki pomocy społecznej

Ośrodki pomocy społecznej w naszym powiecie zapewniają osobom z niepełnosprawnościami szeroki wachlarz usług, które wspierają codzienne funkcjonowanie, samodzielność oraz uczestnictwo w życiu społecznym. Formy wsparcia obejmują m.in. usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, specjalistyczne usługi opiekuńcze, usługi sąsiedzkie, pomoc rzeczową w ramach programów żywnościowych, opiekę w dziennych ośrodkach wsparcia, wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego, poradnictwo psychologiczne i prawne oraz programy senioralne.

Wybrane dane z ostatnich lat:

- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dynowie:** Z usług opiekuńczych korzystało od 27 do 33 osób rocznie, z czego znaczna część to osoby z niepełnosprawnościami. Usługi sąsiedzkie objęły od 10 do 21 osób, w tym większość z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności. W latach 2022-2023 jedna rodzina korzystała ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla dziecka z niepełnosprawnością.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dynowie:** Usługi opiekuńcze obejmowały od 13 do 17 osób, a w ramach programu „Korpus Wsparcia” w 2024 roku objęto wsparciem 2 osoby.
- **Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tyczynie:** W latach 2022-2024 osoby z niepełnosprawnościami korzystały z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (od 11 do 16 osób rocznie). Ponadto stałym wsparciem objęto Środowiskowy Dom Samopomocy w Tyczynie – 24 osoby rocznie.
- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Boguchwale:** Ośrodek świadczył usługi opiekuńcze dla 18-20 osób rocznie, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla 1-2 osób oraz pomoc rzeczową w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa dla 60-87 osób rocznie.
- **Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białowej:** Każdy wniosek o usługi opiekuńcze był rozpatrzony pozytywnie. W latach 2022-2024 z tej formy wsparcia skorzystało od 5 do 12 osób rocznie. Za osoby wymagające całodobowej opieki ponoszono odpłatność za pobyt w domach pomocy społecznej (20-29 osób rocznie).

W ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa wsparcie otrzymało 55-66 osób.

- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy:** Osoby z niepełnosprawnościami korzystały m.in. ze Środowiskowego Domu Samopomocy w Woliczce, Gminnego Klubu Seniora w Trzcianie, Dziennego Domu Pomocy w Bratkowicach, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego oraz programu „Pomocny Sąsiad” i „Korpus Wsparcia Seniora” – liczba uczestników rośnie, np. wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego obsłużyła od 84 do 189 osób w latach 2022-2024.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubeni:** Usługi opiekuńcze świadczone dla 1-6 osób w latach 2022-2024.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krasnem:** Usługi opiekuńcze dla osób z orzeczeniem potwierdzającym niepełnosprawność obejmowały 16-19 osób rocznie. Przy ośrodku działa także Punkt Informacyjno-Konsultacyjny oferujący bezpłatne poradnictwo psychologiczne, prawne, pedagogiczne i terapeutyczne.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hyżnem:** Usługi opiekuńcze dla osób z niepełnosprawnościami obejmowały 3-4 osoby rocznie. Dodatkowo mieszkańcy mogli korzystać z bezpłatnej pomocy psychologicznej, terapeutycznej i prawnej w Centrum Integracji i Rozwoju „Stara Mleczarnia” oraz opasek bezpieczeństwa w ramach „Korpusu Wsparcia Seniorów”.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kamieniu:** Wsparcie obejmowało uczestnictwo w Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnym (20 osób), Środowiskowym Domu Samopomocy (39 osób) oraz Placówkach Senior+ (30 osób).
- **Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sokołowie Małopolskim:** Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania objęły 9-13 osób w latach 2022-2024.

Podsumowanie

Analiza danych z lat 2022-2024 pokazuje, że ośrodki pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim odgrywają kluczową rolę w systemie wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Choć liczba rodzin korzystających z pomocy przyznawanej ze względu na niepełnosprawność i długotrwałą chorobę nieznacznie spadła, rośnie zapotrzebowanie na zasiłki pielęgnacyjne oraz wsparcie w ramach programów takich jak „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” i „Opieka wytchnieniowa”.

Programy te wykazują wyraźny wzrost liczby osób objętych pomocą, co świadczy o ich realnym wpływie na zwiększenie samodzielności osób z niepełnosprawnościami i odciążenie opiekunów. Równocześnie dane wskazują, że wsparcie świadczone przez ośrodki jest coraz bardziej różnorodne, obejmując m.in. usługi opiekuńcze i specjalistyczne, usługi sąsiedzkie, pomoc rzeczową, wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego oraz poradnictwo prawne i psychologiczne.

Wyniki pokazują także, że dostępność wsparcia jest stosunkowo szeroka i rośnie w poszczególnych gminach, przy czym niektóre programy, takie jak wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego czy dzienne ośrodki wsparcia, odnotowują znaczący wzrost liczby uczestników. Jednocześnie eksperci podkreślają potrzebę dalszego rozwoju systemowych rozwiązań, które mogłyby zwiększyć stabilność finansowania i przewidywalność usług, a także lepiej dostosować je do indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

Podsumowując, działania ośrodków pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim tworzą kompleksowy system wsparcia, który łączy świadczenia finansowe, usługi opiekuńcze i różnorodne formy pomocy społecznej, przyczyniając się do poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.

Domy pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim

Osoby z niepełnosprawnościami niekwalifikujące się do leczenia szpitalnego, które z uwagi na podeszły wiek, schorzenia, warunki rodzinne, mieszkaniowe i materialne oraz sytuację życiową wymagają stałej opieki, której nie jest w stanie zapewnić rodzina, kierowane są do domów pomocy społecznej.

Na terenie powiatu rzeszowskiego funkcjonuje 5 domów pomocy społecznej o charakterze ponadgminnym, które stanowią tradycyjną formę pomocy instytucjonalnej. Są one przeznaczone dla tych, którzy nie mogą otrzymać niezbędnej opieki i wsparcia w ich miejscu zamieszkania. Domy pomocy społecznej świadczą, na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające, edukacyjne w formach i zakresie wynikających z indywidualnych potrzeb – zgodnie z art. 55 ustawy o pomocy społecznej. Organizacje pozarządowe prowadzą domy pomocy społecznej na podstawie umów zawartych z zarządem powiatu.

Dom Pomocy Społecznej w Górnym przeznaczony jest dla 238 osób. Celem Domu jest zapewnienie mieszkańcom całodobowej opieki specjalistycznej oraz zaspokojenie ich niezbędnych potrzeb bytowych, opiekuńczych, wspomagających w formach i w zakresie wynikającym z indywidualnych potrzeb. DPS dysponuje nowoczesną salą rehabilitacyjną oraz pracownią terapii zajęciowej.

Dom Pomocy Społecznej w Łące jest prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej z siedzibą w Grodzisku Mazowieckim. Przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży żeńskiej z niepełnosprawnością intelektualną. Posiada 85 miejsc. Zapewnia swoim mieszkankom nowoczesne formy rehabilitacji m.in. hipoterapię, salę „doświadczeń świata” oraz hydromasaże, ćwiczenia na przyrządach, laseroterapię, dogoterapię, oraz opiekę duchową i rozrywkę. Ponadto podopieczne mają organizowane zajęcia edukacyjne w ramach szkoły życia oraz w zespołach rewalidacyjnych dla wychowanek głęboko upośledzonych. Mieszkanki uczestniczą w zajęciach grupowych terapii zajęciowej, m.in. muzykoterapii, socjoterapii, logopedii, zajęciach świetlicowych, ergoterapii, biblioterapii, zajęciach teatralnych, kulinarnych, gimnastyce grupowej i katechezach.

Dom Pomocy Społecznej w Dynowie jest prowadzony przez Towarzystwo im. Św. Brata Alberta - Koło Dynowskie. Posiada 50 miejsc dla osób w podeszłym wieku i 23 miejsca dla osób przewlekłe somatycznie chorych. Dom zapewnia całodobową, kompleksową opiekę w zakresie bytowym, opiekuńczym, wspierającym oraz medyczno-pielęgniarskim. Jego celem jest wspieranie mieszkańców w zachowaniu możliwie jak największej samodzielności oraz rozwijaniu ich zainteresowań. Ponadto dom zapewnia bogatą ofertę zabiegów rehabilitacyjnych z zakresu światłolecznictwa, ultradźwięków, magnetoterapii, elektroterapii, kinezyterapii, hydroterapii oraz masaży wykonywanych przez doświadczonych fizjoterapeutów. Całodobową opiekę pielęgniarską sprawuje zespół pielęgniarek. Dom zapewnia również wsparcie psychologa w stanach napięć emocjonalnych i kryzysach sytuacyjnych oraz profilaktykę zapobiegania stanom przygnębienia i depresji.

Dom Pomocy Społecznej w Kąkolówce jest prowadzony przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej. Zgodnie z decyzją z dnia 5 czerwca 2017 roku Wojewody Podkarpackiego DPS w Kąkolówce przeznaczony jest dla osób w podeszłym wieku – 41 miejsc oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie – 20 miejsc. W DPS prowadzona jest rehabilitacja z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu rehabilitacyjnego i medycznego, psychoterapia oraz terapia zajęciowa. W placówce zostały zlikwidowane wszystkie bariery architektoniczne,

jest to dom o wysokim standardzie usług dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnościami fizycznymi.

Dom Pomocy Społecznej w Chmielniku jest prowadzony przez Caritas Diecezji Rzeszowskiej. Zgodnie z decyzją Wojewody Podkarpackiego – przeznaczony jest dla 43 osób w podeszłym wieku oraz 17 osób z niepełnosprawnościami fizycznymi, łącznie dla 60 osób. Mieszkańcy korzystają z różnorodnych zajęć terapeutycznych, np. krawieckich, plastyczno-technicznych oraz muzycznych. Zgodnie z decyzją wojewody z dnia 22 marca 2023 roku zmniejszono liczbę miejsc w DPS w Chmielniku o 30 na rzecz Zakładu Opieki Długoterminowej. Obecnie w domu jest 43 miejsca dla osób w podeszłym wieku oraz 17 miejsc dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi.

Tabela 25 – Zestawienie domów pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim.

Siedziba i adres DPS	Podmiot prowadzący DPS	Typ Domu	Liczba miejsc w DPS
Dom Pomocy Społecznej ul. Rzeszowska 7 36-051 Górno	Podmiot prowadzący – Powiat Rzeszowski	Dla osób przewlekle psychicznie chorych	238
Dom Pomocy Społecznej w Łące, 36-004 Łąka 260	Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej z siedzibą w Grodzisku Mazowieckim (ul. Okrężna 33, 05-827 Grodzisk Mazowiecki)	1) dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami intelektualnymi, 2) dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi.	Ogółem: 85 1) 24 2) 61
Dom Spokojnej Starości im. Św. Jana z Dukli w Kąkolówce Kąkolówka 468 36-030 Błażowa	Caritas Archidiecezji Przemyskiej ul. Kapitulna 1, 37-100 Przemyśl	1) dla osób w podeszłym wieku, 2) dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi.	Ogółem: 61 1) 41 2) 20
Dom Pogodnej Starości im. św. Brata Alberta ul. Ks. Józefa Ożoga 12a, 36-065 Dynów	Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Dynowskie	1) dla osób w podeszłym wieku, 2) dla osób przewlekle somatycznie chorych.	Ogółem: 73 1) 50 2) 23
Dom Pomocy Społecznej im Św. Ojca Pio w Chmielniku 36-016 Chmielnik 4	Caritas Diecezji Rzeszowskiej	1) dla osób w podeszłym wieku, 2) dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi.	Ogółem: 60 1) 43 2) 17

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie 2025.

Tabela 26 – Liczba osób przyjętych do domów pomocy społecznej w latach 2022-2024.

Dom Pomocy Społecznej	2022	2023	2024
DPS w Górnio	21	13	27
DPS w Łące	4	1	4
DPS w Dynowie	24	17	17
DPS w Kąkolówce	5	14	22
DPS w Chmielniku	5	16	20
Razem	59	61	90

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie 2025.

Tabela 27 – Miesięczne koszty utrzymania w DPS w latach 2022-2024.

Dom Pomocy Społecznej	2022	2023	2024
DPS w Górnio	4 870,52 zł	5 873,14 zł	7 064,51 zł
DPS w Łące	4 227,29 zł	5 040,24 zł	5 691,13 zł
DPS w Dynowie	3 810,00 zł	4 300,00 zł	4 980,00 zł
DPS w Kąkolówce	3 620,00 zł	4 100,00 zł	4 900,00 zł
DPS w Chmielniku	3 920,00 zł	4 350,00 zł	4 900,00 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie 2025.

Tabela 28 – Wysokość dotacji z budżetu państwa dla domów pomocy społecznej na utrzymanie mieszkańców skierowanych przed 01.01.2004 roku w latach 2022-2024.

Dom Pomocy Społecznej	2022	2023	2024
DPS w Górnio	1 855 328,00 zł	1 955 328,00 zł	1 813 580,00 zł
DPS w Łące	1 965 097,00 zł	2 637 549,04 zł	2 497 730,00 zł
DPS w Dynowie	297 232,00 zł	454 752,92 zł	270 270,00 zł
DPS w Kąkolówce	254 070,00 zł	228 592,65 zł	91 146,00 zł
DPS w Chmielniku	202 362,00 zł	343 016,67 zł	45 298,00 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie 2025.

Tabela 29 – Liczba mieszkańców DPS na starych zasadach umieszczonych przed 01.01.2004 roku w latach 2022-2024.

Dom Pomocy Społecznej	2022	2023	2024
DPS w Górnio	56	41	36
DPS w Łące	57	55	55
DPS w Dynowie	12	9	6
DPS w Kąkolówce	9	5	2
DPS w Chmielniku	5	3	1

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie 2025.

Środowiskowe Domy Samopomocy

Na terenie powiatu rzeszowskiego funkcjonuje siedem ŚDS o charakterze gminnym oraz jeden o charakterze ponadgminnym – ŚDS w Kąkolówce, prowadzony przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej na podstawie umowy z Powiatem Rzeszowskim. Placówka zapewnia dzienny pobyt osobom dorosłym przewlekle chorym psychicznie oraz z niepełnosprawnością intelektualną, oferując wsparcie społeczne, treningi umiejętności życiowych oraz terapię indywidualną i grupową. ŚDS w Kąkolówce prowadzi zajęcia w pracowniach: kulinarnej, plastycznej, stolarskiej, informatycznej, krawieckiej i rehabilitacyjnej, organizuje treningi samoobsługi, umiejętności społecznych, interpersonalnych oraz spędzania wolnego czasu, a także zapewnia opiekę, poradnictwo psychologiczne i pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych. Placówka współpracuje ze środowiskiem lokalnym i organizuje wyjazdowe treningi mieszkaniowe, wspierające rozwój i samodzielności uczestników.

Tabela 30 – Liczba osób uczestniczących w zajęciach ŚDS Kąkolówka w latach 2022-2024.

Liczba osób uczestniczących w zajęciach ŚDS		
2022	2023	2024
35 osób	34 osoby	36 osób

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie 2025.

Tabela 31 – Kwota dotacji dla ŚDS Kąkolówka w latach 2022-2024.

Kwota przyznanej dotacji dla ŚDS		
2022	2023	2024
859 572,76 zł	960 267,84 zł	995 983,80 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie 2025.

Środowiskowe domy samopomocy o charakterze gminnym w powiecie rzeszowskim

Placówki te świadczą wsparcie dzienne dla osób z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną, oferując zajęcia terapeutyczne, aktywizacyjne oraz treningi umiejętności życiowych dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestników.

- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Zaczerniu** – zapewnia wsparcie i różnorodne zajęcia terapeutyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Kamieniu** – oferuje kompleksową pomoc, w tym terapię zajęciową i treningi umiejętności życiowych.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Dynowie** – świadczy wsparcie dzienne, wspomaga integrację społeczną uczestników poprzez zajęcia terapeutyczne i aktywizacyjne.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Sokołowie Małopolskim** – realizuje różnorodne formy terapii i aktywizacji, dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestników.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Tyczynie** – oferuje szeroki zakres terapii zajęciowej i treningów umiejętności życiowych.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Wysokiej Głogowskiej** – świadczy wsparcie dzienne, wspiera integrację społeczną oraz uczestnictwo w zajęciach terapeutycznych i aktywizacyjnych.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Woliczce** – oferuje wsparcie i zajęcia dostosowane do indywidualnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną.

System wspierania dziecka i rodziny, w tym osób z niepełnosprawnościami

System obejmuje kompleksowe działania mające na celu ochronę dzieci, pomoc rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych oraz wsparcie osób z niepełnosprawnościami. W jego ramach funkcjonują różnorodne instytucje, które zapewniają zarówno opiekę całodobową, jak i czasową pomoc specjalistyczną – od interwencji kryzysowej, przez wsparcie dla matek z dziećmi, po przygotowanie młodzieży do samodzielnego życia w mieszkaniach treningowych. System ten tworzy spójną sieć placówek, której zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa, rozwoju i integracji społecznej osób wymagających szczególnego wsparcia.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Jednym z zadań własnych powiatu realizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców oraz pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, również na terenie innego powiatu.

Na terenie powiatu rzeszowskiego funkcjonują 3 placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, każda dysponuje 14 miejscami dla wychowanków, tj.:

1. „Dom Opatrzności” dla Dzieci i Młodzieży w Łące,
2. Dom dla Dzieci i Młodzieży „Nadzieja” w Łące,
3. Dom dla Dzieci i Młodzieży „Przystań” w Tyczynie.

„Dom Opatrzności” dla Dzieci i Młodzieży oraz Dom dla Dzieci i Młodzieży „Nadzieja” powstały z dniem 1 września 2019 roku na miejsce Katolickiej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Łące prowadzonej przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej mające swoją siedzibę w Grodzisku Mazowieckim. Trzecią z kolei placówką funkcjonującą w powiecie rzeszowskim jest Dom dla Dzieci i Młodzieży „Przystań” z siedzibą w Tyczynie.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych mogą przebywać małoletni w wieku od 10 do 18 lat. W przypadku zaistniałej sytuacji losowej, ze względu na stan zdrowia lub ze względu na rodzeństwo mogą zostać umieszczone dzieci poniżej 10 roku życia.

Placówki zapewniają dzieciom i młodzieży pozbawionym częściowej lub całkowitej opieki rodzicielskiej przede wszystkim całodobową opiekę i wychowanie. Do ich zadań należy także zaspokajanie niezbędnych potrzeb – w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych i religijnych. Placówki realizują przygotowany we współpracy

z asystentem rodziny plan pomocy dziecku, umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi (chyba że sąd postanowi inaczej), a także podejmują działania zmierzające do powrotu dziecka do rodziny. Zapewniają dostęp do kształcenia dostosowanego do wieku i możliwości rozwojowych dziecka, obejmują je działaniami terapeutycznymi oraz gwarantują korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych w powiecie rzeszowskim obecnie przebywa 5 dzieci z niepełnosprawnościami, posiadających orzeczenie o niepełnosprawności. Ponadto ze względu na trudności w nauce lub funkcjonowaniu wynikające m.in. z niepełnosprawności 16 dzieci posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (w tym również wskazane powyżej 5 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności).

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Górnem

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Górnem funkcjonuje w ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie. Jego podstawowym celem jest prowadzenie interdyscyplinarnych działań dla osób i rodzin z terenu powiatu rzeszowskiego, które znalazły się w trudnej sytuacji kryzysowej z powodu zdarzenia losowego, sytuacji rodzinnej lub trudnych przeżyć osobistych, w tym związanych z występowaniem przemocy domowej.

OIK w Górnem świadczy pomoc w formie:

- bezpiecznego schronienia w sytuacjach uzasadnionych, zagrażających zdrowiu lub życiu osób/rodzin na okres do 3 miesięcy,
- poradnictwa specjalistycznego w tym prawnego, psychologicznego, rodzinnego i socjalnego,
- grupy wsparcia „Orchidea” skierowanej do osób, które w swoim życiu doznały jakiegokolwiek formy przemocy lub są nią zagrożone - jako forma grupowej pomocy,
- działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w Górnem

Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w Górnem funkcjonuje od 2022 roku w ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie. Zapewnia on całodobowy, okresowy pobyt matkom z małoletnimi dziećmi, kobietom w ciąży, a także ojcom z małoletnimi dziećmi i innym osobom sprawującym opiekę nad dziećmi. Głównym zadaniem DDM jest zapewnienie indywidualnie dopasowanego wsparcia specjalistycznego mającego na

celu przezwycięzenie sytuacji kryzysowej, która była przyczyną skierowania do placówki. Skierowanie do DDM następuje w drodze decyzji administracyjnej, wydanej na podstawie złożonej dokumentacji przez OPS właściwy ze względu na miejsce zamieszkania klienta.

Mieszkania treningowe dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Mieszkanie treningowe są przeznaczone dla pełnoletnich wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, rodziny zastępcze, objętych procesem usamodzielnienia oraz dla osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Mieszkanie wyposażone jest w niezbędne sprzęty gospodarstwa domowego, służy pomocą dla osób, które z uwagi na trudną sytuację życiową mogą w nim zamieszkać i zaplanować swoją drogę życiową. W roku 2025 utworzono 5 mieszkań treningowych przeznaczonych dla 7 wychowanków opuszczających pieczę zastępczą w ramach projektu pn. „Zwiększenie dostępu do usług wspierających funkcjonowanie dzieci, młodzieży, rodzin biologicznych i pieczy zastępczej” realizowanego we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Rzeszowie i 14 partnerami z województwa podkarpackiego.

Podsumowanie systemu wsparcia społecznego w powiecie rzeszowskim

System wsparcia społecznego w powiecie rzeszowskim tworzą Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze. PCPR koordynuje pomoc dla rodzin, dzieci i osób z niepełnosprawnościami, prowadzi pieczę zastępczą, wspiera cudzoziemców oraz nadzoruje działanie jednostek wsparcia i programów strategicznych. Ośrodki pomocy społecznej realizują świadczenia finansowe, programy „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” i „Opieka wytnieniowa”, a także usługi opiekuńcze i specjalistyczne dla osób z niepełnosprawnościami. Domy pomocy społecznej zapewniają całodobową opiekę osobom starszym i niepełnosprawnym, a ŚDS oferują dzienne zajęcia terapeutyczne.

Ponadto placówki zlokalizowane w Górnym – Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz mieszkania treningowe – tworzą komplementarny system wsparcia dla osób i rodzin w kryzysie. Ich wspólne funkcjonowanie pozwala na szybką, skuteczną i kompleksową pomoc, wspierając zarówno bezpieczeństwo, jak i odbudowę samodzielności oraz integrację społeczną mieszkańców powiatu.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze i mieszkania treningowe dodatkowo przygotowują dzieci, młodzież i wychowanków pieczy zastępczej do samodzielnego życia, włączając je w system wsparcia społecznego i edukacyjnego.

5.5. System wsparcia edukacyjno-terapeutycznego dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim

System wsparcia edukacyjno-terapeutycznego dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim obejmuje kompleksowe działania ukierunkowane na rozwój dzieci i młodzieży, wyrównywanie szans edukacyjnych oraz wsparcie w zakresie funkcjonowania społecznego i psychologicznego. Kluczową rolę w tym systemie pełnią placówki specjalistyczne, takie jak poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz ośrodki szkolno-wychowawcze, które realizują diagnozę, terapię, nauczanie dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów, a także wspierają rozwój kompetencji życiowych i zawodowych.

Dzięki ich działaniom dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami uzyskują nie tylko wsparcie edukacyjne, lecz także możliwość uczestnictwa w różnorodnych formach terapii, programach aktywizujących oraz inicjatywach wspierających rodziny. W powiecie rzeszowskim funkcję tę pełnią m.in. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1 w Rzeszowie oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli, stanowiąc istotne ogniwa lokalnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1 w Rzeszowie

Zgodnie z art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej każdy ma prawo do nauki. Dotyczy to również osób z niepełnosprawnością. W świetle polskiego prawa **uczeń z niepełnosprawnością** to uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego¹, wydane przez zespół orzekający publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej². Niepełnosprawność ucznia może wynikać z: niesłyszenia, słabosłyszenia, niewidzenia, słabowidzenia, z niepełnosprawności ruchowej, w tym z afazji, z niepełnosprawności intelektualnej w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z autyzmu, w tym z zespołu

---

¹ Art. 127 ust. 3, 10 PrOśw (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043), §1. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U.2020 poz. 1309). Warto dodać, że uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego nie musi być niepełnosprawny w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2021 poz. 573), podobnie jak uczniowie posiadający orzeczenie o niepełnosprawności lub młodzież powyżej 16 r.ż. – orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, nie muszą mieć orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i realizować kształcenia specjalnego.

² Art. 127 ust. 10 PrOśw (Dz.U.2025 poz. 1043), §1. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 roku w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U.2017 poz. 1743).

Aspergera, i z niepełnosprawności sprzężonej³. Uczniowie z niepełnosprawnością (obok dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie i zagrożonej niedostosowaniem społecznym), objęci są **kształceniem specjalnym**. Stosownie do art. 127, ust. 1 PrOśw, kształcenie specjalne może być prowadzone w formie nauki odpowiednio w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i szkołach lub oddziałach integracyjnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego i ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt 7 tej ustawy. W ust. 3 powyższego artykułu wskazuje się, że uczniowi objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się odpowiednio program wychowania przedszkolnego i program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych. Dostosowanie następuje na podstawie opracowanego dla ucznia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego, uwzględniającego zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, które określa zalecane formy kształcenia specjalnego, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia niepełnosprawności intelektualnej (art. 127 ust. 3 i 10 PrOśw). **Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego** jest dokumentem, mającym charakter decyzji administracyjnej, dającym podstawę do zapewnienia uczniowi z niepełnosprawnością niezbędnej pomocy i wsparcia w procesie edukacji, zgodnie z jego indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, wynikającymi zarówno z deficytów lub uszkodzeń funkcji bądź struktury ciała, jak i mocnych stron, uzdolnień i zainteresowań. Kształcenie specjalne, niezależnie od rodzaju placówki, w której decyzją rodziców uczeń z niepełnosprawnością pobiera naukę, sprowadza się do indywidualnego traktowania ucznia z niepełnosprawnością, a tak rozumiane kształcenie specjalne stanowi integralną część systemu kształcenia ogólnego.

W związku z dynamicznie zmieniającą się sytuacją społeczną i edukacyjną dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, zmienia się profil i zasięg oddziaływania poradni psychologiczno-pedagogicznych. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne (PPP) są instytucjami wskazanymi przez Ministra Edukacji do udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży, a szczegółowe zasady działania PPP reguluje Rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych. Do zadań poradni należy: 1) diagnozowanie; 2) udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom pomocy

---

³ §1. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U.2020 poz. 1309).

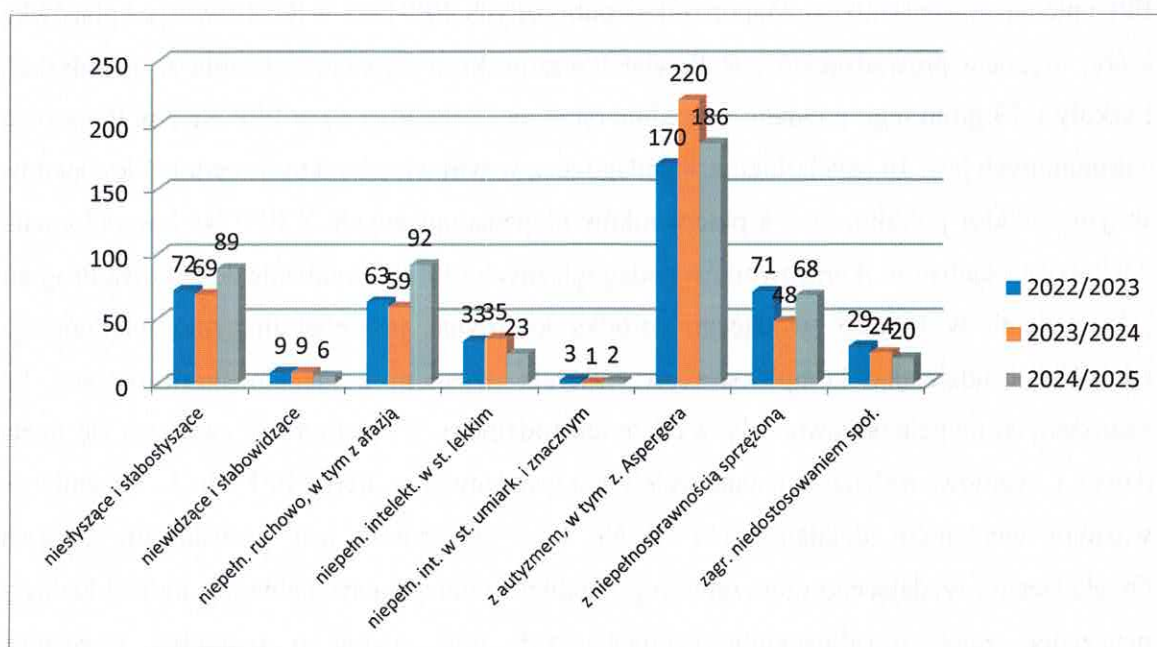
psychologiczno-pedagogicznej; 3) realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję placówek, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych; 4) organizowanie i prowadzenie wspomagania placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych (Dz.U. 2023, poz. 2499). Publiczne PPP mają prawo wydawania orzeczeń dla celów oświatowych, co oznacza, że ciężar orzecznictwa o potrzebie kształcenia specjalnego, indywidualnego nauczania, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, spoczywa na 606 publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (stan na 01.09.2024r.). Obecnie na terenie województwa podkarpackiego funkcjonuje 26 publicznych PPP i niemalże tyle samo, bo 23, poradni niepublicznych. PPP Nr 1 w Rzeszowie jest placówką, której organem prowadzącym jest Powiat Rzeszowski, a rejonem działania są przedszkola i szkoły z 13 gmin tego powiatu. Aktualnie (stan na 29.08.2025 r.) w PPP Nr 1 w Rzeszowie zatrudnionych jest: 10 psychologów, 8 pedagogów, w tym wicedyrektor poradni, 3 logopedów, w tym dyrektor poradni, oraz 8 pracowników niepedagogicznych. Z PPP Nr 1 współpracuje 2 lekarzy specjalistów. 4 pracowników pedagogicznych PPP Nr 1 realizuje dodatkowo Program „Za życiem” w ramach wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego (WOKRO), udzielając kompleksowego wsparcia dzieciom z niepełnosprawnościami lub zagrożonym niepełnosprawnością, a także ich rodzinom. Z roku na rok zwiększa się liczba dzieci i uczniów, rodziców i nauczycieli korzystających z oferty PPP Nr 1. Niezmiennie ważnym elementem działalności PPP Nr 1 w Rzeszowie jest prowadzenie Zespołu Orzekającego, wydającego orzeczenia o potrzebie: kształcenia specjalnego, indywidualnego nauczania, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych oraz opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dla dzieci od urodzenia do rozpoczęcia nauki w szkole, ze względu na wykrytą niepełnosprawność dziecka. Podstawą wydania ww. dokumentów w większości jest zaświadczenie lekarza specjalisty zawierające rozpoznanie choroby lub problemu zdrowotnego dziecka/ucznia, skutkujące wystąpieniem danego rodzaju niepełnosprawności.

Analiza statystyczna zebranego materiału sprawozdawczego (materiały własne PPP Nr 1) wskazuje na znaczny przyrost liczby dzieci i uczniów z niepełnosprawnością. Tendencja ta widoczna jest nie tylko na terenie naszego regionu, lecz w całym kraju. W ciągu ostatniej dekady liczba dzieci i młodzieży z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego wzrosła o 130%, ze 150 tysięcy w roku szkolnym 2015/2016 na 343 tysiące w roku szkolnym 2024/2025, co wskazuje na zwiększone potrzeby w zakresie diagnozowania i orzekania w poradniach oraz właściwej organizacji i dostosowania procesu kształcenia. W roku szkolnym 2024/2025 ponad 73% dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczało

do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, zgodnie z decyzją ich rodziców. Najbardziej dynamicznie wśród dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego rośnie liczba dzieci z autyzmem, w tym zespołem Aspergera, która w ciągu dziesięciu lat zwiększyła się ponad dziesięciokrotnie: w roku szkolnym 2013/2014 – 10 tys., a w roku szkolnym 2023/2024 – 101 tys. (dane z Uzasadnienia projektu Rozporządzenia Ministra Edukacji w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych).

Wykres 4 – Rodzaj niepełnosprawności dzieci/uczniów szkół powiatu rzeszowskiego w poszczególnych latach szkolnych (stan na 29.08.2025 roku).

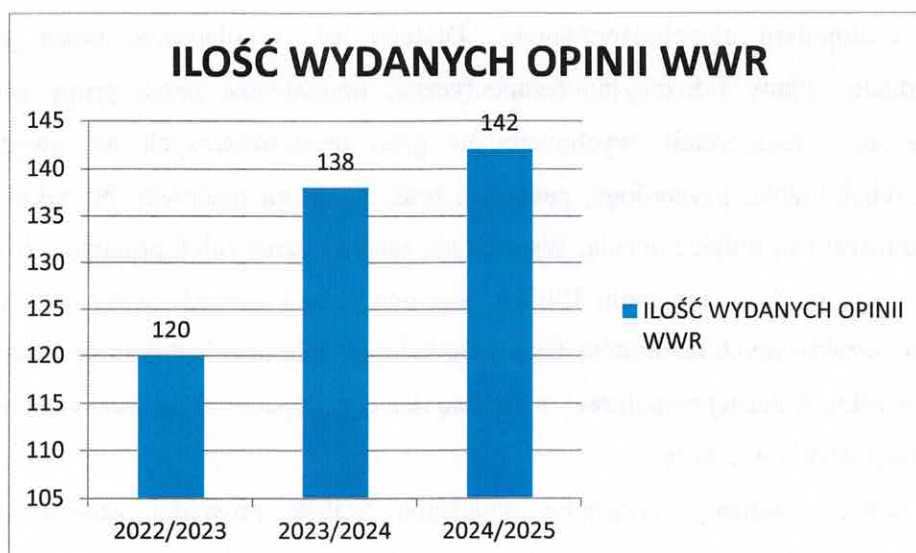

Źródło: Opracowanie własne Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Rzeszowie 2025.

W sumie w roku szkolnym 2022/2023 w PPP Nr 1 w Rzeszowie wydano 450 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego (OKS), w roku szkolnym 2023/2024 – 465 i w roku szkolnym 2024/2025 – 486. Rokrocznie zwiększa się liczba uczniów z: autyzmem, w tym zespołem Aspergera, niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją oraz słabosłyszących (por. Wykres nr 4).

Podobnie wygląda sytuacja dzieci w wieku od urodzenia do 7 r.ż., rozpoczynających naukę w szkole podstawowej – wzrasta liczba dzieci z wykrytą niepełnosprawnością (por. Wykres nr 5). Pogłębione analizy wskazują, że wśród najmłodszych dominują dzieci z autyzmem, w tym zespołem Aspergera oraz dzieci z afazją.

Wykres 5 – Ilość opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka wydanych przez Zespół Orzekający Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Rzeszowie (stan na 29.08.2025 roku).

Źródło: Opracowanie własne Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Rzeszowie 2025.

Podsumowując dzieci i młodzież z niepełnosprawnością mogą pobierać naukę w placówkach (przedszkolach i szkołach): ogólnodostępnych (tzw. edukacja włączająca), integracyjnych i specjalnych. Wybór placówki edukacyjnej zależy od decyzji rodziców dziecka lub ucznia. Bez względu na wybór formy nauki ww. dzieciom i uczniom dostosowuje się proces edukacji tak, by mogli skutecznie ukończyć dany etap edukacyjny. Dostosowanie edukacji do potrzeb dzieci i uczniów z niepełnosprawnością polega na indywidualnym planowaniu i modyfikowaniu procesu nauczania, aby zapewnić im optymalne warunki do rozwoju i uczestnictwa w edukacji, uwzględniając ich możliwości, ograniczenia, tempo pracy i styl uczenia się. Obejmuje to modyfikację wymagań edukacyjnych, metod i form pracy, stosowanie specjalistycznych pomocy dydaktycznych, organizację przestrzeni szkolnej oraz elastyczne zasady sprawdzania wiedzy, często w ramach indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET).

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Kornela Makuszyńskiego w Mrowli

Do Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Mrowli przyjmowani są uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, w tym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, na podstawie złożonego przez rodziców lub prawnych opiekunów podania o przyjęcie do szkoły oraz aktualnego orzeczenia o potrzebie kształcenia

specjalnego wydanego, przez zespół orzekający działający w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

Każdy uczeń SOSW w Mrowli ma indywidualną i własną drogę rozwoju, uwarunkowaną rodzajem i stopniem niepełnosprawności. Dlatego też, w placówce praca jest oparta o Indywidualne Plany Edukacyjno-Terapeutyczne, opracowane przez grupę specjalistów składającą się z nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub świetlicowych, logopedy, rehabilitanta, psychologa, pedagoga oraz dyrektora placówki. Na takie spotkanie zawsze zapraszani są rodzice ucznia. Współpraca zespołu nauczycieli pracujących z uczniem nie kończy się na skonstruowaniu IPET-u, jest ona stała i skoordynowana, co umożliwia osiągnięcie oczekiwanych rezultatów. Oceny funkcjonowania ucznia dokonuje się co najmniej dwa razy w roku, w ścisłej współpracy z rodziną dziecka. Proces ten jest realizowany podczas całej edukacji ucznia w szkole.

W ramach realizacji programu nauczania SOSW prowadzi zajęcia edukacyjne wynikające z podstawy programowej oraz zajęcia rewalidacyjne; rozwijanie mowy i komunikowania się, rehabilitację, terapię pedagogiczną z wykorzystaniem metody Weroniki Sherborne, integrację sensoryczną, zajęcia w Sali Doświadczenia Świata, Arteterapię, trening umiejętności społecznych, hipoterapię, zajęcia na krytej pływalni itd.

W strukturze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Kornela Makuszyńskiego w Mrowli funkcjonują:

- **Szkoła Podstawowa nr 2 w Mrowli** – (rok szkolny 2025/2026 – 20 oddziałów), nauka w Szkole Podstawowej trwa 8 lat. Czas nauki na danym etapie edukacyjnym może zostać wydłużony w celu dostosowania poziomu nauczania do tempa rozwoju ucznia. Cała ścieżka edukacyjna jest skoncentrowana na rozwijaniu technik szkolnych oraz na rozwijaniu zaradności ucznia, samodzielności, wyrabianiu umiejętności współżycia w środowisku.
- **Szkoła Przysposabiająca do Pracy** – (rok szkolny 2025/2026 – 7 oddziałów) Uczniowie utrwalają i poszerzają zakres wiedzy zdobytej na wcześniejszych etapach edukacji, doskonalą umiejętności i posiadane kompetencje społeczne czy zdolności adaptacyjne, ale przede wszystkim nabywają nowych zdolności umożliwiających im samodzielne i niezależne funkcjonowanie. Celem edukacji na tym etapie jest nie tylko efektywne przygotowanie uczniów do dorosłego życia, ale również praktyczne przysposobienie do podjęcia samodzielnego lub wspomaganego zatrudnienia na otwartym/chronionym rynku pracy.

- **Grupy wychowawcze** – 8 grup, które stanowią integralną część placówki. Pełnią funkcję opiekuńczo-wychowawczą, ale dla wychowanków są przede wszystkim domem.
- **Grupy świetlicowe** – 8 grup. Po zajęciach uczniowie zanim pojadą do domu mogą korzystać ze świetlicy szkolnej. W czasie zajęć świetlicowych uczniowie mogą odpocząć, jeść obiad.

Do domów uczniowie odjeżdżają z rodzicami lub szkolnym busem. Aktualnie Ośrodek posiada dwa 9 osobowe busy i 21 osobowy autobus.

SOSW w Mrowli realizuje:

- **Zespoły rewalidacyjno-wychowawcze** – 2 zespoły. W ramach placówki funkcjonują dwa zespoły rewalidacyjno-wychowawcze, które obejmują swoją opieką uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim.
- **Nauczania indywidualne** – dla uczniów, którzy z różnych przyczyn nie mogą uczestniczyć w lekcjach z rówieśnikami w szkole, organizowane jest kształcenie w formie nauczania indywidualnego w miejscu zamieszkania ucznia.
- **Pozalekcyjne zajęcia** – dla uczniów jest to oferta różnorodnych działań, zajęć, przedsięwzięć i programów, które urozmaicają i wzbogacają pracę edukacyjno – wychowawczą w placówce. Są to wypracowane przez lata doświadczeń sprawdzone i skuteczne formy terapii, które stanowią wsparcie głównych metod pracy z uczniem.

Przykładowe zajęcia pozalekcyjne:

- a) Drużyna Harcerska NS – Kornele,
- b) Wzorowy Uczeń,
- c) Wspólne Kręgi,
- d) Sensoplastyka I.A. Stefanskiej,
- e) Muzykoterapia,
- f) Choreoterapia,
- g) Psychomotoryka,
- h) Terapia NeuroTaktylna,
- i) Hipoterapia,
- j) Hortiterapia,
- k) Terapia kognitywna,

- l) Olimpiady Specjalne – przykład: uczeń SOSW w Mrowli podczas Ogólnopolskiego Mityngu Kolarskiego w Białymstoku, zdobył 1 miejsce i awans na Paraolimpiadę,
  - m) Turnusy rehabilitacyjne,
  - n) Realizacja Ogólnopolskich Projektów „Cztery pory roku na talerzu”, „Sztuka Emocji”.
- **Grupa wsparcia dla rodziców.** W wyniku analizy potrzeb w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zainicjowano spotkania dla rodziców/opiekunów prawnych pod nazwą „Mocni siłą doświadczeń”. Comiesięczne spotkania odbywają się od 2018 roku.
  - **Stowarzyszenie na rzecz Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Mrowli „Spełnione marzenia”.** W ramach działań wspierających dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną oraz ich rodzin Stowarzyszenie na rzecz Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Mrowli „Spełnione marzenia” podejmuje szereg inicjatyw.

W ramach zadań publicznych, wspartych dotacjami z budżetu Województwa Podkarpackiego – **ROPS w Rzeszowie**, Ośrodek dodatkowo organizuje:

- Półkolonie letnie dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną na terenie SOSW w Mrowli (w latach: 2017, 2018, 2019, 2022, 2023, 2024, 2025).
- „Razem łatwiej”, „Razem łatwiej II” i „Razem łatwiej III” – edukacyjno-terapeutyczne programy wsparcia rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością intelektualną.
- „Wielospecjalistyczna terapia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w czasie wolnym od zajęć szkolnych – kolonia letnia” (2025).

Ze środków PFRON:

- Obecnie realizowany jest projekt „Aktywni i samodzielni”, pn. „Możemy więcej”, realizowany w okresie od 01.04.2024 roku do 31.03.2027 roku.

Inne działania:

- opłacane cykliczne zajęcia „AIKDO”,
- organizowanie corocznych imprez mikołajkowych wraz z personalizowanymi prezentami dla całej społeczności szkolnej,
- opłacane cykliczne audycje muzyczne z filharmonią,

- dofinansowywanie wyjazdów na wycieczki, turnusy rehabilitacyjne itp.
- doposażanie placu zabaw,
- szkolenia prawne dla rodziców/prawnych opiekunów,
- szkolenia prawne dla uczniów,
- organizacja szkoleń dla pełnoletnich uczniów oraz rodziców/prawnych opiekunów z udziałem zwycięzcy programu MasterChef.

Rehabilitacja 25 plus

W celu wzbogacenia oferty edukacyjnej placówki, absolwenci specjalnych szkół przysposabiających do pracy mają możliwość uczestniczenia w pilotażowym programie Rehabilitacja 25 plus w całości finansowanym ze środków PFRON. Głównym celem programu jest zapewnienie uczestnikom ciągłości oddziaływań terapeutycznych w zakresie przygotowania ich do życia w środowisku społecznym, między innymi przez zwiększenie lub podtrzymanie umiejętności wykonywania czynności dnia codziennego tj. samodzielności, zaradności, planowania i komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania o swoich sprawach oraz innych umiejętności niezbędnych w niezależnym życiu, a także w zakresie dotyczącym ich aktywności zawodowej.

Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą (SCWEW)

W Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Mrowli zostało utworzone Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą. Głównym celem przedsięwzięcia jest poprawa dostępności usług edukacyjnych dla uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, oraz podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej w pracy z grupą, klasą poprzez wsparcie nauczycieli, specjalistów, dyrektorów, kadry niepedagogicznej szkół ogólnodostępnych.

Wyżej wymienione przedsięwzięcie będzie realizowane w partnerstwie z Gminą Świlcza. Wezmą w nim udział następujące placówki oświatowe:

1. Prowadzone przez Powiat Rzeszowski:
  - a) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Kornela Makuszyńskiego w Mrowli pełniący w projekcie rolę Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą,
  - b) Zespół Szkół Techniczno-Weterynaryjnych im. Bohaterów Westerplatte w Trzcianie - Technikum w Trzcianie,

- c) Zespół Szkół w Sokołowie Małopolskim – Branżowa Szkoła I stopnia w Sokołowie Małopolskim,
  - d) Liceum Ogólnokształcące im. Komisji Edukacji Narodowej w Dynowie.
2. Prowadzone przez Gminę Świlcza:
- a) Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Marii Konopnickiej w Mrowli z oddziałami przedszkolnymi,
  - b) Zespół Szkół w Trzcianie – Szkoła Podstawowa w Trzcianie.

Wypożyczalnia sprzętu

Planuje się, że w ramach grantu zostanie zakupiony sprzęt specjalistyczny, technologie asystujące i pomoce dydaktyczne w celu uruchomienia wypożyczalni.

Termin realizacji: od 01.09.2025 roku do 30.11.2026 roku.

Zadania przewidziane w projekcie:

1. Przeprowadzenie pogłębionej diagnozy szkół objętych wsparciem.
2. Konsultacje eksperckie dla pracowników szkół objętych wsparciem.
3. Konsultacje eksperckie dla dyrektorów szkół objętych wsparciem.
4. Konsultacje eksperckie dla rodziców.
5. Konferencja inauguracyjna otwarcie SCWEW oraz podsumowująca działania projektowe.
6. Zakup sprzętu specjalistycznego.

Podsumowanie

System wsparcia edukacyjno-terapeutycznego w powiecie rzeszowskim wspiera dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami przez działalność Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Rzeszowie i Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Mrowli. Uczniowie otrzymują indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne, zajęcia rewalidacyjne, pozalekcyjne oraz dostosowane nauczanie w szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych. Poradnia Nr 1 w Rzeszowie diagnozuje, orzeka o potrzebie kształcenia specjalnego i wspiera rodziny oraz nauczycieli. SOSW w Mrowli realizuje edukację, terapię, zajęcia pozaszkolne i programy wsparcia dla rodziców, a absolwenci mogą korzystać z programu „Rehabilitacja 25 plus”. Powstało Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą oraz planowana jest wypożyczalnia sprzętu specjalistycznego, które zwiększą dostępność usług edukacyjnych i terapeutycznych. System działa w partnerstwie z gminami i szkołami, zapewniając kompleksowe wsparcie dzieciom, młodzieży i ich rodzin.

5.6. Trzeci filar wsparcia osób z niepełnosprawnościami – organizacje pozarządowe w tym wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego

Organizacje pozarządowe oraz wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego stanowią trzeci filar wsparcia osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim. Uzupełniają działania publicznych placówek i poradni, umożliwiając dostęp do niezbędnego sprzętu oraz wspierając integrację, aktywizację i samodzielność osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego, działający wspólnie z innymi fundacjami oraz stowarzyszeniami.

Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego skupia 12 gminnych stowarzyszeń z terenu powiatu rzeszowskiego, utworzonych w latach 1999-2000. Mają one zróżnicowaną kondycję strukturalną, finansową i zaplecze techniczne. W ciągu lat przechodziły zmiany programowe – początkowo ich celem było zaangażowanie osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w wyjście z izolacji domowej. Kolejnym etapem było powstanie w większości gmin Środowiskowych Domów Samopomocy, stanowiących alternatywę dla Warsztatu Terapii Zajęciowej.

Osobom z niepełnosprawnościami, które zakończyły edukację, stworzono możliwość spędzania czasu poza domem, rozwijania własnych zainteresowań i integracji w gronie rówieśników. Opiekunowie natomiast zyskali przestrzeń na kilkugodzinny odpoczynek od obowiązków związanych z opieką. Wzrasta również dostępność edukacji – coraz więcej dzieci uczy się w lokalnych szkołach, mając wsparcie nauczyciela wspomagającego, a gminy organizują dowóz do placówek w Rzeszowie czy Mrowli. Zmieniły się realia życia i wzrosła mobilność techniczna, ale nadal istnieje potrzeba wspólnego działania na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami.

W ostatnich latach, szczególnie w okresie pandemii, powstało także kilkanaście nowych organizacji – głównie fundacji. Skupiają się one zwykle na konkretnej grupie odbiorców (np. ze względu na schorzenia), a ich działalność w dużej mierze ukierunkowana jest na dzieci. Fundacje działają na innych zasadach prawnych, w tym sprawozdawczych i finansowych, często mają też możliwość prowadzenia działalności odpłatnej. Ich założyciele to w większości osoby młodsze, aktywne zawodowo, sprawnie poruszające się w przepisach i nowych technologiach.

Realia życia osób z niepełnosprawnościami

W ostatnich dwóch latach zauważalnie zmieniła się sytuacja materialna osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów dzięki wprowadzeniu nowych świadczeń i dodatków (szczególnie dla osób dorosłych) oraz zmianom w wysokości i zasadach wypłaty świadczeń pielęgnacyjnych. Jednocześnie jednak wzrosły koszty zakupu sprzętu wspomagającego, środków pomocniczych czy usług opiekuńczych oferowanych przez GOPS-y, co sprawia, że realne korzyści finansowe są mniejsze niż oczekiwano.

Wyraźnie wzrosła świadomość praw, dostępnych świadczeń, programów pomostowych i możliwości wsparcia, z których osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie coraz częściej korzystają. Coraz powszechniejsze jest także ubieganie się o orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, które umożliwiają uzyskanie dofinansowań i ulg podatkowych. Jest to efekt większej dostępności informacji – dzięki mediom, internetowi i rosnącej mobilności.

Wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego w powiecie rzeszowskim

Wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego stanowią istotny element wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w powiecie rzeszowskim. Dzięki nim mieszkańcy mają możliwość korzystania z niezbędnego sprzętu – wózków inwalidzkich, kul, łóżek wspomagających obsługę osoby niepełnosprawnej czy koncentratorów tlenu – bez konieczności ponoszenia dużych kosztów, co znacząco ułatwia codzienne funkcjonowanie i samodzielność. Szczególne znaczenie ma tu działalność Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego, który od lat angażuje się w życie lokalnej społeczności, organizując całkowicie bezpłatną wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego. Prowadzenie wypożyczalni jest możliwe dzięki corocznemu wsparciu finansowemu Powiatu Rzeszowskiego, przyznawanemu w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu pomocy osobom niepełnosprawnym oraz osobom starszym. Ponadto na terenie regionu działają także wypożyczalnie prowadzone przez Caritas Diecezji Rzeszowskiej i Przemyskiej, gminne ośrodki pomocy społecznej oraz inne organizacje pozarządowe, przy czym w większości oferują sprzęt na zasadach odpłatności.

Tabela 32 – Wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego dla mieszkańców powiatu rzeszowskiego.

Lp.	Nazwa / Organizator	Adres
1	Wypożyczalnia Sprzętu Rehabilitacyjnego – Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego	ul. Leszka Czarnego 1a (parter), 35-615 Rzeszów
2	Wypożyczalnia Caritas Diecezji Rzeszowskiej	ul. Jana Styki 21, 35-006 Rzeszów
3	Gminna wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego (GOPS Świlcza)	Świlcza 168, pok. 113
4	Wypożyczalnia Caritas	ul. Świętego Krzyża 12, 36-020 Tyczyn
5	Wypożyczalnia Caritas Diecezji Przemyskiej	Błazowa Dolna 194B, 36-030 Błazowa

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2025.

Podsumowanie

Trzeci filar systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim tworzą organizacje pozarządowe (NGO) oraz działające w jego ramach wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego. Stanowią one uzupełnienie działań publicznych placówek edukacyjno-terapeutycznych, poradni psychologiczno-pedagogicznych i specjalnych ośrodków, tworząc lokalną sieć wsparcia, w której równorzędnie liczy się dostęp do niezbędnych narzędzi rehabilitacyjnych, jak i działania integracyjne oraz edukacyjne.

Najważniejszą rolę w tym obszarze odgrywa Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego, skupiający 12 gminnych stowarzyszeń, które przez lata rozwijały swoją działalność, reagując na zmieniające się potrzeby osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Organizacje te, mimo różnic w strukturze, finansach i zapleczu technicznym, prowadzą działania umożliwiające m.in. aktywizację społeczną, integrację oraz wsparcie w codziennym funkcjonowaniu osób dorosłych i dzieci.

Jednym z kluczowych elementów wsparcia realizowanego przez organizacje są bezpłatne wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, które znacząco ułatwiają samodzielne życie i funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami, tworząc kompleksowy system wsparcia oparty na współpracy, solidarności i wymianie doświadczeń.

5.7. Powiatowa Społeczna Rada do spraw Osób Niepełnosprawnych jako organ doradczo-opiniodawczy w obszarze polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Na podstawie art. 44b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przy Staroście Rzeszowskim działa Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych. Jest to organ o charakterze opiniodawczo-doradczym, którego zadaniem jest wspieranie władz samorządowych w prowadzeniu polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Rada pełni ważną rolę łącznika pomiędzy administracją publiczną, a środowiskiem osób niepełnosprawnych, ponieważ jej skład tworzą przedstawiciele organizacji pozarządowych, działających na rzecz tej grupy społecznej. Dzięki temu możliwe jest uwzględnianie w procesie decyzyjnym realnych potrzeb i problemów osób z niepełnosprawnościami.

Do podstawowych zadań Powiatowej Społecznej Rady należy:

- opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- wydawanie opinii dotyczących projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu pod kątem ich skutków dla tej grupy mieszkańców,
- inspirowanie działań zmierzających do poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w powiecie,
- integrowanie działań różnych instytucji i organizacji działających na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnościami,
- inicjowanie przedsięwzięć zmierzających do wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Funkcjonowanie rady ma istotne znaczenie dla zapewnienia partycypacji społecznej w procesie tworzenia i realizacji lokalnej polityki społecznej. Dzięki jej działalności podejmowane na szczeblu powiatowym decyzje stają się bardziej adekwatne do rzeczywistych potrzeb mieszkańców z niepełnosprawnościami, a współpraca z organizacjami pozarządowymi zyskuje charakter systemowy i długofalowy.

5.8. Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego

Osoby z niepełnosprawnością, niezależnie od jej rodzaju i stopnia, należą do grup szczególnie narażonych na pogorszenie zdrowia psychicznego. Wynika to zarówno z bezpośrednich konsekwencji ograniczeń funkcjonalnych, jak i z czynników społecznych, w tym barier w dostępie do usług, ograniczonych możliwości realizacji ról społecznych i zawodowych, doświadczeń stygmatyzacji, izolacji społecznej oraz długotrwałej zależności od systemu wsparcia.

Zdrowie psychiczne osób z niepełnosprawnością należy postrzegać w sposób całościowy, jako zdolność do możliwie samodzielnego funkcjonowania, podejmowania decyzji, utrzymywania relacji społecznych oraz uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności. Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego stanowi integralny element rehabilitacji społecznej i zawodowej.

1. Typowe potrzeby psycho-społeczne wspólne dla osób z niepełnosprawnością

Najczęściej identyfikowane potrzeby obejmują:

- poczucie autonomii i wpływu na własne życie,
- dostęp do relacji społecznych i sieci wsparcia,
- bezpieczeństwo emocjonalne i przewidywalność usług,
- możliwość realizacji ról społecznych i zawodowych,
- wsparcie w radzeniu sobie ze stresem i stratą,
- przynależność i bycie traktowanym jako pełnoprawny uczestnik życia społecznego.

2. Główne problemy i wyzwania w zakresie zdrowia psychicznego osób z niepełnosprawnością

Do najczęściej identyfikowanych problemów i wyzwań należą:

- podwyższone ryzyko występowania zaburzeń depresyjnych, lękowych i adaptacyjnych,
- obniżone poczucie sprawczości, wpływu na własne życie oraz decyzyjności,
- trudności adaptacyjne związane ze zmianami sytuacji życiowej (nabycie niepełnosprawności, zmiana form wsparcia, przejście z edukacji do dorosłości, utrata pracy),
- doświadczenie wykluczenia społecznego, osamotnienia i ograniczenia sieci wsparcia naturalnego,

- przeciążenie psychiczne wynikające z długotrwałego korzystania z opieki instytucjonalnej lub form wsparcia niedostosowanych do indywidualnych potrzeb.

Problemy te dotyczą zarówno osób z niepełnosprawnością wrodzoną, jak i nabywaną w ciągu życia, a także pośrednio ich rodzin i opiekunów.

3. Cele wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego

Celem działań podejmowanych przez powiat w obszarze zdrowia psychicznego osób z niepełnosprawnością jest:

- wzmacnianie dobrostanu psychicznego i poczucia bezpieczeństwa,
- zapobieganie kryzysom psychicznym i pogłębianiu się trudności emocjonalnych,
- wspieranie samodzielności, podmiotowości i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym,
- przeciwdziałanie izolacji społecznej i wykluczeniu,
- tworzenie warunków do aktywizacji społecznej i zawodowej, zgodnie z potencjałem i potrzebami osób z niepełnosprawnością,
- wspieranie opiekunów, osób bliskich z rodziny i otoczenia.

4. Wspieranie zdrowia psychicznego dostosowane do potrzeb osób z różnymi typami niepełnosprawności

4.1. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną (symbol 01-U)

Charakterystyka sytuacji i mechanizm powstawania potrzeb psycho-społecznych osób z niepełnosprawnością intelektualną

Niepełnosprawność intelektualna jest najczęściej uwarunkowana wrodzenie i rozwojowo – ujawnia się we wczesnym dzieciństwie i wpływa na tempo oraz zakres rozwoju poznawczego, komunikacyjnego i adaptacyjnego. W praktyce oznacza to trwałe ograniczenia w zakresie rozumienia złożonych informacji, uczenia się w sposób abstrakcyjny, planowania, przewidywania konsekwencji, samoregulacji oraz samodzielnego radzenia sobie w codziennych sytuacjach życiowych.

Jednocześnie potrzeby osób z 01-U są silnie zróżnicowane (od lekkiej do znacznej niepełnosprawności) i wymagają długofalowego, stabilnego wsparcia – nie w formie epizodycznych interwencji, lecz ciągłego „systemu podtrzymującego funkcjonowanie” w środowisku życia.

Zdrowie psychiczne osób z niepełnosprawnością intelektualną jest ściśle związane z poczuciem bezpieczeństwa, stabilności oraz przewidywalności otoczenia. Występuje podwyższone ryzyko wtórnych zaburzeń emocjonalnych, trudności w regulacji emocji oraz reagowaniu na zmiany.

Rekomendowane formy wsparcia:

- środowiskowe domy samopomocy dedykowane osobom z niepełnosprawnością intelektualną (typ B),
- warsztaty terapii zajęciowej realizujące programy stabilizujące emocjonalnie,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze obejmujące wsparcie psychospołeczne,
- domy pomocy społecznej w przypadku konieczności całodobowej opieki,
- wsparcie i psychoedukacja rodzin oraz opiekunów.

Celem wsparcia jest podtrzymanie możliwie najwyższego poziomu funkcjonowania oraz zapobieganie wtórnemu pogorszeniu stanu psychicznego.

4.2. Osoby z niepełnosprawnością związaną z doświadczeniem ciężkiego i przewlekłego kryzysu psychicznego (psychozy) (symbol 02-P)

Niepełnosprawność psychiczna w wielu przypadkach jest konsekwencją doświadczenia ciężkiego kryzysu psychicznego, często ujawniającego się w okresie 18-25 lat, czyli w momencie szczególnie wrażliwym rozwojowo i społecznie: kończenie szkoły, start studiów lub pracy, wejście w dorosłość, budowanie relacji i tożsamości. Kryzys może mieć charakter epizodu psychotycznego, ciężkiej depresji, epizodu afektywnego, ciężkich zaburzeń lękowych lub innych stanów powodujących istotne ograniczenie funkcjonowania.

W praktyce kryzysowi psychicznemu, często psychozie, towarzyszy często załamanie linii życiowej: przerwanie edukacji, utrata pracy, osłabienie funkcjonowania społecznego, doświadczenie wstydu i stygmatyzacji, często także dezorganizacja życia rodzinnego. Powstaje potrzeba wsparcia nie tylko „leczenia psychiatrycznego”, ale całościowego – obejmującego mieszkanie, pracę, relacje społeczne, pełnienie ról społecznych, finanse, rolę w rodzinie i powrót do poczucia sensu.

Osoby z niepełnosprawnością psychiczną często charakteryzują się zmiennym poziomem funkcjonowania i zachowanym potencjałem do samodzielności. Kluczowe znaczenie ma podejście oparte na procesie zdrowienia oraz zapobieganie długotrwałej instytucjonalizacji.

Formy wsparcia:

- środowiskowe domy samopomocy dedykowane dla osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego i normą intelektualną (typ A),
- kluby samopomocy i kluby zdrowienia,
- mieszkania treningowe i wspomagane,
- warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej,
- wsparcie rówieśnicze i działania organizacji pozarządowych,
- dostęp do poradnictwa psychologicznego i interwencji kryzysowej.

Celem wsparcia jest odbudowa ról społecznych, wzmacnianie sprawczości oraz zapobieganie nawrotom kryzysów psychicznych. Z tego powodu, łączenie działań grupowych np. w jednym środowiskowym domu samopomocy, klubie samopomocy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz osób z niepełnosprawnością psychiczną nie może być utożsamiane z integracją społeczną, gdyż integracja powinna odnosić się do włączania osób z niepełnosprawnościami w główny nurt życia społecznego. Dla osób doświadczających kryzysu psychicznego, których obniżenie funkcjonowania poznawczego i społecznego ma charakter często przejściowy, takie rozwiązanie może stanowić barierę dostępu do rehabilitacji psychospołecznej i utratę nadziei na zdrowienie.

4.3. Osoby z niepełnosprawnością związaną z całościowymi zaburzeniami rozwoju psychologicznego (spektrum autyzmu) (symbol 12-C)

Spektrum autyzmu ma charakter **wrodzony i neurorozwojowy**. Trudności ujawniają się zwykle w dzieciństwie, ale mogą być rozpoznawane później (szczególnie u osób wysoko funkcjonujących), a ich obraz jest bardzo zróżnicowany. Kluczowe cechy to specyficzny profil przetwarzania informacji społecznych i sensorycznych, potrzeba przewidywalności oraz różnice w komunikacji i regulacji emocji.

Potrzeby osób w spektrum są w znacznym stopniu kształtowane przez **dopasowanie środowiska** (szkoły, pracy, instytucji) – nie tylko przez „terapię”, lecz przede wszystkim przez racjonalne usprawnienia i stabilne wsparcie funkcjonalne.

Osoby ze spektrum autyzmu, w tym osoby w normie intelektualnej, doświadczają trudności w obszarze relacji społecznych, komunikacji oraz adaptacji do środowisk masowych, co zwiększa ryzyko wtórnych zaburzeń lękowych i depresyjnych.

Formy wsparcia:

- specjalistyczne środowiskowe formy wsparcia dostosowane sensorycznie,
- treningi umiejętności społecznych i adaptacyjnych,
- wsparcie psychologiczne ukierunkowane na regulację emocji,
- mieszkania treningowe i wspomagane,
- aktywizacja zawodowa w dostosowanych warunkach.

Celem działań jest zapobieganie wtórnym kryzysom psychicznym oraz umożliwienie możliwie samodzielnego życia.

4.4. Osoby z niepełnosprawnością ruchową lub sensoryczną

W tej grupie zdrowie psychiczne jest silnie powiązane z doświadczeniem utraty sprawności, barierami architektonicznymi i komunikacyjnymi oraz ograniczonym dostępem do aktywności społecznej.

Osoby z niepełnosprawnością fizyczną, słuchową lub wzrokową doświadczają ograniczeń funkcjonalnych, które wpływają nie tylko na sprawność ruchową lub percepcyjną, lecz również na sposób uczestnictwa w życiu społecznym, zawodowym i obywatelskim. Skala i charakter potrzeb psycho-społecznych w tej grupie zależą od:

- rodzaju i stopnia niepełnosprawności,
- momentu jej powstania (wrodzona lub nabyta),
- dostępności środowiska i usług,
- jakości relacji społecznych oraz postaw otoczenia.

Potrzeby te powstają przede wszystkim na skutek **nieadekwatności otoczenia do możliwości osoby**, a nie wyłącznie z samego faktu występowania niepełnosprawności.

Czynniki ryzyka występowania problemów zdrowia psychicznego u osób z niepełnosprawnością fizyczną lub sensoryczną

Bariery dostępności

Osoby z niepełnosprawnością słuchową i wzrokową napotykają bariery w:

- dostępie do informacji publicznej,
- komunikacji interpersonalnej,
- korzystaniu z usług zdrowotnych, społecznych i administracyjnych.

Konsekwencją jest:

- poczucie dezorientacji i braku kontroli,
- frustracja i zmęczenie poznawcze,
- unikanie kontaktów społecznych.

Bariery architektoniczne, transportowe i przestrzenne

Osoby z niepełnosprawnością fizyczną i wzrokową napotykają bariery architektoniczne, transportowe i przestrzenne, które szczególnie ograniczają:

- samodzielne przemieszczanie się,
- korzystanie z edukacji, pracy i oferty kulturalnej,
- spontaniczne relacje społeczne.

Długotrwałe funkcjonowanie w środowisku niedostosowanym prowadzi do:

- izolacji społecznej,
- obniżenia aktywności,
- poczucia zależności i bezradności.

Zależność od innych i ograniczenie autonomii

Osoby z niepełnosprawnościami ruchowymi i sensorycznymi często korzystają z pomocy innych osób (rodzina, asystent, tłumacz polskiego języka migowego, przewodnik). Zależność ta, jeśli nie jest oparta na zasadach podmiotowości, może skutkować:

- ograniczeniem decyzyjności,
- napięciami w relacjach,
- poczuciem utraty prywatności i kontroli.

Doświadczenie stygmatyzacji

Osoby z niepełnosprawnościami fizycznymi lub sensorycznymi doświadczają:

- stereotypów dotyczących ich kompetencji,
- nadopiekuńczości lub wykluczenia,
- marginalizacji w procesach decyzyjnych, ubezwłasnowolnienia.

Skutkiem bywa:

- obniżona samoocena,
- wycofanie społeczne,

- chroniczne napięcie emocjonalne.

Zmiana ról życiowych i kryzysy adaptacyjne (często w niepełnosprawności nabytej)

Nagła utrata sprawności fizycznych, wzroku lub słuchu prowadzi często do:

- załamania linii życiowej, utrata możliwości dotychczasowego życia,
- kryzysu tożsamości,
- żałoby po utraconych możliwościach,
- lęku o przyszłość zawodową i rodzinną.

Formy wsparcia:

- poradnictwo psychologiczne i wsparcie emocjonalne,
- grupy wsparcia i działania integracyjne,
- usługi asystenckie i środowiskowe,
- aktywizacja społeczna i zawodowa,
- działania organizacji pozarządowych.

5. Ogólne zasady realizacji wsparcia zdrowia psychicznego osób z niepełnosprawnościami

Wsparcie zdrowia psychicznego osób z niepełnosprawnością powinno być realizowane zgodnie z zasadami:

- podmiotowości i poszanowania godności osoby,
- indywidualizacji i elastyczności form wsparcia dostosowanych do potrzeb,
- dostępności i ciągłości pomocy,
- pierwszeństwa form środowiskowych,
- współpracy międzysektorowej.
- kompleksowości, komplementarności i koordynacji działań w obszarze pomocy społecznej, ochrony zdrowia, aktywizacji zawodowej, organizacji samopomocowych.

5.9. Pozostałe powiatowe programy realizowane ze środków PFRON i ich znaczenie w wyrównywaniu szans oraz wspieraniu aktywności osób z niepełnosprawnościami

Uzupełnieniem zadań ustawowych realizowanych przez powiat rzeszowski w obszarze rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami są programy finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, wdrażane na podstawie odrębnych umów. Inicjatywy te, takie jak „Aktywny Samorząd”, „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” czy „Wyrównywanie różnic między regionami III”, stanowią rozszerzenie i dopełnienie działań wymienionych w poprzednim podrozdziale.

Programy te mają na celu nie tylko wsparcie w codziennym funkcjonowaniu, lecz przede wszystkim zwiększenie samodzielności, aktywizację społeczną i zawodową oraz wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami. Dzięki ich realizacji powiat może skuteczniej odpowiadać na zróżnicowane potrzeby mieszkańców, a pomoc udzielana osobom z niepełnosprawnościami zyskuje charakter kompleksowy i komplementarny wobec działań wynikających z przepisów prawa.

Poniżej przedstawione zostały programy PFRON realizowane na terenie powiatu rzeszowskiego, które wzbogacają katalog dostępnych form wsparcia i przyczyniają się do poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami.

Program Wyrównywanie różnic między regionami

Powiat Rzeszowski za pośrednictwem PCPR corocznie uczestniczy w realizacji kolejnych edycji programu Wyrównywanie różnic między regionami. Program jest jednym z kluczowych instrumentów PFRON, którego celem jest zwiększenie dostępności usług, infrastruktury oraz możliwości aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, zawodowym i publicznym. Program wspiera rozwój zasobów lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wymagających aktywizacji oraz zagrożonych marginalizacją. Jego zadaniem jest niwelowanie dysproporcji pomiędzy regionami poprzez inwestycje w transport, infrastrukturę społeczną i techniczną oraz działania nakierowane na zwiększanie mobilności i aktywności osób z niepełnosprawnościami.

Dofinansowanie w ramach programu może być przeznaczone m.in. na likwidację barier transportowych i architektonicznych w instytucjach publicznych, zakup specjalistycznych pojazdów dla jednostek i organizacji pracujących na rzecz osób z niepełnosprawnościami, a także na wspieranie aktywizacji zawodowej poprzez tworzenie i doposażenie miejsc pracy.

Realizacja programu na terenie powiatu rzeszowskiego pozwala na konsekwentne zwiększanie dostępności usług, poprawę mobilności mieszkańców oraz wzmocnienie systemu wsparcia o charakterze infrastrukturalnym i zawodowym.

Tabela 33 – Realizacja programu WRR w latach 2022-2024.

Rok	Liczba zrealizowanych projektów	Wydatkowana kwota
2022	5	882 918,00 zł
2023	2	270 000,00 zł
2024	2	244 000,00 zł
Razem:	9	1 396 918,00 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

W analizowanym okresie zauważalna jest zmienność poziomu dofinansowania przyznawanego w ramach programu WRR. Rok 2022 był okresem największej aktywności inwestycyjnej, obejmując zarówno działania infrastrukturalne (Obszar B), jak i transportowe (Obszar D), co wiązało się z najwyższą wartością pozyskanego wsparcia. W latach 2023-2024 odnotowano zmniejszenie łącznej kwoty dofinansowań, co wynikało m.in. z ograniczonej puli środków oraz niższej liczby zgłoszonych projektów.

Mimo to program pozostaje istotnym narzędziem wspierającym rozwój infrastruktury oraz mobilności osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim. Realizacja projektów transportowych w latach 2023-2024 oraz wsparcie aktywizacji zawodowej w 2024 roku potwierdzają, że WRR pełni komplementarną funkcję wobec innych działań PFRON, umożliwiając inwestycje o charakterze strategicznym, które przynoszą długoterminowe efekty w zakresie dostępności i integracji społecznej.

Program Aktywny Samorząd

Program Aktywny Samorząd został stworzony przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jako element nowoczesnej polityki społecznej państwa, ukierunkowanej na wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami oraz wspieranie ich w pokonywaniu codziennych barier. Powstał on w odpowiedzi na realne potrzeby środowiska osób z niepełnosprawnościami, dla których bariery transportowe, architektoniczne, w dostępie do edukacji czy nowoczesnych technologii stanowią istotne utrudnienie w podejmowaniu aktywności zawodowej i społecznej.

Głównym założeniem programu jest zwiększenie samodzielności osób z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie im wsparcia finansowego w kluczowych obszarach życia. Program zakłada, że wyrównywanie szans nie powinno ograniczać się jedynie do świadczeń socjalnych, ale musi obejmować kompleksowe działania umożliwiające aktywność zawodową, edukacyjną oraz społeczną. Dlatego koncentruje się na ułatwieniu dostępu do edukacji na poziomie wyższym, wspieraniu mobilności i samodzielnego przemieszczania się, likwidacji barier technicznych i komunikacyjnych, a także dofinansowaniu zakupu specjalistycznego sprzętu i technologii wspomagających.

Istotnym elementem programu jest również jego lokalny charakter – realizacja powierzona została samorządom powiatowym, co pozwala na dostosowanie form pomocy do indywidualnych potrzeb mieszkańców. Dzięki temu wsparcie trafia bezpośrednio do osób zainteresowanych, a jego zakres odpowiada na rzeczywiste problemy danej społeczności.

Realizacja programu Aktywny Samorząd przyczynia się do aktywizacji zawodowej, podnoszenia poziomu wykształcenia oraz zwiększenia uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu publicznym. W efekcie zmniejsza się ryzyko ich wykluczenia społecznego, a jednocześnie wzrasta potencjał do pełnego uczestnictwa w rozwoju lokalnym i regionalnym.

W poszczególnych latach struktura programu była zmieniana. Po zmianach wprowadzonych w 2025 roku jego struktura wygląda następująco:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

Zadania: 1 i 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do samochodu,

Zadania: 2 i 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy;

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

Zadania: 1, 3 i 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,

Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,

Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego;

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,

Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,

Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,

Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,

Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego;

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej;

Obszar E – pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Tabela 34 – Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu Aktywny Samorząd w latach 2022-2024.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu Aktywny Samorząd	Wydatkowana kwota
2022	84	484 556,00 zł
2023	116	509 172,38 zł
2024	149	682 181,51 zł
Razem:	349	1 675 909,89 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

Dane dotyczące realizacji programu Aktywny Samorząd w powiecie rzeszowskim w latach 2022-2024 wskazują na systematyczny wzrost zarówno liczby składanych wniosków, jak i liczby wniosków rozpatrzonych pozytywnie. Tendencja ta świadczy o rosnącej świadomości mieszkańców w zakresie dostępnych form wsparcia, a także o zwiększającej się skali potrzeb jakie są zaspokajane w ramach programu.

W porównaniu z rokiem 2022 liczba przyznanych dofinansowań w 2024 roku wzrosła o blisko 77%, co stanowi wyraźny sygnał, że program zyskuje na znaczeniu w lokalnym systemie rehabilitacji społecznej i zawodowej. Znacząco wzrosła także kwota wypłaconych dofinansowań – z 484 556,00 zł w 2022 roku do 682 181,51 zł w roku 2024. Wzrost nakładów finansowych może świadczyć zarówno o większym zapotrzebowaniu na zaawansowane

technologicznie formy wsparcia (np. urządzenia elektroniczne, sprzęt specjalistyczny, nowoczesne protezy), jak i o rosnącym udziale wniosków wymagających wyższych kosztów realizacji.

Na szczególną uwagę zasługuje pojawienie się w 2024 roku dużej grupy wniosków dotyczących Obszaru E (wentylacja domowa), który objął 34 beneficjentów. Obszar ten obejmuje wsparcie dla osób wymagających stałej, specjalistycznej terapii oddechowej w warunkach domowych.

Podsumowując, w latach 2022-2024 program Aktywny Samorząd pełnił coraz istotniejszą funkcję w systemie wsparcia osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim. Wzrost liczby udzielonych dofinansowań oraz zwiększenie wartości finansowej wsparcia potwierdzają, że program odpowiada na realne potrzeby mieszkańców, a jednocześnie stanowi jeden z kluczowych instrumentów wspierających aktywizację społeczną, edukacyjną i zawodową. Tendencje te wskazują na konieczność dalszego rozwijania programu, jego promocji oraz zabezpieczania odpowiednich środków finansowych, aby sprostać rosnącym potrzebom w kolejnych latach.

Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność”

Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” realizowany przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych stanowi jeden z najważniejszych instrumentów wspierania niezależności osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Jego celem jest stworzenie warunków do bardziej samodzielnego życia, aktywności społecznej i zawodowej oraz łatwiejszego funkcjonowania w środowisku lokalnym. Program obejmuje kilka modułów, m.in. *Mobilność osób z niepełnosprawnością*, *Dostępne mieszkanie*, *Mieszkanie dla absolwenta* oraz inicjatywy związane z tworzeniem wspomaganych społeczności mieszkaniowych.

W skali kraju realizacja tego programu pozwala na systemowe wspieranie osób z niepełnosprawnościami poprzez dostęp do przystosowanych mieszkań, zwiększenie mobilności oraz zapewnienie niezależności osobom z niepełnosprawnościami w zakresie stylu życia i codziennych czynności. Ważnym elementem programu są mechanizmy finansowe – środki PFRON, które w formie bezzwrotnych dofinansowań trafiają bezpośrednio do beneficjentów, umożliwiając im poprawę warunków mieszkaniowych i życiowych.

Powiat Rzeszowski przystąpił do tego programu w roku 2022 i realizuje dwa kluczowe moduły: „Mieszkanie dla absolwenta” oraz „Dostępne mieszkanie”. Ich wdrażanie w powiecie ma szczególne znaczenie, ponieważ odpowiada na zdiagnozowane lokalnie potrzeby młodych osób z niepełnosprawnościami oraz osób, które w dotychczasowych warunkach mieszkaniowych napotykały bariery architektoniczne uniemożliwiające samodzielne funkcjonowanie.

Moduł „Mieszkanie dla absolwenta”

Moduł „Mieszkanie dla Absolwenta” to forma wsparcia skierowana do młodych osób z niepełnosprawnościami, które rozpoczynają samodzielne życie po zakończeniu edukacji. Program umożliwia uzyskanie dofinansowania do wynajmu mieszkania lub domu na okres do 60 miesięcy, co daje realną szansę na niezależność, rozpoczęcie pracy oraz budowanie dorosłego życia niezależne od wsparcia rodziny czy instytucji opiekuńczych.

Z programu mogą skorzystać absolwenci szkół podstawowych, ponadpodstawowych i wyższych, którzy ukończyli edukację w ciągu ostatnich 36 miesięcy, a także osoby opuszczające rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka czy placówki opiekuńczo-wychowawcze. Warunkiem jest posiadanie orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności (w przypadku osób z niepełnosprawnością narządu słuchu dopuszczalny jest także stopień umiarkowany) oraz pełna zdolność do czynności prawnych. Dodatkowo, beneficjent programu nie może być właścicielem mieszkania ani posiadać spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego w miejscowości, w której planuje podjąć aktywność zawodową.

Dofinansowanie obejmuje wszystkie koszty ponoszone na podstawie umowy najmu mieszkania lub domu, spełniającego indywidualne kryteria dostępności osoby z niepełnosprawnością. Kwota wsparcia uzależniona jest od lokalizacji wynajmowanego lokalu oraz stopnia ograniczeń w mobilności – osoby poruszające się na wózku mogą otrzymać wyższe dofinansowanie.

System dofinansowania ma charakter degresywny, co oznacza, że wraz z upływem czasu jego wysokość stopniowo się zmniejsza:

- od 1 do 24 miesiąca – 100% kosztów najmu,
- od 25 do 42 miesiąca – 70% kosztów najmu,
- od 43 do 60 miesiąca – 40% kosztów najmu.

Dzięki temu beneficjenci programu mają możliwość płynnego przejścia od całkowitego wsparcia w pierwszym okresie samodzielności do większej niezależności finansowej w kolejnych latach. Takie rozwiązanie wspiera proces usamodzielniania się i aktywizacji zawodowej, jednocześnie ograniczając ryzyko wykluczenia społecznego i ekonomicznego.

Tabela 35 – Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu SAM – Mieszkanie dla absolwenta w latach 2023-2025.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu SAM - Mieszkanie dla absolwenta	Wydatkowana kwota
2023	0	0,00 zł
2024	0	0,00 zł
2025	1	131 312,40 zł
Razem:	1	131 312,40 zł

Źródło: Opracowanie własne Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych 2025.

W latach 2023-2025 realizacja modułu „Mieszkanie dla absolwenta” w powiecie rzeszowskim miała charakter incydentalny – dopiero w 2025 roku doszło do przyznania pierwszego dofinansowania. Może to świadczyć zarówno o stopniowo rosnącej świadomości społecznej na temat możliwości skorzystania z programu, jak i o zwiększonym zainteresowaniu młodych dorosłych rozpoczynających samodzielne życie po ukończeniu nauki.

Warto odnotować, że zmiany w systemie wsparcia wprowadzone przez PFRON na końcu 2025 roku spowodowały włączenie tego typu pomocy do programu „Aktywny Samorząd” (jako nowy moduł poświęcony barierom mieszkaniowym). Zmiana ta stworzyła szersze możliwości korzystania ze wsparcia, a uproszczone zasady powinny przełożyć się na większą liczbę wniosków w kolejnych latach.

Moduł „Dostępne mieszkanie”

Moduł ten to wsparcie skierowane do osób z niepełnosprawnością narządu ruchu, które ze względu na bariery architektoniczne w dotychczasowym miejscu zamieszkania nie mogą samodzielnie opuszczać budynku. Jego celem jest zapewnienie możliwości zamieszkania w lokalu wolnym od barier, zlokalizowanym w miejscu umożliwiającym bezpieczne i niezależne poruszanie się, w tym wyjście na zewnątrz na poziom zero.

Beneficjenci programu mogą uzyskać dofinansowanie do zmiany mieszkania na takie, które spełnia wymogi dostępności i likwiduje istniejące bariery. Środki przyznawane są na

pokrycie różnicy pomiędzy ceną mieszkania sprzedawanego, a ceną mieszkania nabywanego, tak aby możliwe było przeniesienie się do lokalu dostosowanego do indywidualnych potrzeb.

Uprawnionymi do uzyskania wsparcia są osoby z niepełnosprawnością, które:

- posiadają orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (lub równoważne), wynikające z niepełnosprawności narządu ruchu uniemożliwiającej poruszanie się bez wózka, a w przypadku dzieci do 16 roku życia – orzeczenie o niepełnosprawności,
- złożyły oświadczenie wraz z dokumentacją fotograficzną potwierdzającą występowanie barier architektonicznych w dotychczasowym lokalu i/lub budynku,
- posiadają tytuł prawny do lokalu w postaci prawa własności lub spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu.

W sytuacji, gdy wniosek dotyczy osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej, formalności w jej imieniu dokonuje opiekun prawny. Kwota wsparcia uzależniona jest od lokalizacji, w której nabywane jest mieszkanie. Dofinansowanie stanowi różnicę pomiędzy ceną mieszkania sprzedawanego, a kosztem zakupu nowego mieszkania pozbawionego barier architektonicznych.

6. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi istotny element diagnostyczny Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030. Jej celem jest identyfikacja kluczowych czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na skuteczność realizacji działań w obszarze polityki społecznej, rehabilitacji i integracji osób z niepełnosprawnościami. Zestawienie mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń, pozwala na lepsze zrozumienie potencjału oraz ograniczeń systemu wsparcia w powiecie. Wyniki analizy stanowią podstawę do formułowania celów strategicznych i kierunków działań programu, tak aby maksymalnie wykorzystać lokalne atuty i możliwości rozwoju, a jednocześnie minimalizować ryzyka i bariery.

Mocne strony	Słabe strony
1. Rozbudowana i różnorodna sieć instytucji wsparcia (PCPR, PZdsOoN, PUP, OPS, ŚDS, WTZ, DPS, POW, PPP, SOSW, OIK, DDM,) działająca na terenie powiatu. 2. Funkcjonowanie Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych. 3. Dobra lokalizacja siedziby PCPR i PZdsOoN dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (windy, oznakowanie dla osób niewidomych i słabowidzących). 4. Doświadczenie w realizacji programów wsparcia osób z niepełnosprawnościami i dobrze rozwinięta baza edukacyjno-terapeutyczna. 5. Dobrze wyszkolona kadra pracująca z osobami z niepełnosprawnościami. 6. Aktywna współpraca między samorządem, NGO oraz instytucjami edukacyjnymi i opiekuńczymi. 7. Funkcjonujące mechanizmy dofinansowań oraz praktyka pozyskiwania środków zewnętrznych – realizacja zadań ustawowych oraz programów celowych (m.in. z PFRON). 8. Ciągła likwidacja barier transportowych oraz architektonicznych m.in. w budynkach użyteczności publicznej. 9. Baza specjalistycznych usług (diagnoza, terapia, kształcenie specjalne) oraz dobra współpraca z edukacją i poradnictwem. 10. Działalność NGO (stowarzyszeń i fundacji) na rzecz osób z niepełnosprawnościami. 11. Cykliczne imprezy sportowe, kulturalne, rekreacyjne i turystyczne dla osób z niepełnosprawnościami organizowane na terenie powiatu rzeszowskiego. 12. Wprowadzenie nowych rozwiązań w systemie wsparcia finansowego dla osób z niepełnosprawnościami, w tym świadczenia wspierającego oraz zmodernizowanych zasad przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego, umożliwiających łączenie opieki z aktywnością zawodową.	1. Ograniczone środki finansowe w stosunku do rosnących potrzeb w obszarze niepełnosprawności. 2. Ograniczone środki finansowe na usługi rehabilitacyjne dla osób z niepełnosprawnościami. 3. Ograniczone środki na statutową działalność NGO i obsługę administracyjną. 4. Nierównomierna dostępność usług między gminami powiatu (różny poziom zasobów i infrastruktury). 5. Brak wystarczającej ilości miejsc w DPS, ŚDS, ZAZ. 6. Brak mieszkań wspomaganych i treningowych dla osób z niepełnosprawnościami. 7. Brak aktualnie systemowych rozwiązań w zakresie opieki wytchnieniowej oraz asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami. 8. Niedostosowanie ofert pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. 9. Niska świadomość pracodawców o możliwościach i warunkach zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. 10. Istnienie szeregu barier: transportowych, architektonicznych, w komunikowaniu się oraz technicznych utrudniających pełny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym. 11. Brak jednolitego systemu gromadzenia i aktualizacji danych dotyczących realizacji działań w obszarze niepełnosprawności, co utrudnia bieżące monitorowanie i ewaluację. 12. Ryzyko przeciążenia kadry pracowników pomocy społecznej i rehabilitacyjnej, co może wpływać na jakość usług. 13. Zbyt szybki wzrost potrzeb (zwłaszcza w terapii wczesnej i edukacji specjalnej) bez adekwatnego wzrostu zasobów. 14. Niska świadomość społeczna na temat osób z niepełnosprawnościami. 15. Niski poziom wykształcenia osób z niepełnosprawnościami. 16. Niski poziom aktywizacji zawodowej w WTZ.

Szanse	Zagrożenia
1. Wzrost dostępności i zwiększone priorytety finansowania ze strony państwa i UE dla działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich integracji (m.in. programy „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” czy „Opieka wytchnieniowa”). 2. Rozwijające się technologie wspomagające (e-usługi, sprzęt asystujący, komunikacja cyfrowa) umożliwiające poprawę dostępności usług i samodzielności osób z niepełnosprawnościami. 3. Wzrost świadomości społecznej i zaangażowania lokalnych społeczności, wolontariatu oraz NGO w działania wspierające osoby z niepełnosprawnościami – możliwość tworzenia partnerstw. 4. Zacieśnienie współpracy międzyinstytucjonalnej (PCPR, OPS, edukacja, NGO, służba zdrowia) i tworzenie sieci wsparcia lokalnego, co sprzyja efektywniejszej realizacji zadań i lepszemu przepływowi informacji. 5. Możliwość adaptacji dobrych praktyk z innych powiatów i regionów w zakresie monitoringu, usługi asystenckiej i mieszkań treningowych, co może przyspieszyć wdrożenie skutecznych rozwiązań. 6. Rosnące potrzeby i oczekiwania osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin w zakresie samodzielności i aktywności – stwarzają zapotrzebowanie na nowe formy usług i mogą przyczynić się do pozyskania dodatkowych zasobów i wsparcia. 7. Zapowiadane i przygotowywane systemowe rozwiązania w zakresie usług asystencji osobistej oraz opieki wytchnieniowej, które zapewnią stabilne finansowanie, jednolite standardy oraz większą dostępność tych form wsparcia.	1. Niestabilność źródeł finansowania – zmiany priorytetów rządowych i unijnych oraz ograniczenia budżetowe mogą prowadzić do przerw w realizacji projektów i trudności w utrzymaniu ciągłości wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. 2. Rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne i rehabilitacyjne – liczba osób wymagających pomocy może przewyższyć możliwości organizacyjne i finansowe jednostek pomocy społecznej, co wpłynie na obniżenie jakości lub dostępności usług. 3. Starzenie się i rotacja kadry specjalistycznej – trudności w pozyskiwaniu i utrzymaniu wykwalifikowanych pracowników (terapeutów, psychologów, asystentów, opiekunów) mogą obniżyć efektywność realizowanych działań. 4. Pogorszenie sytuacji makroekonomicznej i społecznej – ewentualny wzrost bezrobocia, inflacji lub kryzysy gospodarcze mogą ograniczyć środki finansowe przeznaczone na pomoc społeczną i jednocześnie zwiększyć liczbę osób potrzebujących wsparcia. 5. Utrzymywanie się stereotypów i barier społecznych – niska świadomość społeczna, uprzedzenia lub marginalizacja osób z niepełnosprawnościami mogą utrudniać ich integrację zawodową i społeczną mimo rozwiniętego systemu wsparcia. 6. Niewystarczająca koordynacja między instytucjami – ryzyko rozproszenia działań, dublowania zadań lub braku spójności w realizacji programów między poziomem powiatowym, gminnym i wojewódzkim.

Analiza SWOT wskazuje, że system wsparcia osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim opiera się na solidnych fundamentach instytucjonalnych, rozwiniętej współpracy międzysektorowej oraz dużym doświadczeniu w realizacji programów finansowanych ze środków krajowych i unijnych. Jednocześnie zdiagnozowano szereg wyzwań, w tym ograniczone zasoby finansowe, niedobór kadry specjalistycznej i nierównomierny dostęp do usług na poziomie gmin. Szanse rozwojowe związane są głównie ze wzrostem finansowania w ramach polityki społecznej państwa i Unii Europejskiej, rozwojem technologii wspierających

samodzielność oraz rosnącą świadomością społeczną. Wnioski z analizy stanowią punkt wyjścia do opracowania celów strategicznych i operacyjnych programu, które pozwolą skutecznie wzmacniać potencjał lokalnego systemu wsparcia i poprawiać jakość życia osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

7. Cele i kierunki działań w programie na lata 2026-2030

Cele i kierunki działań stanowią kluczowy element Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030. Ich zadaniem jest wskazanie pożądanych kierunków rozwoju polityki społecznej powiatu oraz określenie konkretnych działań, które umożliwią poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnościami, ich rodzin i opiekunów.

Struktura celów opiera się na wynikach diagnozy oraz kompleksowej analizy SWOT, co pozwala na powiązanie rzeczywistych potrzeb mieszkańców powiatu z możliwościami instytucjonalnymi oraz trendami krajowymi i lokalnymi. Cele programu uwzględniają zarówno obowiązki ustawowe powiatu, jak i priorytety wynikające z Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz kierunki polityki państwa na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Wyznaczone cele szczegółowe mają charakter strategiczny, natomiast przypisane im kierunki działań określają konkretne, możliwe do realizacji przedsięwzięcia, które mogą być wdrażane przez różne instytucje takie jak PCPR, PZdsOoN, szkoły i placówki oświatowe, PUP, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty wspierające osoby z niepełnosprawnościami.

Przedstawiona struktura zapewnia spójność programu, umożliwia monitorowanie postępów, a także pozwala na systematyczne dostosowywanie działań do zmieniających się potrzeb społecznych, demograficznych i ekonomicznych. Cele i kierunki działań stanowią tym samym praktyczną podstawę dla podejmowania skoordynowanych działań służących integracji, aktywizacji oraz zwiększaniu samodzielności osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

7.1. Cel główny

„Poprawa jakości życia, wzmocnienie samodzielności oraz pełne uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym poprzez rozwój zintegrowanego, dostępnego i skutecznego systemu wsparcia w powiecie rzeszowskim.”

Cel główny przyjęto jako nadrzędny kierunek działań, ponieważ odzwierciedla on zarówno najważniejsze potrzeby mieszkańców powiatu, jak i kluczowe wyzwania zdiagnozowane w analizie SWOT. Koncentruje się on na całościowym podejściu do niepełnosprawności łącząc aspekt społeczny, zawodowy, edukacyjny i infrastrukturalny w jeden spójny model wsparcia.

7.2. Cele szczegółowe i kierunki działań

Cel szczegółowy 1

„Wzmacnianie świadomości społecznej oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami.”

Zwiększanie wiedzy społecznej na temat praw, potrzeb i barier osób z niepełnosprawnościami jest warunkiem poprawy ich uczestnictwa w życiu publicznym. Świadomość społeczeństwa, instytucji i pracodawców przekłada się bezpośrednio na poziom integracji, eliminację stereotypów oraz skuteczność działań podejmowanych przez samorząd. Rozwijanie kultury poszanowania praw człowieka jest kluczowe dla budowania powiatu otwartego i włączającego.

Kierunki działań:

1. Prowadzenie działań informacyjnych dotyczących praw i uprawnień osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin.
2. Promowanie postaw integracyjnych, przeciwdziałanie stereotypom i dyskryminacji.
3. Upowszechnianie wiedzy w mediach lokalnych, Internecie oraz poprzez materiały promocyjne i informacyjne.
4. Prowadzenie i aktualizacja informacji dotyczących niepełnosprawności na stronach internetowych oraz social mediach PCPR, Powiatu Rzeszowskiego oraz organizacji pozarządowych.

5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytucjami samorządowymi i edukacyjnymi w zakresie działań promocyjno-informacyjnych.

Cel szczegółowy 2

„Promowanie równych szans oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami.”

Osoby z niepełnosprawnościami wymagają zróżnicowanych i skoordynowanych usług społecznych, rehabilitacyjnych, terapeutycznych i mieszkaniowych. Ich rozwój i dostosowanie do rzeczywistych potrzeb mieszkańców powiatu umożliwia wyrównywanie szans, wzmacnia samodzielność i ogranicza ryzyko wykluczenia. Wysoka jakość usług i ich dostępność na terenie całego powiatu stanowią fundament skutecznego systemu wsparcia.

Kierunki działań:

1. Wsparcie w organizacji imprez, wydarzeń sportowych, kulturalnych, turystycznych i integracyjnych.
2. Organizowanie wsparcia i współfinansowanie rehabilitacji społecznej prowadzonej przez organizacje pozarządowe.
3. Kontynuacja współpracy z organizacjami pozarządowymi przy realizacji inicjatyw integracyjnych.
4. Wspieranie funkcjonowania wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.
5. Rozwijanie możliwości udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, kulturalnym i rekreacyjnym.
6. Wspieranie wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Cel szczegółowy 3

„Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i wsparcia specjalistycznego.”

Brak przejrzystych informacji, trudności w poruszaniu się po systemie wsparcia oraz ograniczony dostęp do specjalistów wpływają na obniżenie efektywności pomocy. Zapewnienie łatwo dostępnego, kompetentnego poradnictwa zwiększa samodzielność osób i rodzin oraz poprawia ich możliwości korzystania z dostępnych usług.

Kierunki działań:

1. Rozwój i dostępność doradztwa (psychologicznego, prawnego, rodzinnego, socjalnego).
2. Zapewnienie konsultacji i wsparcia diagnostyczno-terapeutycznego, zwłaszcza dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.
3. Rozszerzenie poradnictwa zawodowego, w tym diagnozy kompetencji i predyspozycji.
4. Usprawnienie przepływu informacji między instytucjami wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami.
5. Rozwój dostępnych e-usług i form komunikacji cyfrowej.
6. Prowadzenie działań informacyjnych w PUP na temat lokalnego rynku pracy i możliwości podnoszenia kwalifikacji.

Cel szczegółowy 4

„Integracja społeczna oraz rozwój usług rehabilitacji społecznej.”

Wzrasta liczba osób wymagających długoterminowego wsparcia rehabilitacyjnego i aktywizującego. Rozwój różnorodnych form rehabilitacji społecznej, turnusów, warsztatów, usług środowiskowych czy likwidacji barier umożliwia pełniejszy udział w życiu społecznym i przeciwdziała wykluczeniu.

Kierunki działań:

1. Dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.
2. Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych.
3. Dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.
4. Likwidacja barier architektonicznych, transportowych, urbanistycznych, komunikacyjnych i technicznych.
5. Rozwój i wsparcie Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz innych instytucji wspierających aktywizację społeczną.

6. Realizacja programów PFRON, w tym „Aktywny Samorząd” i „Wyrównywanie różnic między regionami”.
7. Organizacja usług opiekuńczych i wsparcia instytucjonalnego (m.in. DPS) dla osób z niepełnosprawnościami wymagających całodobowej pomocy.
8. Rozwój infrastruktury wspierającej: mieszkań treningowych, wspomaganych, centrum opiekuńczo-mieszkalnego.
9. Wspieranie działań zmierzających do zwiększenia dostępności do ochrony zdrowia i edukacji specjalnej.

Cel szczegółowy 5

„Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.”

Wczesne wsparcie edukacyjne i terapeutyczne ma kluczowe znaczenie dla przyszłych możliwości rozwojowych, społecznych i zawodowych. Likwidowanie barier edukacyjnych oraz rozwój oferty kształcenia specjalnego i inkluzyjnego (włączającego) sprzyjają wyrównywaniu szans i wspieraniu samodzielności w dorosłości.

Kierunki działań:

1. Wsparcie kształcenia specjalnego oraz edukacji włączającej uczniów z niepełnosprawnościami.
2. Identyfikacja i likwidacja barier utrudniających uczęszczanie uczniów do placówek edukacyjnych.
3. Wspieranie edukacji dostosowanej do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.
4. Wspieranie indywidualnego nauczania oraz koordynacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
5. Współpraca z placówkami oświatowymi w zakresie diagnozy oraz terapii.

Cel szczegółowy 6

„Rozwój aktywnych form integracji społecznej i podnoszenie jakości usług.”

Wzrost potrzeb, zmieniające się standardy pracy z osobami z niepełnosprawnościami oraz nierówny poziom usług między gminami wymagają wdrażania nowoczesnych form

integracji społecznej. Podnoszenie jakości usług i rozwój działań aktywizujących zwiększa skuteczność systemu wsparcia na poziomie lokalnym.

Kierunki działań:

1. Udział osób z niepełnosprawnościami w projektach aktywizacyjnych, społecznych i szkoleniowych.
2. Podnoszenie jakości obsługi w PCPR i instytucjach współpracujących.
3. Rozwój partnerstw lokalnych i międzyinstytucjonalnych.
4. Wspieranie cyfryzacji usług publicznych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Cel szczegółowy 7

„Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz wsparcie organizacji pozarządowych.”

Skuteczność działań zależy od dobrej współpracy podmiotów publicznych, pozarządowych i lokalnych społeczności. Wspólne działania zwiększają dostępność usług, pozwalają lepiej wykorzystać zasoby oraz sprzyjają budowaniu spójnego systemu wsparcia, odpowiadającego na zróżnicowane potrzeby mieszkańców.

Kierunki działań:

1. Współpraca z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych.
2. Zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym oraz rozwijanie partnerstw projektowych.
3. Promowanie działalności organizacji pozarządowych i ich projektów.
4. Organizowanie szkoleń, seminariów i spotkań dotyczących niepełnosprawności.
5. Rozwój wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Cel szczegółowy 8

„Integracja i aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.”

Aktywność zawodowa jest jednym z kluczowych elementów integracji społecznej i budowania niezależności ekonomicznej. Niski poziom zatrudnienia osób

z niepełnosprawnościami wskazuje na potrzebę rozwoju działań wspierających, doradczych, szkoleniowych i współpracy z pracodawcami, aby zwiększyć ich udział na rynku pracy.

Kierunki działań:

1. Wspieranie tworzenia miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.
2. Wspieranie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.
3. Rozwój działań reintegracji zawodowej.
4. Aktywne pośrednictwo pracy w PUP.
5. Udział w aktywnych formach wsparcia (staże, szkolenia, dotacje, prace interwencyjne).
6. Współpraca z pracodawcami, promocja korzyści z zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.
7. Pozyskiwanie i publikowanie ofert pracy dostosowanych do możliwości osób z niepełnosprawnościami.
8. Organizacja giełd pracy i spotkań z pracodawcami.

Podsumowanie

Wyznaczone cele i kierunki działań tworzą spójny system interwencji, który pozwala na kompleksowe podejście do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim. Przedstawione obszary działań odpowiadają zarówno na najważniejsze wyzwania zdiagnozowane w analizie SWOT, jak i na kluczowe wnioski z diagnozy społecznej. Stanowią również kontynuację dotychczasowych, sprawdzonych praktyk oraz rozwinięcie nowych kierunków zgodnych z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi.

Realizacja celów będzie wymagała zaangażowania wielu instytucji, podmiotów lokalnych oraz NGO, a także ścisłej współpracy międzysektorowej. Przyjęta struktura sprzyja elastyczności i umożliwia stopniowe dostosowywanie działań do zmieniających się warunków społecznych, demograficznych i finansowych.

Cele i kierunki działań stanowią tym samym fundament operacyjny całego programu – wyznaczają jego priorytety, organizują proces wdrażania oraz określają ramy, które będą podlegać monitorowaniu i ocenie w kolejnych latach realizacji. Dzięki temu program może skutecznie wspierać osoby z niepełnosprawnościami, wzmacniać ich samodzielność, przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu i przyczyniać się do systematycznej poprawy jakości życia mieszkańców powiatu rzeszowskiego.

8. Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja stanowią kluczowe elementy Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030. Ich celem jest zapewnienie systematycznej oceny postępu realizacji celów i kierunków działań, a także umożliwienie bieżącego reagowania na pojawiające się wyzwania, potrzeby i zmiany w otoczeniu społecznym. Dzięki regularnie zbieranym danym możliwe jest śledzenie, czy podejmowane działania są skuteczne, adekwatne oraz zgodne z przyjętymi założeniami programu.

System monitoringu opiera się na zestawie wskaźników realizacji przypisanych do poszczególnych celów szczegółowych, które pozwalają mierzyć zarówno zakres działań podejmowanych w ramach programu, jak i ich wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim. Monitoring pełni również funkcję wspierającą proces zarządzania programem – ułatwia identyfikację barier, ocenę efektywności współpracy międzyinstytucjonalnej oraz umożliwia aktualizację kierunków działań w trakcie trwania okresu programowania.

8.1. Zasady i przebieg monitoringu

Monitoring realizacji programu będzie prowadzony corocznie, na podstawie danych liczbowych i opisowych zbieranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w jego wdrażanie.

Termin monitoringu

Do 31 stycznia każdego roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie sporządza roczne sprawozdanie z realizacji programu za rok poprzedni.

Cele monitoringu

- Weryfikacja stopnia realizacji kierunków działań określonych w programie.
- Ocena aktywności realizatorów oraz zakresu podejmowanych interwencji.
- Zapewnienie aktualnych danych, które będą stanowić podstawę do ewaluacji końcowej.
- Umożliwienie analizy zmian potrzeb osób z niepełnosprawnościami w skali powiatu.

Procedura monitoringu

Coroczny monitoring programu będzie realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie jako jednostkę pełniącą funkcję koordynatora działań w nim

zapisanych. Każdego roku, do 31 stycznia, PCPR zwróci się do wszystkich instytucji odpowiedzialnych za realizację wyznaczonych kierunków działań z prośbą o przekazanie danych dotyczących przebiegu realizacji programu w roku poprzednim.

Przekazywane informacje obejmować będą przede wszystkim wartości wskaźników realizacji, takich jak liczba osób objętych wsparciem, liczba zrealizowanych działań, wydarzeń, usług czy projektów, liczba udzielonych świadczeń, konsultacji i dofinansowań, a także inne dane wynikające ze struktury programu. Zebranie tych informacji pozwoli na pełne zobrazowanie zakresu i intensywności podejmowanych działań w skali całego powiatu.

Po zebraniu materiału PCPR przygotuje zbiorcze zestawienie danych, które obejmie sumaryczne wartości wszystkich wskaźników. Zestawienie to stanie się integralną częścią dokumentacji programu i będzie przechowywane przez PCPR. W razie potrzeby zostanie również przedstawione Zarządowi Powiatu lub właściwej komisji Rady Powiatu jako element sprawozdawczości z realizacji zadań w obszarze polityki społecznej.

W trosce o transparentność działań możliwe będzie również upowszechnianie informacji o wynikach monitoringu. Powiat może publikować coroczne podsumowanie realizacji programu, np. w formie wiadomości na stronie internetowej. Dzięki temu mieszkańcy powiatu będą mogli śledzić postępy, a także poznawać konkretne efekty działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

8.2. Plan realizacji działań programu

Plan realizacji działań programu stanowi uszczegółowienie celów i kierunków działań określonych w niniejszym dokumencie. Zawiera zestawienie najważniejszych zadań, jednostek odpowiedzialnych za ich realizację, źródeł weryfikacji oraz terminów, co pozwala na uporządkowanie procesu wdrażania programu oraz ułatwia jego bieżący monitoring i ocenę. Określa również wskaźniki realizacji celów, które pozwolą na ocenę stopnia ich osiągnięcia. Opracowanie tabelaryczne zwiększa przejrzystość działań i stanowi praktyczne narzędzie koordynacji oraz sprawozdawczości w okresie obowiązywania programu.

Tabela 36 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 1: „Wzmacnianie świadomości społecznej oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami.”

Kierunki działań – Cel szczegółowy 1: „Wzmacnianie świadomości społecznej oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami.”	Realizatorzy	Źródła weryfikacji	Termin realizacji
1. Prowadzenie działań informacyjnych dotyczących praw i uprawnień osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin.	PCPR, PZdsOoN, NGO	materiały informacyjne, sprawozdania	2026-2030
2. Promowanie postaw integracyjnych, przeciwdziałanie stereotypom i dyskryminacji.	PCPR, NGO, SOSW, PPP	sprawozdania z działań, relacje medialne	2026-2030
3. Upowszechnianie wiedzy w mediach lokalnych, Internecie oraz poprzez materiały promocyjne i informacyjne.	PCPR, NGO, Powiat Rzeszowski	publikacje, statystyki odsłon	2026-2030
4. Prowadzenie i aktualizacja informacji dotyczących niepełnosprawności na stronach internetowych oraz social mediach PCPR, Powiatu Rzeszowskiego oraz organizacji pozarządowych.	PCPR, PZdsOoN, NGO	archiwum stron, dokumentacja aktualizacji	2026-2030
5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytucjami samorządowymi i edukacyjnymi w zakresie działań promocyjno-informacyjnych.	PCPR, OPS, NGO, PPP, SOSW	protokoły, sprawozdania, umowy	2026-2030

Wskaźniki realizacji (Cel szczegółowy 1):

1. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych / liczba udzielonych porad / liczba wystąpień w mediach.
2. Liczba opracowanych materiałów promocyjnych (tematyka materiałów).
3. Liczba odsłon strony internetowej oraz liczba publikacji/komunikatów związanych z tematyką skierowaną do osób z niepełnosprawnościami.
4. Liczba zawartych partnerstw (NGO, szkoły, media).

Tabela 37 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 2: „Promowanie równych szans oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami.”

Kierunki działań – Cel szczegółowy 2: „Promowanie równych szans oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami.”	Realizatorzy	Źródła weryfikacji	Termin realizacji
1. Wsparcie w organizacji imprez, wydarzeń sportowych, kulturalnych, turystycznych i integracyjnych.	PCPR, NGO, PPP, SOSW	materiały informacyjne, sprawozdania, dokumentacja wydarzeń	2026-2030
2. Organizowanie wsparcia i współfinansowanie rehabilitacji społecznej prowadzonej przez organizacje pozarządowe.	PCPR, NGO	sprawozdania z działań, umowy	2026-2030
3. Kontynuacja współpracy z organizacjami pozarządowymi przy realizacji inicjatyw integracyjnych.	PCPR, NGO, Powiat Rzeszowski	sprawozdania, umowy, protokoły spotkań	2026-2030
4. Wspieranie funkcjonowania wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.	PCPR, NGO	ewidencja wypożyczalni, sprawozdania	2026-2030
5. Rozwijanie możliwości udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, kulturalnym i rekreacyjnym.	PCPR, NGO, SOSW, PPP	sprawozdania z działań, umowy	2026-2030
6. Wspieranie wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	PCPR, NGO, SOSW, PPP	rejestr wolontariuszy, sprawozdania	2026-2030

Wskaźniki realizacji (Cel szczegółowy 2):

1. Liczba zorganizowanych lub współorganizowanych wydarzeń sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i integracyjnych.
2. Liczba partnerstw i projektów realizowanych z organizacjami pozarządowymi.
3. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.
4. Liczba wypożyczonego sprzętu rehabilitacyjnego.
5. Liczba wolontariuszy oraz liczba działań wolontariuszy skierowanych do osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 38 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 3: „Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i wsparcia specjalistycznego.”

Kierunki działań – Cel szczegółowy 3: „Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i wsparcia specjalistycznego.”	Realizatorzy	Źródła weryfikacji	Termin realizacji
1. Rozwój i dostępność doradztwa (psychologicznego, prawnego, rodzinnego, socjalnego).	PCPR, PPP, SOSW	sprawozdania, dokumentacja udzielonych porad	2026-2030
2. Zapewnienie konsultacji i wsparcia diagnostyczno-terapeutycznego, zwłaszcza dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.	PCPR, PPP, SOSW	dokumentacja diagnostyczna, rejestry porad, sprawozdania	2026-2030
3. Rozszerzenie poradnictwa zawodowego, w tym diagnozy kompetencji i predyspozycji.	PUP	dokumentacja poradnictwa, statystyki PUP	2026-2030
4. Usprawnienie przepływu informacji między instytucjami wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami.	PCPR, PUP, NGO, PPP, SOSW	protokoły spotkań, korespondencja między instytucjami	2026-2030
5. Rozwój dostępnych e-usług i form komunikacji cyfrowej.	PCPR, Powiat Rzeszowski, jednostki organizacyjne	Raporty IT, statystyki usług	2026-2030
6. Prowadzenie działań informacyjnych w PUP na temat lokalnego rynku pracy i możliwości podnoszenia kwalifikacji.	PUP	materiały informacyjne, statystyki, sprawozdania	2026-2030

Wskaźniki realizacji (Cel szczegółowy 3):

1. Liczba udzielonych porad (psychologicznych, prawnych, rodzinnych, socjalnych, zawodowych).
2. Liczba osób korzystających z konsultacji diagnostycznych i terapeutycznych.
3. Liczba działań informacyjnych dotyczących rynku pracy oraz liczba odbiorców tych działań.
4. Liczba inicjatyw / liczba spotkań poprawiających przepływ informacji między instytucjami.
5. Liczba nowych lub udoskonalonych e-usług oraz liczba użytkowników korzystających z cyfrowych form wsparcia.

Tabela 39 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 4: „Integracja społeczna oraz rozwój usług rehabilitacji społecznej.”

Kierunki działań – Cel szczegółowy 4: „Integracja społeczna oraz rozwój usług rehabilitacji społecznej.”	Realizatorzy	Źródła weryfikacji	Termin realizacji
1. Dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.	PCPR	zestawienia wniosków, decyzje, sprawozdania	2026-2030
2. Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych.	PCPR	zestawienia wniosków, decyzje, sprawozdania	2026-2030
3. Dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.	PCPR, NGO	zestawienia wniosków, decyzje, sprawozdania	2026-2030
4. Likwidacja barier architektonicznych, transportowych, urbanistycznych, komunikacyjnych i technicznych.	PCPR	zestawienia wniosków, decyzje, sprawozdania	2026-2030
5. Rozwój i wsparcie Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz innych instytucji wspierających aktywizację społeczną.	PCPR, WTZ, NGO	sprawozdania merytoryczne i finansowe, umowy, dane roczne WTZ	2026-2030
6. Realizacja programów PFRON, w tym „Aktywny Samorząd” i „Wyrównywanie różnic między regionami”.	PCPR	zestawienia wniosków, decyzje, sprawozdania	2026-2030
7. Organizacja usług opiekuńczych i wsparcia instytucjonalnego (m.in. DPS) dla osób z niepełnosprawnościami wymagających całodobowej pomocy.	PCPR, DPS, OPS	Sprawozdania, decyzje kierujące	2026-2030
8. Rozwój infrastruktury wspierającej: mieszkań treningowych, wspomaganych, centrum opiekuńczo-mieszkalnego.	PCPR, Powiat Rzeszowski, NGO	dokumentacja inwestycji, protokoły, sprawozdania	2026-2030
9. Wspieranie działań zmierzających do zwiększenia dostępności do ochrony zdrowia i edukacji specjalnej.	PCPR, SOSW, PPP	sprawozdania, protokoły, dokumentacja placówek	2026-2030

Wskaźniki realizacji (Cel szczegółowy 4):

1. Liczba osób, które otrzymały dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych (w tym kwoty dofinansowań).
2. Liczba osób, które skorzystały z dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych (w tym kwoty dofinansowań).

3. Liczba zrealizowanych projektów w ramach zadania pn. sport, kultura, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych (w tym liczba osób, które brały udział w projektach oraz kwoty dofinansowań).
4. Liczba zrealizowanych likwidacji barier architektonicznych / transportowych / technicznych (liczba osób które skorzystały z dofinansowania oraz kwoty dofinansowań).
5. Liczba osób korzystających z usług WTZ oraz innych instytucji wspierających aktywizację społeczną (w tym środki przekazywane na działalność tych instytucji).
6. Liczba osób, które skorzystały z dofinansowania w ramach programu PFRON pn. Aktywny Samorząd lub innych programów skierowanych do osób niepełnosprawnych indywidualnych (w tym kwoty dofinansowań).
7. Liczba zrealizowanych projektów w ramach programu PFRON pn. Wyrównywanie Różnic Między Regionami lub innych programów skierowanych do instytucji/placówek (w tym kwoty dofinansowań).
8. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i wsparciem w DPS (liczba umieszczonych osób itp.)
9. Liczba zrealizowanych inwestycji w infrastrukturę wspierającą (centra opiekuńczo-mieszkalne, mieszkania wspomagane/treningowe).
10. Liczba działań zwiększających dostęp do ochrony zdrowia i edukacji specjalnej (np. inicjatywy, porozumienia, projekty).

Tabela 40 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 5: „Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.”

Kierunki działań – Cel szczegółowy 5: „Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.”	Realizatorzy	Źródła weryfikacji	Termin realizacji
1. Wsparcie kształcenia specjalnego oraz edukacji włączającej uczniów z niepełnosprawnościami.	Powiat Rzeszowski, SOSW, PPP	sprawozdania, dokumentacja PPP, raporty	2026-2030
2. Identyfikacja i likwidacja barier utrudniających uczęszczanie uczniów do placówek edukacyjnych.	Powiat Rzeszowski, SOSW, PPP	protokoły, dokumentacja techniczna, decyzje o realizacji inwestycji	2026-2030
3. Wspieranie edukacji dostosowanej do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.	SOSW, PPP	IPET, orzeczenia, sprawozdania	2026-2030
4. Współpraca z placówkami oświatowymi w zakresie diagnozy oraz terapii.	Powiat Rzeszowski, SOSW, PPP	IPET, orzeczenia, dokumentacja PPP, protokoły współpracy, sprawozdania	2026-2030

Wskaźniki realizacji (Cel szczegółowy 5):

1. Liczba uczniów z niepełnosprawnościami korzystających z edukacji włączającej uczących się w placówkach ogólnodostępnych oraz ze szkolnictwa specjalnego.
2. Liczba zrealizowanych działań związanych z likwidacją barier edukacyjnych (np. dostosowania, inwestycje, zakupy sprzętu diagnostycznego i terapeutycznego).
3. Liczba uczniów objętych indywidualnym nauczaniem oraz formami z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej i kształcenia specjalnego.
4. Liczba wspólnych działań i inicjatyw realizowanych z PPP i placówkami oświatowymi w zakresie diagnozy, terapii i wsparcia uczniów.

Tabela 41 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 6: „Rozwój aktywnych form integracji społecznej i podnoszenie jakości usług.”

Kierunki działań – Cel szczegółowy 6: „Rozwój aktywnych form integracji społecznej i podnoszenie jakości usług.”	Realizatorzy	Źródła weryfikacji	Termin realizacji
1. Udział osób z niepełnosprawnościami w projektach aktywizacyjnych, społecznych i szkoleniowych.	PCPR, PUP, NGO, WTZ,	sprawozdania z projektów, listy uczestników, dokumentacja realizacji działań	2026-2030
2. Podnoszenie jakości obsługi w PCPR i instytucjach współpracujących.	PCPR, PUP	ankiety oceny jakości usług, protokoły szkoleń, raporty ewaluacyjne	2026-2030
3. Rozwój partnerstw lokalnych i międzyinstytucjonalnych.	Powiat Rzeszowski, PCPR, NGO	umowy partnerskie, protokoły, sprawozdania	2026-2030
4. Wspieranie cyfryzacji usług publicznych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Powiat Rzeszowski, PCPR, NGO, PFRON	wdrożone e-usługi, statystyki korzystania, dokumentacja IT i dostępności cyfrowej	2026-2030

Wskaźniki realizacji (Cel szczegółowy 6):

1. Liczba osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w projektach aktywizacyjnych, społecznych i szkoleniowych.
2. Liczba szkoleń dla pracowników instytucji oraz wynikające z nich oceny jakości obsługi.
3. Liczba zawiązanych partnerstw lokalnych oraz wspólnie realizowanych inicjatyw.
4. Liczba nowych e-usług oraz liczba użytkowników korzystających z usług cyfrowych.

Tabela 42 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 7: „Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz wsparcie organizacji pozarządowych.”

Kierunki działań – Cel szczegółowy 7: „Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz wsparcie organizacji pozarządowych.”	Realizatorzy	Źródła weryfikacji	Termin realizacji
1. Współpraca z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych.	Powiat Rzeszowski, PCPR, Powiatowa Społeczna Rada	protokoły z posiedzeń, sprawozdania ze współpracy	2026-2030
2. Zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym oraz rozwijanie partnerstw projektowych.	PCPR, Powiat Rzeszowski, NGO	umowy, protokoły, sprawozdania z realizacji projektów	2026-2030
3. Promowanie działalności organizacji pozarządowych i ich projektów.	PCPR, NGO, Powiat Rzeszowski, media lokalne	publikacje medialne, statystyki odsłon, materiały promocyjne	2026-2030
4. Organizowanie szkoleń, seminariów i spotkań dotyczących niepełnosprawności.	PCPR, NGO, instytucje współpracujące	listy obecności, dokumentacja szkoleniowa, ankiety oceny	2026-2030
5. Rozwój wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	PCPR, NGO	rejestr wolontariuszy, sprawozdania	2026-2030

Wskaźniki realizacji (Cel szczegółowy 7):

1. Liczba posiedzeń oraz inicjatyw realizowanych wspólnie z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych.
2. Liczba zleconych zadań publicznych oraz partnerstw z organizacjami pozarządowymi.
3. Liczba publikacji i działań promocyjnych prezentujących działalność NGO.
4. Liczba przeprowadzonych szkoleń, seminariów i spotkań tematycznych.
5. Liczba wolontariuszy oraz liczba inicjatyw wolontariackich skierowanych do osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 43 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 8: „Integracja i aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.”

Kierunki działań – Cel szczegółowy 8: „Integracja i aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.”	Realizatorzy	Źródła weryfikacji	Termin realizacji
1. Wspieranie tworzenia miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.	PUP, PCPR, pracodawcy, NGO	sprawozdania PUP, rejestry utworzonych stanowisk pracy, umowy	2026-2030
2. Wspieranie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	PUP, PCPR, pracodawcy, NGO	dane PUP, liczba zatrudnionych, dokumentacja projektowa	2026-2030
3. Rozwój działań reintegracji zawodowej.	PUP, NGO, CIS, KIS, PCPR	sprawozdania instytucji reintegracyjnych, rejestry uczestników	2026-2030
4. Aktywne pośrednictwo pracy w PUP.	PUP	statystyki pośrednictwa, liczba ofert pracy, liczba osób skierowanych	2026-2030
5. Udział w aktywnych formach wsparcia (staże, szkolenia, dotacje, prace interwencyjne).	PUP, PCPR, NGO, pracodawcy	listy uczestników, sprawozdania z realizacji programów	2026-2030
6. Współpraca z pracodawcami, promocja korzyści z zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.	PUP, PCPR, Powiat Rzeszowski	materiały promocyjne, raporty ze spotkań, umowy współpracy	2026-2030
7. Pozyskiwanie i publikowanie ofert pracy dostosowanych do możliwości osób z niepełnosprawnościami.	PUP, PCPR	baza ofert pracy, statystyki publikacji ogłoszeń	2026-2030
8. Organizacja giełd pracy i spotkań z pracodawcami.	PUP, PCPR, Powiat Rzeszowski	dokumentacja wydarzeń, listy obecności, raporty z giełd pracy	2026-2030

Wskaźniki realizacji (Cel szczegółowy 8):

1. Liczba nowo utworzonych i dostosowanych miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.
2. Liczba osób z niepełnosprawnościami, które podjęły zatrudnienie.

3. Liczba osób uczestniczących w działaniach reintegracji zawodowej (CIS/KIS, programy).
4. Liczba osób objętych pośrednictwem pracy oraz liczba przedstawionych ofert.
5. Liczba osób uczestniczących w aktywnych formach wsparcia – stażach, szkoleniach, pracach interwencyjnych, dotacjach.
6. Liczba pracodawców zaangażowanych we współpracę oraz liczba działań informacyjno-promocyjnych.
7. Liczba pozyskanych oraz opublikowanych ofert pracy dostosowanych do możliwości osób z niepełnosprawnościami.
8. Liczba zorganizowanych giełd pracy i spotkań z pracodawcami.

8.3. Ewaluacja końcowa programu

Ewaluacja końcowa programu zostanie przeprowadzona po zakończeniu jego obowiązywania. Jej głównym celem będzie całościowa ocena skuteczności działań realizowanych w latach 2026-2030 oraz określenie, w jakim stopniu udało się osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i operacyjne. Ewaluacja będzie stanowić podsumowanie wszystkich aktywności podejmowanych przez instytucje zaangażowane w jego realizację oraz pozwoli na wskazanie kierunków dalszego doskonalenia systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

W ramach ewaluacji przeanalizowane zostaną dane gromadzone corocznie podczas monitoringu, obejmujące realizację wskaźników oraz zakres wykonania poszczególnych działań. Pozwoli to ocenić skalę wdrożonych działań, ich intensywność oraz rzeczywisty wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami. Ważnym elementem oceny będzie również identyfikacja czynników, które sprzyjały efektywnej realizacji oraz barier utrudniających osiągnięcie zakładanych rezultatów – zarówno o charakterze organizacyjnym, jak i finansowym, kadrowym czy systemowym.

Ewaluacja końcowa obejmie także analizę wpływu programu na najważniejsze obszary funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, takie jak dostęp do usług społecznych i rehabilitacyjnych, poziom integracji społecznej, możliwości aktywizacji zawodowej oraz dostępność edukacji. Dzięki temu możliwe będzie określenie, w jakim stopniu podjęte działania przyczyniły się do poprawy jakości życia mieszkańców powiatu.

Wyniki ewaluacji zostaną przedstawione w formie podsumowania zawierającego wnioski i rekomendacje dotyczące dalszych działań. Stanowiąc będą podstawę do przygotowania kolejnej edycji programu na następne lata, zapewniając ciągłość polityki

społecznej oraz możliwość budowania nowych rozwiązań w oparciu o doświadczenia i efekty programu realizowanego w latach 2026-2030.

9. Podsumowanie

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2026-2030 jest kompleksowym dokumentem planistycznym, który stanowi odpowiedź na rosnące i zróżnicowane potrzeby osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących powiat rzeszowski. Jego opracowanie zostało poprzedzone szczegółową diagnozą sytuacji społecznej, analizą dostępnych zasobów instytucjonalnych oraz analizą SWOT, co umożliwiło precyzyjne określenie obszarów wymagających interwencji oraz kierunków dalszego rozwoju systemu wsparcia.

Program obejmuje swoim zakresem szerokie spektrum działań – od kształtowania świadomości społecznej i przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami, poprzez rehabilitację społeczną, wsparcie edukacyjne i specjalistyczne, aż po aktywizację zawodową i rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej. Cele zostały tak sformułowane, aby łączyć perspektywę strategiczną z wymiarem operacyjnym, umożliwiając ich praktyczną realizację w codziennej pracy instytucji powiatowych, gminnych, organizacji pozarządowych oraz partnerów lokalnych.

Ważnym elementem programu jest kompleksowe podejście do integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Z jednej strony obejmuje ono rozwój usług rehabilitacyjnych, wsparcie działań organizacji pozarządowych, współpracę z instytucjami edukacyjnymi i aktywizację zawodową, z drugiej zaś – dbałość o likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i transportowych, które nadal w wielu obszarach ograniczają pełne uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w życiu publicznym.

Program zakłada również szczególny nacisk na wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami. Wczesna diagnoza, specjalistyczna terapia, dostęp do edukacji specjalnej i włączającej oraz współpraca z poradniami i ośrodkami szkolno-wychowawczymi stanowią fundament towarzyszenia młodym mieszkańcom powiatu w procesie edukacyjnym i społecznym. W świetle wzrostu rozpoznawalności zaburzeń neurorozwojowych oraz zwiększającej się liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, działania te nabierają szczególnego znaczenia.

Efektywność realizacji programu opiera się również na silnych partnerstwach lokalnych i współpracy międzysektorowej. Instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, jednostki

ochrony zdrowia, placówki edukacyjne, Powiatowy Urząd Pracy i liczne podmioty aktywne w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami tworzą rozbudowaną sieć, która – przy odpowiedniej koordynacji – umożliwia wdrażanie działań o wysokiej wartości społecznej i dużej efektywności. W tym zakresie program kładzie nacisk na rozwój współpracy, wymianę informacji i doświadczeń oraz wykorzystywanie dobrych praktyk z innych powiatów i regionów.

Niezwykle istotnym komponentem programu jest system monitoringu i ewaluacji. Ustalone procedury zapewniają coroczne gromadzenie danych z realizacji poszczególnych działań, a także identyfikację barier, trudności i nowych potrzeb. Regularny monitoring umożliwi bieżące dostosowywanie działań do zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych, natomiast ewaluacja końcowa stanie się podstawą do opracowania kolejnego programu na następne lata. Tym samym program nie ma charakteru statycznego – stanowi narzędzie dynamiczne, otwarte na modyfikacje i rozwijane wraz z potrzebami mieszkańców powiatu.

Realizacja programu przyczyni się do wzrostu jakości życia osób z niepełnosprawnościami, wzmocnienia ich samodzielności, poprawy dostępności usług oraz zwiększenia ich udziału w życiu społecznym, edukacyjnym i zawodowym. Przyjęte kierunki działań stanowią kontynuację sprawdzonych rozwiązań oraz wprowadzają nowe inicjatywy zgodne z priorytetami polityki krajowej i europejskiej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Kluczowym wyzwaniem na najbliższe lata pozostanie dostosowywanie systemu wsparcia do rosnących potrzeb oraz zapewnienie wysokiej jakości usług na terenie całego powiatu.

Powiat Rzeszowski, poprzez realizację programu, deklaruje konsekwentne zaangażowanie w budowę systemu opartego na dostępności, podmiotowości, włączaniu społecznym oraz poszanowaniu praw człowieka. Dokument ten stanowi fundament działań ukierunkowanych na tworzenie powiatu przyjaznego, otwartego i wspierającego, w którym każda osoba z niepełnosprawnością może żyć, rozwijać się i funkcjonować w pełni swoich możliwości.

10. Spis tabel i wykresów

Spis tabel

1. Tabela 1 – Demografia gmin powiatu rzeszowskiego.
2. Tabela 2 – Porównanie systemu orzecznictwa niepełnosprawności w systemie poza rentowym i rentowym.
3. Tabela 3 – Wykaz danych dotyczących celu złożenia wniosku o uzyskanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności przez osoby powyżej 16-tego roku życia.
4. Tabela 4 – Wykaz danych dotyczących celu złożenia wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności przez osoby do 16-tego roku życia.
5. Tabela 5 – Liczba wydanych legitymacji w latach 2023-2025.
6. Tabela 6 – Liczba wydanych kart parkingowych w latach 2023-2025.
7. Tabela 7 – Liczba przyznanych dofinansowań do turnusu rehabilitacyjnego w latach 2023-2025.
8. Tabela 8 – Liczba dofinansowanych zadań/imprez w ramach sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w latach 2023-2025.
9. Tabela 9 – Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2023-2025.
10. Tabela 10 – Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych w latach 2023-2025.
11. Tabela 11 – Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych w latach 2023-2025.
12. Tabela 12 – Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier w komunikowaniu się w latach 2023-2025.
13. Tabela 13 – Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier technicznych w latach 2023-2025.
14. Tabela 14 – Liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w latach 2023-2025 (powiat ziemski).
15. Tabela 15 – Charakterystyka osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (ze względu na wiek).
16. Tabela 16 – Charakterystyka osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (ze względu na wykształcenie).
17. Tabela 17 – Liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami pozostająca bez pracy.
18. Tabela 18 – Liczba osób bezrobotnych z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności.

19. Tabela 19 – Aktywizacja zawodowa.
20. Tabela 20 – Liczba osób jakie skorzystały z instrumentów rynku pracy.
21. Tabela 21 – Pomoc przyznana w OPS rodzinom ze względu na długotrwałą chorobę i niepełnosprawność.
22. Tabela 22 – Liczba osób w OPS dla których zostały wypłacone zasiłki pielęgnacyjne.
23. Tabela 23 – Liczba osób w OPS korzystających z programu pn. „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”.
24. Tabela 24 – Liczba osób w OPS korzystających z programu pn. „Opieka wytchnieniowa”.
25. Tabela 25 – Zestawienie domów pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim.
26. Tabela 26 – Liczba osób przyjętych do domów pomocy społecznej w latach 2022-2024.
27. Tabela 27 – Miesięczne koszty utrzymania w DPS w latach 2022-2024.
28. Tabela 28 – Wysokość dotacji z budżetu państwa dla domów pomocy społecznej na utrzymanie mieszkańców skierowanych przed 01.01.2004 roku w latach 2022-2024.
29. Tabela 29 – Liczba mieszkańców DPS na starych zasadach umieszczonych przed 01.01.2004 roku w latach 2022-2024.
30. Tabela 30 – Liczba osób uczestniczących w zajęciach ŚDS Kąkolówka w latach 2022-2024.
31. Tabela 31 – Kwota dotacji dla ŚDS Kąkolówka w latach 2022-2024.
32. Tabela 32 – Wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego dla mieszkańców powiatu rzeszowskiego.
33. Tabela 33 – Realizacja programu WRR w latach 2022-2024.
34. Tabela 34 – Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu Aktywny Samorząd w latach 2022-2024.
35. Tabela 35 – Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu SAM – Mieszkanie dla absolwenta w latach 2023-2025.
36. Tabela 36 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 1: „Wzmacnianie świadomości społecznej oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami.”
37. Tabela 37 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 2: „Promowanie równych szans oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami.”
38. Tabela 38 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 3: „Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i wsparcia specjalistycznego.”

39. Tabela 39 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 4: „Integracja społeczna oraz rozwój usług rehabilitacji społecznej.”
40. Tabela 40 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 5: „Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.”
41. Tabela 41 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 6: „Rozwój aktywnych form integracji społecznej i podnoszenie jakości usług.”
42. Tabela 42 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 7: „Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz wsparcie organizacji pozarządowych.”
43. Tabela 43 – Kierunki działań – Cel szczegółowy 8: „Integracja i aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.”

Spis wykresów

1. Wykres 1 – Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności (dzieci do 16 r. ż.) i orzeczeń o stopniu niepełnosprawności (osoby powyżej 16 r. ż.).
2. Wykres 2 – Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na poszczególne stopnie niepełnosprawności.
3. Wykres 3 – Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na płeć.
4. Wykres 4 – Rodzaj niepełnosprawności dzieci/uczniów szkół powiatu rzeszowskiego w poszczególnych latach szkolnych (stan na 29.08.2025 roku).
5. Wykres 5 – Ilość opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka wydanych przez Zespół Orzekający Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Rzeszowie (stan na 29.08.2025 roku).

Powiat Rzeszowski

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie

**Ewaluacja Powiatowego Programu
Działań Na Rzecz Osób
Niepełnosprawnych realizowanego
w latach 2021-2025**

**Załącznik do
Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób
Niepełnosprawnych na lata 2026-2030**

Rzeszów 2026

Spis treści

1. Wykaz skrótów	2
2. Wprowadzenie	3
3. Charakterystyka Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025	4
3.1. Cel główny programu	5
3.2. Cele szczegółowe programu	5
3.3. Zakres i charakter działań programu	6
3.4. Realizatorzy programu i partnerzy	7
4. Ewaluacja realizacji celów – obszar 1: Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.....	7
5. Ewaluacja realizacji celów – obszar 2: Rehabilitacja społeczna.....	18
6. Ewaluacja realizacji celów – obszar 3: Rehabilitacja zawodowa	31
7. Ocena ogólna Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025	40
8. Podsumowanie i rekomendacje na lata 2026-2030	41
9. Spis tabel	43

1. Wykaz skrótów

AS – Aktywny Samorząd

BIP – Biuletyn Informacji Publicznej

DPS – Dom Pomocy Społecznej

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

FAZON – Fundacja Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

IPD – Indywidualny Plan Działania

MGOPS – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

NGO – Organizacje pozarządowe

ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

RP – Rzeczpospolita Polska

SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

WRR – Program Wyrównywanie Różnic Między Regionami

WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

2. Wprowadzenie

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 stanowił kontynuację działań realizowanych w poprzednim okresie programowania 2014-2020. Jego głównym celem była **aktywizacja społeczno-zawodowa i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych**, prowadząca do poprawy ich jakości życia oraz zwiększenia dostępności wsparcia dostosowanego do potrzeb mieszkańców powiatu rzeszowskiego. Program obejmował trzy główne obszary interwencji: przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych, rehabilitację społeczną oraz rehabilitację zawodową, zgodnie z zapisami dokumentu przyjętego przez Radę Powiatu Rzeszowskiego w dniu 19 maja 2021 roku.

Obowiązek opracowania oraz realizacji powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych wynika z art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Ustawa ta nakłada na powiat zadania w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych, a tym samym zobowiązuje do monitorowania i oceny efektów wdrażanych działań. Ewaluacja stanowi więc nieodłączny element procesu programowania polityki społecznej na poziomie powiatowym i umożliwia systematyczną analizę stopnia realizacji celów oraz identyfikację obszarów wymagających wzmocnienia lub zmian.

Celem niniejszej ewaluacji jest podsumowanie efektów realizacji programu realizowanego w latach 2021-2025, ocena skuteczności wdrażanych działań oraz określenie stopnia, w jakim założone cele zostały osiągnięte. Ewaluacja pozwala również na identyfikację dobrych praktyk oraz barier napotkanych w procesie realizacji, a także na sformułowanie wniosków i rekomendacji, które stanowiąc będą podstawę do doskonalenia działań w kolejnych latach i zostały wykorzystane podczas opracowywania programu na kolejny okres. W programie na lata 2026-2030 podkreślono, że ewaluacja lat 2021-2025 stanowi kluczowe źródło wiedzy dla planowania nowych działań oraz oceny skuteczności dotychczasowej polityki powiatu w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Ewaluacją objęto wszystkie zadania realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie, organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne powiatu (w tym Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli) oraz inne podmioty współpracujące przy wdrażaniu programu. Analizie poddano zarówno dane ilościowe dotyczące liczby osób

objętych wsparciem, zakresu i rodzaju wsparcia czy wysokości wydatków, jak i dane jakościowe odzwierciedlające efektywność i adekwatność działań do lokalnych potrzeb.

Ewaluacja została opracowana przede wszystkim w oparciu o coroczne oceny zbiorcze realizacji programu, sporządzane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie na podstawie danych przekazywanych przez wszystkie jednostki zaangażowane w jego realizację. Obejmowały one informacje pochodzące z:

- sprawozdań corocznych PCPR i PUP,
- danych jednostek organizacyjnych powiatu realizujących zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- informacji przekazywanych przez organizacje pozarządowe i inne jednostki współpracujące przy wdrażaniu programu,
- zestawień i danych dotyczących udzielonych form wsparcia,
- dokumentów i analiz wykorzystywanych w ramach monitoringu programu.

Rezultatem ewaluacji jest kompleksowa ocena działań prowadzonych w latach 2021-2025, identyfikacja mocnych i słabych stron wdrażanego systemu wsparcia oraz sformułowanie rekomendacji mających na celu zwiększenie skuteczności interwencji w kolejnych latach. Dokument ten stanowi tym samym istotny element rozwoju lokalnej polityki społecznej i przyczynia się do budowania spójnego, skutecznego i dostępnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

3. Charakterystyka Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 został opracowany jako kontynuacja działań realizowanych w poprzedniej perspektywie programowej 2014-2020. Jego podstawowym założeniem było zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami zamieszkującym powiat rzeszowski możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, zawodowym i rodzinnym poprzez likwidację barier, zwiększenie dostępności usług oraz rozwój zróżnicowanych form wsparcia. Program odnosił się do kluczowych dokumentów krajowych i międzynarodowych, w tym Konstytucji RP, Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

Dokument przewidywał realizację działań w trzech głównych obszarach:

1. **Przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.**
2. **Rehabilitacji społecznej.**
3. **Rehabilitacji zawodowej.**

Wyznaczał ramy organizacyjne oraz kierunki działań dla jednostek samorządu powiatowego, w szczególności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie i Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie, a także dla organizacji pozarządowych i instytucji współpracujących. Zadania miały charakter interdyscyplinarny i obejmowały aspekty społeczne, edukacyjne, zawodowe, zdrowotne oraz środowiskowe.

3.1. Cel główny programu

Celem głównym Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 była **aktywizacja społeczno-zawodowa i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu poprawy ich jakości życia.**

Cel ten stanowił nadrzędne założenie wszystkich podejmowanych działań i określał ogólny kierunek polityki powiatu w obszarze wspierania osób z niepełnosprawnościami.

3.2. Cele szczegółowe programu

Cele szczegółowe programu zostały przedstawione bezpośrednio po celu głównym i stanowiły rozwinięcie trzech obszarów interwencji, zgodnie z dotychczasową strukturą działań powiatu.

Obszar 1: Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych

Cele szczegółowe obejmowały:

1. Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.
2. Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych.
3. Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Wskazane cele stanowiły kontynuację praktyki działań prowadzonych w latach wcześniejszych, ukierunkowanych na propagowanie wiedzy, wzmocnienie integracji społecznej oraz eliminowanie barier.

Obszar 2: Rehabilitacja społeczna

Cele szczegółowe obejmowały:

1. Integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu lepszego funkcjonowania w życiu społecznym.
2. Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie dostępu do edukacji.
3. Rozwój aktywnych form integracji społecznej dla osób niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim.
4. Współpraca z organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi i wolontariuszami na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych.

Program wskazywał działania ukierunkowane na usuwanie barier środowiskowych, poprawę dostępności usług oraz zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Obszar 3: Rehabilitacja zawodowa

Cele szczegółowe obejmowały:

1. Integracja i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Realizacja działań w tym obszarze była prowadzona głównie przez Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie.

3.3. Zakres i charakter działań programu

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 obejmował szeroki katalog działań, w tym m.in.:

- dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych,
- likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się,
- dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego oraz przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych,
- wsparcie funkcjonowania Warsztatu Terapii Zajęciowej w Zgłobniu,

- specjalistyczne poradnictwo świadczone przez PCPR,
- współpracę z organizacjami pozarządowymi,
- działania z zakresu aktywizacji zawodowej finansowane z PFRON i środków Funduszu Pracy,
- organizację wydarzeń integracyjnych i działań edukacyjnych.

Program miał charakter konspektowy, co oznacza, że wyznaczał kierunki działania, pozostawiając elastyczność w dostosowywaniu form wsparcia do bieżących potrzeb mieszkańców oraz możliwości finansowych powiatu.

3.4. Realizatorzy programu i partnerzy

Za realizację programu odpowiadali:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie,
2. Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie,
3. Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu,
4. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli,
5. organizacje pozarządowe, w szczególności Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego,
6. inne podmioty działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

Współpraca międzyinstytucjonalna stanowiła podstawowy element realizacji programu.

4. Ewaluacja realizacji celów – obszar 1: Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych

Obszar dotyczący przestrzegania praw osób niepełnosprawnych stanowił pierwszy filar Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025. Jego realizacja była ukierunkowana na rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb osób z niepełnosprawnościami, upowszechnianie wiedzy o przysługujących im prawach i uprawnieniach, promowanie równego traktowania oraz zapewnienie mieszkańcom powiatu rzeszowskiego dostępu do informacji, poradnictwa i profesjonalnego wsparcia.

Cele szczegółowe w tym obszarze obejmowały:

1. **Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.**
2. **Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych.**
3. **Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.**

Działania podejmowane w tym obszarze były realizowane przede wszystkim przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych oraz Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu. Ważnym partnerem pozostawał również Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie, który realizował zadania informacyjne i poradnictwo zawodowe dla osób z niepełnosprawnościami.

Realizacja celu 1, dotyczącego kształtowania świadomości społecznej, obejmowała szerokie działania informacyjne i edukacyjne, takie jak:

- informowanie o prawach i uprawnieniach osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin, udział w audycjach radiowych i telewizyjnych dotyczących problematyki niepełnosprawności, publikowanie treści w prasie lokalnej i mediach,
- prowadzenie i aktualizowanie stron internetowych zawierających informacje o ulgach, uprawnieniach i formach wsparcia,
- rozpowszechnianie materiałów informacyjnych i promocyjnych w ramach projektów i działań PCPR oraz organizacji pozarządowych,
- współpracę z organizacjami społecznymi i fundacjami realizującymi projekty na rzecz osób z niepełnosprawnościami finansowane ze środków PFRON, EFS oraz innych źródeł.

W ramach celu 2, dotyczącego promowania równych szans, działania koncentrowały się na zwiększaniu udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym. Obejmowały m.in.:

- kontynuację organizacji Powiatowego Dnia Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi,
- organizację spotkań i imprez integracyjno-rekreacyjnych,

- prowadzenie działań integracyjnych i form rehabilitacji społecznej przez organizacje pozarządowe,
- funkcjonowanie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, umożliwiającej osobom z niepełnosprawnościami i starszym korzystanie z niezbędnego wyposażenia dostosowanego do ich potrzeb.

Z kolei realizacja celu 3, związanego z poprawą dostępu do informacji i poradnictwa, obejmowała świadczenie specjalistycznych usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny. Były to m.in.:

- poradnictwo prawne, rodzinne, psychologiczne i socjalne,
- specjalistyczne poradnictwo dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin, realizowane m.in. w ramach działalności WTZ,
- poradnictwo zawodowe w Powiatowym Urzędzie Pracy, obejmujące badanie predyspozycji zawodowych, przygotowywanie indywidualnych planów działania,
- udzielanie informacji o aktualnej sytuacji na rynku pracy, oczekiwaniach pracodawców i dostępnych ofertach zatrudnienia,
- informowanie o możliwościach pozyskiwania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz zdobywania lub podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Analiza działań w ramach realizacji celu 1: Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych

Cel 1 obejmował działania ukierunkowane na podnoszenie świadomości społecznej mieszkańców powiatu rzeszowskiego w zakresie praw, potrzeb oraz sytuacji osób z niepełnosprawnościami. Był to obszar o charakterze informacyjnym i edukacyjnym, mający na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, eliminowanie stereotypów oraz wzmacnianie postaw sprzyjających integracji społecznej.

W latach 2021-2025 realizacja celu odbywała się poprzez systematyczne udzielanie porad w zakresie praw i uprawnień, działania medialne, prowadzenie stron internetowych, rozpowszechnianie materiałów informacyjnych oraz współpracę z organizacjami pozarządowymi.

Tabela 1 – Liczba udzielonych porad w zakresie praw i uprawnień osób niepełnosprawnych.

Rok	Liczba udzielonych porad w zakresie praw i uprawnień osób niepełnosprawnych
2021	2 500
2022	2 600
2023	3 000
2024	4 300
2025	4800
Razem:	17 200

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W badanym okresie utrzymywał się wyraźny wzrost liczby udzielanych porad, co świadczy o rosnącym zapotrzebowaniu na informacje oraz coraz większej świadomości osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Dynamika wzrostu w ostatnim okresie objętym analizą była szczególnie wyraźna. Świadczy to nie tylko o zwiększonej liczbie zgłaszających się osób, ale również o skuteczności działań informacyjnych i lepszym dotarciu do osób potrzebujących wsparcia.

Tabela 2 – Liczba wystąpień w mediach dotycząca problematyki osób niepełnosprawnych.

Rok	Liczba wystąpień w mediach
2021	0
2022	1
2023	0
2024	0
2025	0
Razem:	1

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W badanym 5-letnim okresie aktywność medialna w obszarze tematyki niepełnosprawności była znikoma i ograniczyła się do jednego wystąpienia. Informowanie odbiorców odbywało się przede wszystkim poprzez alternatywne kanały komunikacji, w szczególności Internet.

Tabela 3 – Liczba wyświetleń strony internetowej.

Rok	Liczba wyświetleń BIP	Strona PCPR
2021	13 435	-
2022	16 235	-
2023	10 700	90 169
2024	9 984	84 334
2025	11 704	90 962

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Zebrane dane pokazują istotną rolę Internetu jako źródła informacji dla osób z niepełnosprawnościami. Należy podkreślić, że w latach 2021-2022 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie nie posiadało jeszcze w pełni funkcjonującej odrębnej strony internetowej – dane dotyczyły wyłącznie BIP znajdującego się infrastrukturze biuletynu Powiatu Rzeszowskiego. Od roku 2023 uruchomienie własnej strony PCPR znacząco zwiększyło dostępność informacji, co wyraźnie potwierdzają bardzo wysokie statystyki odwiedzin.

Tabela 4 – Liczba i sposób przygotowania i rozprowadzania ulotek, broszur, informatorów, plakatów informacyjnych.

Rok	Plakaty	Ulotki	Dodatkowe materiały
2021	10	200	-
2022	10	200	150 teczek, breloki odbłaskowe
2023	20	350	gadżety promocyjne (breloki, peleryny, notesy itp.)
2024	15	300	130 długopisów, karteczki, zakreślacze, piłki antystresowe
2025	0	0	piłki antystresowe, długopisy, notesy, bidony, czapki
Razem:	55	1050	

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W okresie czterech lat realizacji programu Aktywny Samorząd systematycznie przygotowywano i dystrybuowano materiały promocyjne. W roku 2025 większy nacisk położono na wykorzystanie gadżetów promocyjnych, które umożliwiały skuteczniejsze

dotarcie do szerszego grona odbiorców. Materiały były dystrybuowane głównie za pośrednictwem GOPS, MOPS, MGOPS, gmin, szkół, organizacji pozarządowych, PCPR oraz Starostwa Powiatowego w Rzeszowie, co zapewniało szeroki zasięg przekazu.

Tabela 5 – Liczba spotkań z organizacjami pozarządowymi oraz fundacjami.

Rok	Liczba spotkań / współprac
2021	-
2022	4 posiedzenia Rady + współpraca z WTZ, SOSW, PUP
2023	4 posiedzenia Rady + współpraca z NGO
2024	2 posiedzenia Rady + współpraca z NGO
2025	4 posiedzenia Rady + współpraca z NGO, WTZ, PUP, SOSW

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W latach 2022-2025 systematycznie funkcjonowała Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych. Ponadto realizowana była bieżąca współpraca z organizacjami pozarządowymi, WTZ, SOSW oraz Powiatowym Urzędem Pracy. Współdziałanie to sprzyjało wymianie informacji, planowaniu działań oraz skuteczniejszemu docieraniu z przekazem do osób z niepełnosprawnościami.

Ocena realizacji celu 1

Na podstawie zgromadzonych danych należy stwierdzić, że cel 1 był realizowany w sposób ciągły i systematyczny. Szczególnie pozytywnie należy ocenić:

- wyraźny wzrost liczby udzielanych porad,
- bardzo wysoką liczbę odwiedzin strony internetowej PCPR,
- coroczne prowadzenie działań informacyjnych i dystrybucji materiałów,
- funkcjonowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych.

Ograniczeniem pozostaje niewielka liczba działań medialnych w formie wystąpień w radiu i telewizji, co wskazuje na potencjalny kierunek wzmocnienia komunikacji z mieszkańcami w kolejnych latach za pomocą tej formy przekazu.

Dane za lata 2021-2025 pozwalają jednoznacznie stwierdzić, że działania w ramach celu 1 miały charakter systemowy i przyczyniły się do zwiększenia dostępności informacji oraz świadomości praw osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

Analiza działań w ramach realizacji celu 2: Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych

Cel 2 koncentrował się na promowaniu równych szans osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym poprzez działania integracyjne, aktywizujące oraz rozwijające dostęp do wsparcia technicznego i sprzętowego. Jego realizacja miała na celu przeciwdziałanie marginalizacji, wzmacnianie uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności oraz tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej i zawodowej.

W latach 2021-2025 działania w ramach tego celu obejmowały przede wszystkim organizację wydarzeń integracyjnych i aktywizujących, udział osób z niepełnosprawnościami w inicjatywach środowiskowych i targach pracy, a także funkcjonowanie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.

Tabela 6 – Liczba zorganizowanych spotkań oraz imprez turystyczno-rekreacyjno-integracyjnych.

Rok	Najważniejsze działania / wydarzenia
2021	2 wydarzenia integracyjne, brak Powiatowego Dnia Jedności
2022	Giełda Pracy, 4 wydarzenia integracyjne, XX Powiatowy Dzień Jedności
2023	Giełda Pracy, Spartakiada, Powiatowy Dzień Jedności
2024	4 duże dofinansowania + Giełdy Pracy + targi FAZON
2025	Giełda Pracy + Targi Pracy + targi FAZON, Powiatowy Dzień Jedności

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W analizowanym okresie realizowano różnorodne formy aktywności integracyjnej. Z uwagi na ograniczenia epidemiczne w 2021 roku nie odbył się Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi. Powyższe zestawienie pokazuje wyraźny wzrost aktywności w latach 2022-2025 w porównaniu do roku 2021, co pozostaje w bezpośrednim związku z ustaniem ograniczeń pandemicznych i powrotem do pełnej aktywności społecznej.

Tabela 7 – Liczba wypożyczonego sprzętu rehabilitacyjnego.

Rok	Liczba wypożyczonego sprzętu
2021	369
2022	495
2023	361
2024	386
2025	365
Razem	1 976

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Istotnym elementem realizacji celu 2 było zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom starszym dostępu do sprzętu rehabilitacyjnego i niezbędnego wyposażenia poprzez funkcjonowanie bezpłatnej wypożyczalni. Najwyższy poziom wypożyczonego sprzętu odnotowano w 2022 roku, co może świadczyć o zwiększonym zapotrzebowaniu na wsparcie sprzętowe po okresie ograniczeń epidemicznych. Utrzymujący się w kolejnych latach wysoki poziom wypożyczeń potwierdza stałą potrzebę funkcjonowania tej formy wsparcia oraz jej praktyczne znaczenie dla codziennego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami.

Ocena realizacji celu 2

Na podstawie zgromadzonych danych należy stwierdzić, że cel 2 był realizowany w sposób ciągły i skuteczny. Szczególnie pozytywnie należy ocenić:

- systematyczne organizowanie wydarzeń integracyjnych i środowiskowych po okresie pandemii,
- reaktywację i kontynuację Powiatowego Dnia Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi,
- organizację giełd pracy oraz targów, wspierających aktywizację zawodową,
- stabilne funkcjonowanie bezpłatnej wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, z której corocznie korzystała znaczna liczba osób.

Działania te w widoczny sposób sprzyjały integracji społecznej, przełamywaniu barier, zwiększaniu aktywności osób z niepełnosprawnościami oraz wzmacnianiu ich obecności w przestrzeni publicznej i na rynku pracy.

Analiza lat 2021-2025 pozwala jednoznacznie stwierdzić, że realizacja celu 2 miała realny i odczuwalny wpływ na poprawę uczestnictwa społecznego i zawodowego osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

Analiza działań w ramach realizacji celu 3: Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin

Cel 3 koncentrował się na zapewnieniu osobom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom szerokiego i łatwego dostępu do specjalistycznych form wsparcia informacyjnego, doradczego i poradniczego, w tym pomocy prawnej, rodzinnej, psychologicznej oraz poradnictwa zawodowego. Jego realizacja miała kluczowe znaczenie zarówno dla poprawy ich jakości życia beneficjentów, jak i dla ich skuteczniejszej aktywizacji społecznej oraz zawodowej.

Działania w ramach celu 3 realizowane były głównie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu oraz Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie.

W latach 2021-2025 realizowano różnorodne formy poradnictwa specjalistycznego. Wskaźnikiem do tego celu była liczba udzielonego poradnictwa/doradztwa prawnego, rodzinnego i psychologicznego. Struktura i zakres udzielanych porad różniły się w poszczególnych latach, co wynikało ze zmieniających się potrzeb beneficjentów oraz sposobu organizacji wsparcia:

- 2021 rok – udzielono 60 porad prawnych i rodzinnych oraz 58 porad psychologicznych,
- 2022 rok – w ramach działalności WTZ udzielono 86 porad, w siedzibie PCPR 11 porad, a w wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego 10 porad,
- 2023 rok – w PCPR udzielono 26 porad prawnych, 8 porad rodzinnych oraz 6 porad psychologicznych,
- 2024 rok – w WTZ udzielono 91 porad, natomiast w PCPR: 4 porady prawne, 4 porady rodzinne oraz 8 porad psychologicznych,
- 2025 rok – w ramach działalności WTZ udzielono 90 porad, w PCPR udzielono 1 poradę prawną, 3 porady rodzinne oraz 5 porad psychologicznych. Udzielono również 10 porad w Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego.

Zebrane dane wskazują na utrzymujące się zapotrzebowanie na specjalistyczne formy wsparcia, zwłaszcza w zakresie poradnictwa psychologicznego i rodzinnego. Szczególną rolę w tym obszarze odgrywał Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu, który w latach 2024 i 2025 udzielił największej liczby porad.

Tabela 8 – Ilość udzielonego poradnictwa zawodowego w tym informacji o sytuacji na rynku pracy, wolnych miejscach pracy, możliwościach pozyskiwania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a także możliwościach zdobywania lub podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Rok	IPD	Powiadomienia o ofertach
2021	364	215
2022	327	286
2023	405	486
2024	345	255
2025	267	383
Razem:	1 708	1 625

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Istotnym elementem realizacji celu 3 było poradnictwo zawodowe prowadzone przez Powiatowy Urząd Pracy, w tym opracowywanie Indywidualnych Planów Działania (IPD) oraz informowanie osób niepełnosprawnych o dostępnych ofertach pracy.

Największą aktywność zarówno w zakresie tworzenia IPD, jak i liczby powiadomień o ofertach pracy odnotowano w 2023 roku. Dane te potwierdzają intensyfikację działań aktywizacyjnych i informacyjnych w zakresie rynku pracy, skierowanych do osób z niepełnosprawnościami.

Ocena realizacji celu 3

Na podstawie zgromadzonych danych należy stwierdzić, że cel 3 był realizowany w sposób ciągły i dostosowany do bieżących potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin. Szczególnie pozytywnie należy ocenić:

- utrzymujące się zapotrzebowanie na poradnictwo specjalistyczne,
- aktywną rolę WTZ w udzielaniu wsparcia doradczego,
- szeroki zakres poradnictwa zawodowego realizowanego przez PUP,

- wysoką liczbę opracowanych Indywidualnych Planów Działania,
- systematyczne informowanie osób z niepełnosprawnościami o ofertach pracy.

Zmienność liczby udzielanych porad w poszczególnych latach może wynikać zarówno ze zmieniających się potrzeb beneficjentów, jak i organizacji pracy poszczególnych jednostek. Niemniej jednak dostępność poradnictwa – zarówno społecznego, jak i zawodowego – była zapewniona przez cały analizowany okres.

Analiza lat 2021-2025 pozwala stwierdzić, że działania podejmowane w tym obszarze miały istotne znaczenie dla zwiększenia samodzielności życiowej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

Podsumowanie realizacji działań w obszarze 1 pn. Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych

Realizacja działań w obszarze przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami w latach 2021-2025 stanowiła ważny i stabilny element Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych. Działania podejmowane w jego ramach miały charakter systemowy i były realizowane w sposób ciągły, mimo zmieniających się uwarunkowań społecznych i organizacyjnych.

Analiza danych za lata 2021-2025 wskazuje na systematyczny wzrost zainteresowania poradnictwem w zakresie praw i uprawnień osób z niepełnosprawnościami, co świadczy zarówno o rosnącej świadomości beneficjentów, jak i o skuteczności działań informacyjnych. Szczególnie widoczna była intensyfikacja tych działań w ostatnim z analizowanych lat. Istotną rolę w zapewnianiu dostępu do informacji odegrał również Internet – wysoka liczba odwiedzin strony internetowej PCPR potwierdza, że forma ta stała się jednym z podstawowych źródeł wiedzy dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

Działania promujące równe szanse w życiu społecznym i zawodowym koncentrowały się na inicjatywach integracyjnych, środowiskowych oraz zapewnieniu dostępu do niezbędnego sprzętu rehabilitacyjnego i wspomagającego. Po okresie ograniczeń związanych z pandemią nastąpiło wyraźne ożywienie aktywności społecznej – wzrosła liczba wydarzeń integracyjnych, reaktywowano Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi, a także organizowano giełdy pracy i targi. Stałym i istotnym elementem wsparcia pozostawała również wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, z której każdego roku korzystała znaczna liczba osób.

W zakresie poprawy dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa zapewniono szeroki wachlarz wsparcia specjalistycznego, obejmującego poradnictwo prawne, rodzinne, psychologiczne oraz zawodowe. Kluczową rolę w tym obszarze odgrywały Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu oraz Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie. Wysoka liczba Indywidualnych Planów Działania oraz powiadomień o ofertach pracy wskazuje na dużą aktywność w zakresie doradztwa zawodowego i wspierania aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Całościowa analiza pozwala stwierdzić, że obszar przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami był realizowany w sposób spójny, ciągły i adekwatny do potrzeb mieszkańców powiatu. Działania informacyjne, poradnicze i integracyjne wzajemnie się uzupełniały, tworząc system wsparcia sprzyjający zwiększaniu samodzielności, aktywności społecznej oraz świadomości prawnej osób z niepełnosprawnościami.

Na podstawie dostępnych informacji można jednoznacznie stwierdzić, że realizacja tego obszaru miała istotny wpływ na poprawę dostępu do informacji, wzmacnianie integracji społecznej oraz rozwój lokalnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

5. Ewaluacja realizacji celów – obszar 2: Rehabilitacja społeczna

Obszar rehabilitacja społeczna stanowił najbardziej rozbudowany komponent Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025. Jego nadrzędnym celem było stworzenie warunków sprzyjających pełnemu uczestnictwu osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, usuwanie barier ograniczających funkcjonowanie, wspieranie integracji oraz zapewnienie dostępu do zróżnicowanych form pomocy, odpowiadających na potrzeby mieszkańców powiatu. Działania w tym obszarze były realizowane przede wszystkim przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, jednostki organizacyjne powiatu, SOSW w Mrowli, WTZ w Zgłobniu oraz organizacje pozarządowe.

Program obejmował cztery cele szczegółowe, które określały kierunki działań realizowanych w zakresie rehabilitacji społecznej:

1. Integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu lepszego funkcjonowania w życiu społecznym.
2. Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie dostępu do edukacji.

3. Rozwój aktywnych form integracji społecznej dla osób niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim.
4. Współpraca z organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi i wolontariuszami na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych.

Realizacja pierwszego celu szczegółowego obejmowała szeroki zakres działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu oraz przeciwdziałających ich izolacji. Zadania te obejmowały m.in.: pomoc w organizacji i dofinansowaniu imprez integracyjnych, dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych, likwidację barier architektonicznych, technicznych oraz w komunikowaniu się, dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych, aktywizację w obszarze sportu i kultury, prowadzenie i rozwijanie działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej, realizację programów PFRON (Aktywny Samorząd, Wyrównywanie różnic między regionami), organizację usług opiekuńczych i zapewnienie opieki instytucjonalnej w przypadku długotrwałej choroby. Ważnym elementem była również współpraca na rzecz likwidacji barier w instytucjach publicznych oraz rozwój usług asystenckich i wolontariatu, a także rozwój infrastruktury wspierającej osoby niepełnosprawne, w tym inicjatywy dotyczące mieszkań chronionych, treningowych i wspomaganych.

Drugi cel szczegółowy koncentrował się na wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. W jego ramach realizowano zadania polegające na tworzeniu warunków do rozwoju szkolnictwa specjalnego w powiecie, likwidowaniu barier utrudniających uczęszczanie do placówek edukacyjnych oraz zapewnieniu odpowiednich form kształcenia – w tym indywidualnego nauczania oraz wsparcia dostosowanego do potrzeb uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Trzeci cel szczegółowy obejmował rozwój aktywnych form integracji społecznej, w tym udział osób z niepełnosprawnościami w projektach współfinansowanych ze środków europejskich, krajowych i samorządowych (w tym PFRON), a także działania ukierunkowane na poprawę jakości usług świadczonych w PCPR, aby zapewnić sprawną, kompleksową i dostępną obsługę.

Czwarty cel szczegółowy kładł nacisk na współpracę międzysektorową, obejmując działania takie jak: współpraca z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych, zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań z zakresu rehabilitacji społecznej,

wspieranie lokalnych inicjatyw i organizacji pracujących na rzecz osób z niepełnosprawnościami, udział w szkoleniach i wydarzeniach tematycznych oraz organizowanie pracy wolontariuszy wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny.

Analiza działań w ramach realizacji celu 1: Integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu lepszego funkcjonowania w życiu społecznym

Cel 1 w obszarze rehabilitacji społecznej obejmował najszerszy zakres działań skierowanych bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami. Jego realizacja koncentrowała się na integracji społecznej, przeciwdziałaniu wykluczeniu, poprawie dostępności usług i infrastruktury, zapewnieniu wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz rozwijaniu systemu rehabilitacji i pomocy środowiskowej.

W latach 2021-2025 realizacja celu odbywała się poprzez szeroki wachlarz zadań finansowanych głównie ze środków PFRON oraz budżetu powiatu, w tym m.in.: dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych, likwidację barier, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny i przedmioty ortopedyczne, prowadzenie Warsztatu Terapii Zajęciowej w Zgłobniu, realizację programów dodatkowych z PFRON takich jak Aktywny Samorząd oraz Wyrównywanie Różnic Między Regionami, a także działania opiekuńcze oraz rozwój infrastruktury wspierającej osoby z niepełnosprawnościami.

Tabela 9 – Liczba złożonych wniosków, zawartych umów i wypłaconych dofinansowań w ramach rehabilitacji społecznej (zadania ustawowe + AS + WRR).

Rok	Wnioski	Umowy	Łączna kwota dofinansowań
2021	1167	281	3 064 573,10 zł
2022	1191	300	3 212 947,18 zł
2023	1406	290	4 362 197,76 zł
2024	1721	331	5 654 246,00 zł
2025	2321	414	6 663 856,22 zł
Razem:	7806	1616	22 957 820,26 zł

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W całym okresie realizacji programu odnotowano systematyczny wzrost liczby składanych wniosków oraz zawieranych umów w ramach rehabilitacji społecznej, co świadczy o dużym zapotrzebowaniu na wsparcie w tym obszarze. Na przestrzeni analizowanych lat widoczny jest stały wzrost zarówno liczby obsługiwanych wniosków, jak i wysokości przyznawanych środków finansowych. Najwyższe wartości zarówno pod względem liczby wniosków, zawartych umów, jak i łącznej kwoty dofinansowań odnotowano w 2025 roku. Powyższe zestawienie uwzględnia zadania ustawowe tj. likwidację barier architektonicznych, technicznych, sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, turnusy rehabilitacyjne itp. oraz program Aktywny Samorząd oraz Wyrównywanie Różnic Między Regionami. Ww. kwoty nie uwzględniają środków przekazywanych na działalność WTZ. Te z kolei znajdują się w poniższym zestawieniu.

Tabela 10 – Ilość środków przekazywanych na finansowanie działalności WTZ w Zgłobniu.

Rok	Środki PFRON	Środki powiatu	Razem
2021	824 448,00 zł	91 656,00 zł	916 104,00 zł
2022	979 732,00 zł	108 860,12 zł	1 088 592,12 zł
2023	1 120 848,00 zł	124 542,72 zł	1 245 390,72 zł
2024	1 278 950,40 zł	142 105,60 zł	1 421 056,00 zł
2025	1 336 079,27 zł	148 453,76 zł	1 484 533,03 zł
Razem:	5 540 057,67 zł	615 618,20 zł	6 155 675,87 zł

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu pozostawał jedną z kluczowych form wsparcia w ramach realizacji celu 1. W całym analizowanym okresie następował systematyczny wzrost poziomu finansowania. Wzrost środków finansowych na rehabilitację społeczną i działalność WTZ w latach 2021-2025 nie wynika z rosnącej liczby beneficjentów, ale jest efektem świadomej polityki finansowej państwa i PFRON, dostosowanej do realiów gospodarczych i rosnących kosztów funkcjonowania placówek. Podniesienie stawek dofinansowania, modyfikacja algorytmu oraz uwzględnienie w kosztach inflacji i kosztów pracy to czynniki, które skutkowały znacznym wzrostem budżetu przeznaczanego na to wsparcie – co z kolei umożliwiło rozwój usług i zwiększenie dostępności rehabilitacji społecznej w powiecie.

Tabela 11 – Liczba umieszczonych osób w domach pomocy społecznej.

Rok	Liczba osób umieszczonych w DPS
2021	58
2022	69
2023	61
2024	82
2025	82
Razem:	352

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Wsparcie instytucjonalne w formie pobytu w Domach Pomocy Społecznej również stanowiło istotny element realizacji celu 1. Dane te wskazują na utrzymujące się wysokie zapotrzebowanie na całodobową pomoc instytucjonalną, zwłaszcza w przypadku osób o znacznie ograniczonej samodzielności.

Tabela 12 – Ilość zlikwidowanych barier prawnych, finansowych, urbanistycznych, komunikacyjnych i architektonicznych zwiększających dostępność niepełnosprawnych do nauki i opieki medycznej i rehabilitacyjnej.

Rok	Zlikwidowane bariery
2021	4
2022	4
2023	5
2024	5
2025	6
Razem	24

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W omawianym okresie corocznie realizowano działania w zakresie likwidacji barier. Zadania te realizowane były głównie w ramach programu Wyrównywanie różnic między regionami i miały istotne znaczenie dla poprawy dostępności przestrzeni publicznej. Liczba wniosków, zawartych umów oraz wypłaconych dofinansowań dotyczących tego zakresu zadań została ujęta zbiorczo w Tabeli 9 – Liczba złożonych wniosków, zawartych umów

i wypłaconych dofinansowań w ramach rehabilitacji społecznej (zadania ustawowe + AS + WRR).

W zakresie pozyskiwania asystentów osób z niepełnosprawnościami oraz wolontariuszy działania prowadzone w analizowanym okresie miały ograniczony zakres:

- 2021 rok – brak,
- 2022 rok – 1 osoba,
- 2023 rok – brak,
- 2024 rok – brak,
- 2025 rok – brak.

Przedstawione dane wskazują, że obszar ten nie został w pełni rozwinięty w latach 2021-2025. Jednocześnie należy podkreślić, że wobec rosnących potrzeb opiekuńczych i środowiskowych osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin, rozwój systemu asystenckiego i wolontariatu powinien stanowić jeden z istotnych kierunków dalszych działań w kolejnych latach.

Ocena realizacji celu 1

Na podstawie danych z lat 2021-2025 należy stwierdzić, że cel 1 był realizowany w sposób szeroki, systematyczny i adekwatny do potrzeb mieszkańców powiatu. Szczególnie pozytywnie należy ocenić:

- dynamiczny wzrost liczby składanych wniosków,
- systematyczny wzrost finansowania Warsztatu Terapii Zajęciowej,
- stabilne funkcjonowanie wsparcia instytucjonalnego w DPS,
- konsekwentną realizację zadań w zakresie likwidacji barier.

Jednocześnie słabiej rozwiniętym elementem pozostaje system asystencki i wolontariat, który w analizowanym okresie nie osiągnął jeszcze skali odpowiadającej rzeczywistym potrzebom.

Dane z okresu objętego ewaluacją pozwalają jednoznacznie stwierdzić, że realizacja celu 1 miała istotny wpływ na poprawę jakości życia, dostępności usług oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

Analiza działań w ramach realizacji celu 2: Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie dostępu do edukacji

Cel 2 w obszarze rehabilitacji społecznej ukierunkowany był na zapewnienie dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami równych szans w dostępie do edukacji, poprzez tworzenie odpowiednich warunków kształcenia, likwidację barier edukacyjnych oraz dostosowanie form nauczania do indywidualnych potrzeb uczniów. Działania w tym zakresie realizowane były przede wszystkim przez Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli.

W ramach realizacji celu 2 podejmowano działania zmierzające do podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli pracujących z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną:

- 2021 rok – 62 osoby,
- 2022 rok – 15 osób,
- 2023 rok – 10 osób,
- 2024 rok – 71 osób uczestniczących w szkoleniach, dodatkowo 8 osób na studiach podyplomowych oraz 9 osób na kursach kwalifikacyjnych,
- 2025 rok – 70 osób, udział w 26 kursach.

Dane te wskazują na zmienną, lecz kontynuowaną aktywność w zakresie doskonalenia zawodowego kadry, przy czym szczególnie wysoki poziom wsparcia w tym obszarze odnotowano w 2024 i 2025 roku.

Tabela 13 – Liczba stworzonych indywidualnych programów terapeutyczno-dydaktycznych.

Rok	Liczba uczniów
2021	94
2022	97
2023	99
2024	100
2025	104
Razem	494

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W badanym przedziale czasowym systematycznie realizowano indywidualne programy terapeutyczne, obejmujące dzieci i młodzież wymagającą szczególnego wsparcia edukacyjnego. Dane te potwierdzają stabilny i systematyczny wzrost liczby uczniów objętych indywidualnym wsparciem terapeutycznym, co świadczy o utrzymującym się zapotrzebowaniu na specjalistyczne formy pomocy w procesie edukacyjnym.

W zakresie dostosowania infrastruktury edukacyjnej do potrzeb dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami:

- 2021 rok – brak realizacji zadań,
- 2022 rok – brak realizacji zadań,
- 2023 rok – zrealizowano 3 zadania adaptacyjne,
- 2024 rok – brak realizacji zadań,
- 2025 rok – zakupiono 12 sprzętów do integracji sensorycznej.

Działania te miały na celu poprawę dostępności architektonicznej i funkcjonalnej placówek oświatowych, jednak ich skala w analizowanym okresie była ograniczona.

W całym okresie 2021-2025 dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami miały zapewniony stały dostęp do szerokiej oferty zajęć dodatkowych, obejmujących m.in.: teatr, taniec, sport, hipoterapię, zajęcia na basenie, muzykoterapię, zajęcia techniczne i kulinarne, a także działalność drużyn harcerskich. Zajęcia te wspierały rozwój zainteresowań, integrację społeczną oraz wzmacnianie kompetencji społecznych uczestników.

Ocena realizacji celu 2

Na podstawie zgromadzonych danych należy stwierdzić, że cel 2 był realizowany w sposób ciągły i stabilny. Szczególnie pozytywnie należy ocenić:

- systematyczne obejmowanie dzieci i młodzieży indywidualnymi programami terapeutycznymi,
- stałe funkcjonowanie zajęć dodatkowych i kół zainteresowań,
- działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji kadry pedagogicznej, szczególnie widoczne w 2024 i 2025 roku.

Jednocześnie ograniczona liczba zadań w zakresie adaptacji infrastruktury edukacyjnej wskazuje na potrzebę wzmocnienia działań inwestycyjnych w zakresie dostępności architektonicznej placówek oświatowych w kolejnych latach.

Analiza lat 2021-2025 potwierdza, że działania podejmowane w ramach celu 2 miały istotne znaczenie dla wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

Analiza działań w ramach realizacji celu 3: Rozwój aktywnych form integracji społecznej dla osób niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim

Cel 3 w obszarze rehabilitacji społecznej koncentrował się na rozwoju aktywnych form integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami, w szczególności poprzez udział w projektach współfinansowanych ze środków zewnętrznych, działania środowiskowe oraz poprawę jakości usług i obsługi świadczonej przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie. Działania te miały na celu wzmacnianie aktywności społecznej, przeciwdziałanie izolacji i budowanie samodzielności uczestników.

W okresie obowiązywania programu osoby z niepełnosprawnościami obejmowane były wsparciem w ramach projektów realizowanych przez różne podmioty działające na terenie powiatu. Liczba realizowanych projektów kształtowała się następująco:

- 2021 rok – brak projektów,
- 2022 rok – 3 projekty,
- 2023 rok – 7 projektów,
- 2024 rok – 6 projektów,
- 2025 rok – 6 projektów.

Dane te wskazują na wyraźne ożywienie aktywności projektowej od 2022 roku, a szczególnie intensywny był rozwój tej formy wsparcia w 2023 roku. Projekty te obejmowały różnorodne formy aktywnej integracji, w tym wsparcie społeczne, rozwój kompetencji społecznych, działania edukacyjne, integracyjne oraz rehabilitacyjne.

Istotnym elementem realizacji celu 3 były również działania podejmowane na rzecz poprawy jakości obsługi oraz dostępności usług świadczonych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie. Działania te miały charakter organizacyjny i systemowy, a ich celem było usprawnienie pracy jednostki, zwiększenie dostępności informacji, poprawa komunikacji z beneficjentami oraz podnoszenie standardów obsługi osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

Choć nie wszystkie działania w tym zakresie miały charakter mierzalny wskaźnikami liczbowymi, ich znaczenie dla funkcjonowania systemu wsparcia i komfortu korzystania

z usług PCPR jest istotne z punktu widzenia jakości realizowanej pracy w ramach rehabilitacji społecznej.

Ocena realizacji celu 3

Na podstawie zgromadzonych danych należy stwierdzić, że cel 3 był realizowany w sposób stopniowo rozwijający się, z wyraźnym wzrostem liczby projektów i działań integracyjnych po 2021 roku. Szczególnie pozytywnie należy ocenić:

- wzrost liczby realizowanych projektów od 2022 roku,
- szeroki zakres tematyczny działań projektowych,
- zaangażowanie różnych podmiotów w realizację działań integracyjnych,
- działania na rzecz poprawy jakości obsługi w PCPR.

Jednocześnie brak realizacji projektów w 2021 roku może być wiązany z ograniczeniami organizacyjnymi i społecznymi wynikającymi z sytuacji epidemicznej.

Dane z okresu objętego ewaluacją wskazują, że działania podejmowane w ramach celu 3 przyczyniały się do wzmacniania aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz rozwoju lokalnego systemu integracji społecznej w powiecie rzeszowskim.

Analiza działań w ramach realizacji celu 4: Współpraca z organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi i wolontariuszami na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych

Cel 4 w obszarze rehabilitacji społecznej ukierunkowany był na rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz wzmacnianie zaangażowania organizacji pozarządowych i wolontariatu w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Współpraca ta miała na celu zwiększenie skuteczności podejmowanych działań, lepsze rozpoznanie potrzeb mieszkańców oraz rozwój lokalnego systemu wsparcia.

Tabela 14 – Liczba spotkań Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych.

Rok	Liczba spotkań
2021	9
2022	4
2023	8
2024	6
2025	8
Razem	35

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W pięcioletnim okresie realizacji programu funkcjonowała Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, która pełniła rolę opiniodawczo-doradczą w sprawach dotyczących osób z niepełnosprawnościami. Aktywność Rady świadczy o systematycznym podejmowaniu tematów związanych z planowaniem, opiniowaniem i monitorowaniem działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w powiecie rzeszowskim.

W analizowanym okresie realizowano również działania w postaci spotkań i szkoleń związanych z problematyką niepełnosprawności:

- 2021 rok – 3 szkolenia/spotkania,
- 2022 rok – łącznie 23 wydarzenia (4 szkolenia i 19 spotkań),
- 2023 rok – 7 szkoleń/spotkań,
- 2024 rok – 5 szkoleń/spotkań,
- 2025 rok – 9 szkoleń/spotkań.

Działania te miały na celu podnoszenie kompetencji pracowników, wolontariuszy oraz przedstawicieli instytucji i organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami, a także wymianę doświadczeń i dobrych praktyk.

Choć wolontariat został wskazany w programie jako istotny element wsparcia systemowego, w analizowanym okresie jego skala była ograniczona. Działania w tym zakresie miały głównie charakter inicjatyw lokalnych i nie przybrały jeszcze formy trwałego systemu wsparcia wolontariackiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Ocena realizacji celu 4

Na podstawie zgromadzonych danych należy stwierdzić, że cel 4 był realizowany w sposób ciągły i wielopłaszczyznowy, z wyraźnym udziałem Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych, organizacji pozarządowych oraz instytucji współpracujących z powiatem. Szczególnie pozytywnie należy ocenić:

- systematyczne funkcjonowanie Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych,
- zlecanie zadań NGO z zakresu rehabilitacji społecznej,
- organizowanie szkoleń i spotkań tematycznych,
- współpracę o charakterze organizacyjnym i merytorycznym.

Jednocześnie słabiej rozwiniętym elementem pozostaje wolontariat na rzecz osób z niepełnosprawnościami, który wymaga dalszego wzmocnienia i bardziej systemowego podejścia w kolejnych latach.

Analiza lat 2021-2025 wskazuje, że współpraca między instytucjami i organizacjami była ważnym i trwałym elementem realizacji rehabilitacji społecznej w powiecie rzeszowskim.

Podsumowanie realizacji działań w obszarze 2 pn. Rehabilitacja społeczna

Rehabilitacja społeczna stanowiła jeden z kluczowych obszarów realizacji Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025, obejmując szeroki zakres działań skoncentrowanych na integracji społecznej, przeciwdziałaniu wykluczeniu, wyrównywaniu szans edukacyjnych, rozwoju aktywnych form integracji oraz współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Analiza danych z okresu objętego ewaluacją wskazuje na systematyczny rozwój skali wsparcia udzielanego w ramach rehabilitacji społecznej, zarówno pod względem liczby obsługiwanych wniosków i zawieranych umów, jak i wysokości przeznaczanych środków finansowych. Najwyższe wartości we wszystkich tych zakresach odnotowano w 2025 roku, co potwierdza rosnące zapotrzebowanie mieszkańców powiatu na wsparcie oraz wzmocnianie roli tego obszaru w lokalnym systemie pomocy społecznej.

W ramach integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu realizowano m.in. dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny i przedmioty ortopedyczne, likwidację barier, wsparcie instytucjonalne w domach pomocy społecznej oraz

działalność Warsztatu Terapii Zajęciowej. Szczególnie istotną rolę odgrywał WTZ w Zgłobniu, którego finansowanie systematycznie wzrastało, zapewniając stabilne funkcjonowanie tej formy rehabilitacji. Jednocześnie zauważalnym obszarem wymagającym dalszego rozwoju pozostaje system asystencki i wolontariat.

W zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej zapewniono ciągłość realizacji indywidualnych programów terapeutycznych, szeroką ofertę zajęć dodatkowych oraz działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji kadry pedagogicznej. Skala działań adaptacyjnych w placówkach oświatowych była natomiast ograniczona, co wskazuje na potrzebę dalszych inwestycji w poprawę dostępności infrastruktury edukacyjnej.

Rozwój aktywnych form integracji społecznej realizowany był głównie poprzez projekty systemowe, unijne i samorządowe, których liczba znacząco wzrosła po 2021 roku. Projekty te wzmacniały aktywność społeczną osób z niepełnosprawnościami, sprzyjały ich integracji ze środowiskiem lokalnym oraz wspierały rozwój kompetencji społecznych. Uzupełnieniem tych działań były inicjatywy organizacyjne podejmowane przez PCPR w zakresie poprawy jakości obsługi beneficjentów.

Ważnym elementem rehabilitacji społecznej była także współpraca międzyinstytucjonalna, obejmująca działalność Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych, zlecanie zadań organizacjom pozarządowym oraz organizację szkoleń i spotkań tematycznych. Współpraca ta sprzyjała spójności działań i lepszemu rozpoznawaniu potrzeb osób z niepełnosprawnościami w powiecie.

Podsumowując, obszar rehabilitacji społecznej w latach 2021-2025 był realizowany w sposób szeroki, ciągły i odpowiadający na realne potrzeby mieszkańców powiatu. Działania podejmowane w jego ramach miały istotny wpływ na poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnościami, ich integrację społeczną oraz dostęp do usług wspierających. Jednocześnie analiza wskazuje na kierunki wymagające dalszego wzmocnienia, w szczególności w obszarze wolontariatu, usług asystenckich oraz infrastruktury edukacyjnej.

Zgromadzone informacje za lata 2021-2025 pozwalają na rzetelną ocenę skuteczności i znaczenia rehabilitacji społecznej jako jednego z filarów lokalnej polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

6. Ewaluacja realizacji celów – obszar 3: Rehabilitacja zawodowa

Obszar rehabilitacja zawodowa stanowił trzeci kluczowy element Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025. Jego głównym założeniem było wspieranie osób z niepełnosprawnościami w wejściu na rynek pracy, utrzymaniu zatrudnienia oraz rozwijaniu kompetencji zawodowych, niezbędnych do funkcjonowania w zmieniających się warunkach społeczno-gospodarczych. Realizacja działań w tym obszarze była prowadzona przede wszystkim przez Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie we współpracy z pracodawcami, organizacjami pozarządowymi i instytucjami szkoleniowymi.

Program obejmował jeden cel szczegółowy pn. Integracja i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

W ramach jego realizacji przewidziano szeroki zakres działań wspierających wejście lub powrót osób z niepełnosprawnościami na rynek pracy, obejmujący zarówno bezpośrednie instrumenty zatrudnieniowe, jak i działania pośrednie, sprzyjające rozwojowi kompetencji lub kontaktu z pracodawcą. Zadania realizowane w tym obszarze obejmowały m.in.:

- tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami,
- rozwój zatrudnienia oraz tworzenie miejsc pracy dla niepełnosprawnych absolwentów,
- podejmowanie i wspieranie działań na rzecz aktywizacji zawodowej,
- reintegrację zawodową poprzez podnoszenie kwalifikacji lub zdobywanie nowych kompetencji dostosowanych do wymagań rynku pracy,
- aktywne pośrednictwo pracy, obejmujące pomoc w znalezieniu zatrudnienia adekwatnego do kwalifikacji i możliwości danej osoby,
- udzielanie informacji o aktualnej sytuacji na rynku pracy oraz możliwości uzyskania innych form wsparcia,
- udział osób niepełnosprawnych w aktywnych formach pomocy, takich jak staże, szkolenia, prace interwencyjne oraz dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- inicjowanie i organizowanie kontaktów osób z niepełnosprawnościami z pracodawcami,
- współpracę z pracodawcami zainteresowanymi zatrudnianiem osób z niepełnosprawnościami i przedstawianie informacji o dostępnych kandydatach,

- pozyskiwanie i realizację ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich upowszechnianie,
- organizację giełd pracy oraz spotkań umożliwiających bezpośredni kontakt pracodawców z osobami poszukującymi zatrudnienia.

Analiza działań w ramach realizacji celu 1: Integracja i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Cel w obszarze rehabilitacji zawodowej koncentrował się na wspieraniu osób z niepełnosprawnościami w wejściu na rynek pracy, utrzymaniu zatrudnienia oraz podnoszeniu kwalifikacji zawodowych. Działania w tym zakresie realizowane były głównie przez Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie oraz Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu.

Tabela 15 – Liczba stworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.

Rok	Liczba miejsc pracy
2021	8
2022	7
2023	11
2024	7
2025	5
Razem	38

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W analizowanym okresie corocznie podejmowano działania zmierzające do tworzenia nowych miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Najwyższą liczbę utworzonych miejsc pracy odnotowano w 2025 roku. W pozostałych latach liczba nowo tworzonych stanowisk utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Dane te potwierdzają, że proces aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami poprzez tworzenie miejsc pracy był realizowany w sposób ciągły, choć o zróżnicowanej intensywności w poszczególnych latach.

W latach 2021-2025 nie odnotowano tworzenia miejsc pracy dla niepełnosprawnych absolwentów. Brak utworzonych miejsc pracy dla tej grupy wskazuje, że obszar wsparcia niepełnosprawnych absolwentów w wejściu na rynek pracy wymaga wzmocnienia w kolejnych

latach, w szczególności poprzez rozwijanie współpracy z pracodawcami oraz instrumentów dedykowanych młodym osobom kończącym edukację.

Tabela 16 – Działania na rzecz aktywizacji zawodowej (poradnictwo, audycje).

Rok	Liczba działań
2021	15
2022	23 (działania PUP) + 3 (wsparcie w WTZ)
2023	59 (działania PUP) + 8 (wsparcie w WTZ)
2024	54 (działania PUP) + 19 (wsparcie w WTZ)
2025	56 (działania PUP) + 24 (wsparcie w WTZ)

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Na przestrzeni lat objętych programem realizowano działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, obejmujące m.in. poradnictwo, działania informacyjne oraz wsparcie prowadzone przez PUP w Rzeszowie oraz WTZ w Zgłobniu.

Największą liczbę działań aktywizacyjnych odnotowano w 2023 roku. W roku 2025 utrzymany został wysoki poziom aktywności, a wzrost liczby osób objętych wsparciem w WTZ potwierdza systematyczne rozwijanie działań aktywizacyjnych w obszarze rehabilitacji zawodowej.

Tabela 17 – Działania na rzecz poprawy kwalifikacji zawodowych (szkolenia).

Rok	Liczba szkoleń
2021	3
2022	6
2023	3
2024	3 + szkolenie z umiejętności poszukiwania pracy
2025	6

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W latach 2021-2025 realizowano szkolenia mające na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób z niepełnosprawnościami. Największą liczbę szkoleń zrealizowano w 2022 i 2025 roku. W pozostałych latach ich liczba utrzymywała się na zbliżonym poziomie.

Dodatkowe szkolenie w 2024 roku z zakresu aktywnego poszukiwania pracy wskazuje na dostosowywanie form wsparcia do aktualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.

Tabela 18 – Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych.

Rok	Liczba osób
2021	172
2022	210
2023	201
2024	195
2025	190
Razem:	968

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W badanym przedziale czasowym odnotowano zmienną, ale stabilną liczbę osób z niepełnosprawnościami podejmujących zatrudnienie. Najwyższą liczbę osób zatrudnionych odnotowano w 2022 roku. W kolejnych latach liczba ta nieco spadła, jednak utrzymywała się na zbliżonym poziomie, co świadczy o stabilnym zapotrzebowaniu na pracę osób z niepełnosprawnościami oraz o skuteczności podejmowanych działań aktywizacyjnych.

Tabela 19 – Działania podejmowane w przypadku braku ofert pracy.

Rok	Liczba działań
2021	5
2022	30
2023	32
2024	34
2025	34
Razem:	135

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W latach 2021-2025 realizowano działania wspierające osoby z niepełnosprawnościami w sytuacji braku dostępnych ofert pracy. We wszystkich analizowanych latach działania te

obejmowały porady indywidualne i grupowe, testy predyspozycji zawodowych oraz informację grupową. Widoczny jest wyraźny wzrost liczby realizowanych działań od 2022 roku, co świadczy o intensyfikacji wsparcia dla osób pozostających bez pracy. Utrzymująca się wysoka liczba działań w latach 2023-2025 potwierdza stałe zapotrzebowanie na tego typu formy pomocy oraz ich istotną rolę w procesie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 20 – Liczba osób biorących udział w aktywnych formach wsparcia takich jak staże, szkolenia, prace interwencyjne czy dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Rok	Liczba osób
2021	44
2022	36
2023	35
2024	34
2025	26
Razem:	175

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W okresie objętym ewaluacją osoby z niepełnosprawnościami uczestniczyły w aktywnych formach wsparcia obejmujących m.in. staże, szkolenia, prace interwencyjne oraz dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Największą liczbę uczestników odnotowano w 2021 roku. W kolejnych latach widoczny jest nieznaczny, stopniowy spadek liczby osób korzystających z tych form wsparcia, jednak poziom uczestnictwa pozostawał względnie stabilny. Dane te potwierdzają, że aktywne instrumenty rynku pracy stanowiły stały element wsparcia osób z niepełnosprawnościami w procesie aktywizacji zawodowej.

Tabela 21 – Liczba zorganizowanych spotkań osób niepełnosprawnych z pracodawcami.

Rok	Liczba spotkań
2021	0
2022	2
2023	5
2024	6
2025	3

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W omawianym okresie organizowano spotkania osób z niepełnosprawnościami z pracodawcami, mające na celu ułatwienie kontaktu z potencjalnymi pracodawcami oraz zwiększenie szans na zatrudnienie. Od roku 2022 widoczny jest stopniowy wzrost liczby zorganizowanych spotkań, z najwyższą liczbą w 2024 roku. Dane te wskazują na systematyczne rozwijanie współpracy z pracodawcami oraz wzmacnianie bezpośrednich form kontaktu osób z niepełnosprawnościami z rynkiem pracy.

Tabela 22 – Liczba działań mających na celu informowanie pracodawców o osobach chętnych do podjęcia zatrudnienia.

Rok	Liczba działań
2021	72
2022	93
2023	106
2024	223
2025	227

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

W latach 2021-2025 realizowano działania polegające na informowaniu pracodawców o osobach z niepełnosprawnościami zainteresowanych podjęciem zatrudnienia. Działania te były prowadzone przez PUP w Rzeszowie oraz WTZ w Zgłobniu i obejmowały m.in. przekazywanie informacji o kandydatach, kontakt bezpośredni z pracodawcami oraz pośrednictwo w nawiązywaniu współpracy.

Wyraźny wzrost liczby działań w 2024 roku potwierdza intensyfikację współpracy z pracodawcami oraz zwiększone zaangażowanie w zakresie pośrednictwa pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 23 – Liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych.

Rok	Liczba ofert
2021	260
2022	414
2023	361
2024	324
2025	315
Razem:	1674

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Najwyższą liczbę ofert zarejestrowano w 2022 roku, po czym nastąpił umiarkowany spadek w latach 2023-2025. Mimo tego spadku poziom ofert w kolejnych latach pozostawał wyraźnie wyższy niż w roku 2021, co wskazuje, że rynek pracy dla osób z niepełnosprawnościami był relatywnie aktywny przez cały analizowany okres. Dane te pokazują również, że podejmowane działania pośrednictwa pracy skutkują utrzymaniem znaczącej podaży ofert dla tej grupy.

Tabela 24 – Liczba zorganizowanych giełd pracy.

Rok	Liczba giełd pracy
2021	0
2022	1
2023	1
2024	2
2025	1
Razem:	5

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Po braku realizacji giełd pracy w 2021 roku, od 2022 roku nastąpił powrót do tej formy wsparcia, a w 2024 roku odnotowano największą liczbę zorganizowanych giełd pracy w analizowanym okresie. Dane te wskazują na systematyczne rozwijanie bezpośrednich form kontaktu osób z niepełnosprawnościami z pracodawcami jako elementu aktywizacji zawodowej.

Tabela 25 – Liczba osób niepełnosprawnych, które opuściły WTZ w związku z podjęciem zatrudnienia.

Rok	Liczba osób
2021	0
2022	1 (przejście do ZAZ)
2023	0
2024	0
2025	0

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Rzeszowie 2026.

Dane te wskazują, że przejścia uczestników WTZ na rynek pracy miały w analizowanym okresie charakter incydentalny. Oznacza to, że obszar ten wymaga dalszego wzmocnienia, w szczególności poprzez rozwijanie ścieżek przejścia z rehabilitacji społecznej do rehabilitacji zawodowej oraz intensyfikację współpracy z pracodawcami.

Ocena realizacji celu 1

Na podstawie danych z okresu objętego ewaluacją należy stwierdzić, że rehabilitacja zawodowa była realizowana w sposób ciągły, z wyraźnym naciskiem na:

- poradnictwo i aktywizację zawodową,
- współpracę z pracodawcami,
- organizację szkoleń i giełd pracy,
- rozwój instrumentów wsparcia rynku pracy.

Jednocześnie obszary wymagające dalszego wzmocnienia to:

- tworzenie miejsc pracy dla absolwentów z niepełnosprawnością,
- zwiększanie efektywności przejść z WTZ na otwarty rynek pracy.

Podsumowanie realizacji działań w obszarze 3 pn. Rehabilitacja zawodowa

Rehabilitacja zawodowa w latach 2021-2025 stanowiła istotny element systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w powiecie, ukierunkowany na integrację i aktywizację zawodową, rozwój kompetencji, współpracę z pracodawcami oraz zwiększanie dostępu do zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Działania w tym obszarze realizowane były przede wszystkim przez Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie oraz Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu.

W analizowanym okresie corocznie tworzone nowe miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie nie tworzone miejsc pracy dla niepełnosprawnych absolwentów, co wskazuje na istotną lukę w systemie wsparcia tej grupy i potrzebę wzmocnienia działań ukierunkowanych na młode osoby wchodzące na rynek pracy.

Działania na rzecz aktywizacji zawodowej miały charakter ciągły i obejmowały poradnictwo, działania informacyjne oraz wsparcie realizowane przez PUP i WTZ. Największą intensywność działań odnotowano w latach 2023-2025, co potwierdza rozwijanie oferty aktywizacyjnej oraz zwiększanie liczby osób objętych wsparciem. Równolegle realizowano szkolenia zawodowe, których liczba była zmienna w poszczególnych latach, uzupełniana w 2024 roku o szkolenia z zakresu umiejętności poszukiwania pracy.

Liczba zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami utrzymywała się na stosunkowo stabilnym poziomie, z najwyższą wartością w 2022 roku. W kolejnych latach odnotowano niewielkie wahania, jednak ogólny poziom zatrudnienia pozostawał zbliżony, co świadczy o trwałości efektów podejmowanych działań aktywizacyjnych.

W sytuacji braku ofert pracy systematycznie realizowano działania wspierające w postaci porad indywidualnych i grupowych, testów predyspozycji oraz informacji grupowej. Liczba tych działań wyraźnie wzrosła od 2022 roku i utrzymywała się na wysokim poziomie w latach 2023-2025, co potwierdza stałe zapotrzebowanie na tego typu wsparcie.

Osoby z niepełnosprawnościami uczestniczyły również w aktywnych formach wsparcia rynku pracy (staże, szkolenia, prace interwencyjne, dotacje), przy czym liczba uczestników w kolejnych latach nieznacznie malała, jednak pozostawała na stabilnym poziomie. Rozwijano także bezpośrednią współpracę z pracodawcami, czego wyrazem była rosnąca liczba spotkań oraz giełd pracy – największą ich liczbę zorganizowano w 2024 roku.

Słabiej rozwiniętym elementem rehabilitacji zawodowej pozostają przejścia uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej na rynek pracy – w całym analizowanym okresie tylko jedna osoba podjęła zatrudnienie po opuszczeniu WTZ. Wskazuje to na potrzebę dalszego wzmacniania ścieżek przejścia z rehabilitacji społecznej do rehabilitacji zawodowej.

Podsumowując, obszar rehabilitacji zawodowej w latach 2021-2025 był realizowany w sposób ciągły i zróżnicowany, obejmując szeroki katalog form wsparcia. Działania te przyczyniały się do utrzymania aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami i wzmacniania ich pozycji na lokalnym rynku pracy. Jednocześnie analiza wskazuje na obszary wymagające dalszego wsparcia, w szczególności w zakresie aktywizacji absolwentów oraz zwiększania skuteczności przejść z warsztatów terapii zajęciowej do zatrudnienia.

7. Ocena ogólna Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 był dokumentem kompleksowym, obejmującym trzy kluczowe obszary interwencji: przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych, rehabilitację społeczną oraz rehabilitację zawodową. Jego realizacja miała charakter systemowy i wieloaspektowy, angażując liczne instytucje, jednostki organizacyjne powiatu oraz organizacje pozarządowe.

Analiza jego realizacji w całym okresie programowania pozwala stwierdzić, że założone cele zostały w dużej mierze osiągnięte, a podejmowane działania były spójne z rzeczywistymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących powiat rzeszowski. Program skutecznie łączył działania o charakterze informacyjnym, integracyjnym, rehabilitacyjnym, edukacyjnym oraz zawodowym, tworząc zintegrowany system wsparcia.

W obszarze **przestrzegania praw osób niepełnosprawnych** szczególnie wysoką skutecznością charakteryzowały się działania informacyjne i poradnicze. Wyraźny wzrost liczby udzielanych porad oraz bardzo wysokie statystyki odwiedzin stron internetowych potwierdzają rosnącą świadomość społeczną w zakresie praw i uprawnień osób z niepełnosprawnościami. Działania integracyjne oraz rozwój dostępu do poradnictwa zawodowego i specjalistycznego w sposób istotny przyczyniły się do zwiększenia samodzielności i aktywności społecznej beneficjentów.

Rehabilitacja społeczna była najbardziej rozbudowanym i kosztowo znaczącym obszarem programu. W całym okresie jego realizacji obserwowano dynamiczny wzrost liczby

wniosków, zawieranych umów oraz wysokości wypłacanych dofinansowań. Szczególnie istotną rolę odgrywał Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu, którego finansowanie systematycznie wzrastało, umożliwiając stabilne funkcjonowanie i rozwój oferty terapeutycznej. Skutecznie realizowano także zadania z zakresu likwidacji barier, wsparcia instytucjonalnego w domach pomocy społecznej oraz rozwijania integracji społecznej poprzez projekty i inicjatywy środowiskowe. Słabszym elementem pozostawał natomiast rozwój systemu asystenckiego i wolontariatu.

W obszarze **rehabilitacji zawodowej** program koncentrował się na wsparciu w wejściu na rynek pracy, utrzymaniu zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej. Corocznie tworzone nowe miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami, realizowano poradnictwo zawodowe, szkolenia oraz aktywne formy wsparcia rynku pracy. Widoczna była również intensyfikacja współpracy z pracodawcami poprzez organizację giełd pracy i spotkań. Jednocześnie analiza wykazała niski poziom przejść uczestników WTZ na otwarty rynek pracy oraz brak działań dedykowanych niepełnosprawnym absolwentom, co stanowi istotny obszar do wzmocnienia w przyszłości.

Całościowo program należy ocenić jako **skuteczny, spójny i adekwatny do lokalnych potrzeb**, realizowany w sposób ciągły i konsekwentny. Zrealizowane działania przyczyniły się do poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami, zwiększenia ich integracji społecznej i aktywności zawodowej oraz rozwoju lokalnego systemu wsparcia.

8. Podsumowanie i rekomendacje na lata 2026-2030

Ewaluacja Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 potwierdza, że przyjęte kierunki działań były słuszne i odpowiadały rzeczywistym potrzebom osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących powiat rzeszowski. Program przyczynił się do wzmocnienia lokalnej polityki społecznej, rozwoju dostępnych form wsparcia oraz integracji osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym.

Na podstawie przeprowadzonej analizy sformułowano następujące kluczowe wnioski ogólne:

- działania informacyjne i poradnicze skutecznie zwiększyły dostęp do wiedzy o prawach i uprawnieniach osób z niepełnosprawnościami,

- rehabilitacja społeczna rozwijała się dynamicznie, zarówno pod względem liczby beneficjentów, jak i wysokości środków finansowych,
- rehabilitacja zawodowa zapewniała ciągłość wsparcia, jednak jej efektywność w zakresie trwałego zatrudnienia wymaga dalszego wzmocnienia,
- współpraca międzyinstytucjonalna stanowiła ważny filar realizacji programu,
- system asystencki, wolontariat oraz wsparcie absolwentów wymagają dalszego rozwoju.

Rekomendacje na lata 2026-2030

W oparciu o wyniki ewaluacji rekomenduje się, aby w kolejnej perspektywie programowej:

W obszarze przestrzegania praw osób niepełnosprawnych:

- kontynuować i rozwijać działania informacyjne, w szczególności z wykorzystaniem narzędzi internetowych i mediów społecznościowych,
- wzmocnić obecność problematyki niepełnosprawności w mediach tradycyjnych (radio, telewizja, prasa),
- rozwijać system poradnictwa specjalistycznego oraz doradztwa zawodowego.

W obszarze rehabilitacji społecznej:

- utrzymać wysoki poziom finansowania zadań z zakresu likwidacji barier oraz zakupu sprzętu rehabilitacyjnego itd.
- rozwijać usługi asystenckie oraz wolontariat jako uzupełnienie systemu wsparcia,
- zwiększyć skalę działań inwestycyjnych w zakresie dostępności infrastruktury edukacyjnej i publicznej,
- kontynuować rozwój WTZ oraz rozważyć rozwój kolejnych form wsparcia dziennego i środowiskowego,
- wspierać rozwój mieszkań chronionych, treningowych i wspieranych oraz centrów opiekuńczo-mieszkalnych.

W obszarze rehabilitacji zawodowej:

- wzmocnić działania na rzecz zatrudnienia niepełnosprawnych absolwentów,
- rozwijać instrumenty przejścia z rehabilitacji społecznej do zawodowej (w szczególności z WTZ na rynek pracy),

- rozszerzać współpracę z pracodawcami oraz promować zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami,
- zwiększać dostęp do szkoleń odpowiadających aktualnym potrzebom rynku pracy.

W zakresie działań systemowych:

- wzmacniać współpracę z organizacjami pozarządowymi i samorządami gminnymi,
- kontynuować działalność Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych,
- rozwijać monitoring i coroczne oceny realizacji programu jako narzędzie zarządzania polityką społeczną.

9. Spis tabel

1. Tabela 1 – Liczba udzielonych porad w zakresie praw i uprawnień osób niepełnosprawnych.
2. Tabela 2 – Liczba wystąpień w mediach dotycząca problematyki osób niepełnosprawnych.
3. Tabela 3 – Liczba wyświetleń strony internetowej.
4. Tabela 4 – Liczba i sposób przygotowania i rozprowadzania ulotek, broszur, informatorów, plakatów informacyjnych.
5. Tabela 5 – Liczba spotkań z organizacjami pozarządowymi oraz fundacjami.
6. Tabela 6 – Liczba zorganizowanych spotkań oraz imprez turystyczno-rekreacyjno-integracyjnych.
7. Tabela 7 – Liczba wypożyczonego sprzętu rehabilitacyjnego.
8. Tabela 8 – Ilość udzielonego poradnictwa zawodowego w tym informacji o sytuacji na rynku pracy, wolnych miejscach pracy, możliwościach pozyskiwania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a także możliwościach zdobywania lub podnoszenia kwalifikacji zawodowych.
9. Tabela 9 – Liczba złożonych wniosków, zawartych umów i wypłaconych dofinansowań w ramach rehabilitacji społecznej (zadania ustawowe + AS + WRR).
10. Tabela 10 – Ilość środków przekazywanych na finansowanie działalności WTZ w Zgłobniu.
11. Tabela 11 – Liczba umieszczonych osób w domach pomocy społecznej.

12. Tabela 12 – Ilość zlikwidowanych barier prawnych, finansowych, urbanistycznych, komunikacyjnych i architektonicznych zwiększających dostępność niepełnosprawnych do nauki i opieki medycznej i rehabilitacyjnej.
13. Tabela 13 – Liczba stworzonych indywidualnych programów terapeutyczno-dydaktycznych.
14. Tabela 14 – Liczba spotkań Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych.
15. Tabela 15 – Liczba stworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.
16. Tabela 16 – Działania na rzecz aktywizacji zawodowej (poradnictwo, audycje).
17. Tabela 17 – Działania na rzecz poprawy kwalifikacji zawodowych (szkolenia).
18. Tabela 18 – Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych.
19. Tabela 19 – Działania podejmowane w przypadku braku ofert pracy.
20. Tabela 20 – Liczba osób biorących udział w aktywnych formach wsparcia takich jak staże, szkolenia, prace interwencyjne czy dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.
21. Tabela 21 – Liczba zorganizowanych spotkań osób niepełnosprawnych z pracodawcami.
22. Tabela 22 – Liczba działań mających na celu informowanie pracodawców o osobach chętnych do podjęcia zatrudnienia.
23. Tabela 23 – Liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych.
24. Tabela 24 – Liczba zorganizowanych giełd pracy.
25. Tabela 25 – Liczba osób niepełnosprawnych, które opuściły WTZ w związku z podjęciem zatrudnienia.